

Готуємося до ЗНО

Українська
література

Анотація.

Матеріал посібника відповідає програмовим вимогам ЗНО – 2016 та ДПА з української літератури, обіймає повний шкільний курс від 5 до 11 класу. Опрацювання теоретичних відомостей, виконання тематичних і контрольних тестів допоможуть у підготовці до ЗНО та ДПА. Призначається для випускників шкіл, ліцеїв, гімназій, які готуються до вступу до вищих навчальних закладів.

Зміст

1. Передмова.....	4
2. Експрес-повторення літературних творів.....	7
3. Літературні диктанти.....	67
4. Літературні ігри.....	73
5. Кроссенс – асоціативна головоломка нового покоління.....	94
6. Роди та жанри літератури.....	98
7. Художні тропи.....	107
8. Напрями та течії.....	115
9. Тестові завдання – підсумок Ваших досягнень.....	125

Шановні старшокласники!

Пропонуємо до вашої уваги збірник «Готуємося до ЗНО. Українська література», який містить теоретичні відомості, ілюстративний матеріал та детально сплановану систему контролю знань.

Матеріал укладено відповідно до чинної програми з української літератури.

Збірник дає змогу закріпити знання та провести тренувальне пробне зовнішнє оцінювання.

Укладачі видання акцентують вашу увагу саме на системі перевірки знань з української літератури, що дозволить об'єктивно оцінити їх рівень, установити недоліки в підготовці та спланувати роботу з їх усунення.

Збірник дає можливість виробити та закріпити навички виконання завдань різного типу складності.

Для успішного складання ЗНО пропонуємо виконувати наступні правила:

УГАДАЙ!

Якщо ви впевнені у виборі, але інтуїтивно можете віддати перевагу якійсь відповіді перед іншими, то інтуїції варто довіряти!

Така довіра, як правило, призводить до приросту балів.

ВИКЛЮЧАЙ!

Багато завдань можна швидше вирішити, якщо не шукати відразу правильну відповідь, а послідовно виключати ті, які явно не підходять.

Метод виключення дозволяє сконцентрувати увагу всього на одній-двох ознаках (а це легше), а не відразу на п'ятьох-сімох (це набагато складніше).

СКОРОЧУЙ ВИБІР!

Якщо кілька (1 - 2) із чотирьох чи п'яти варіантів здаються вам зовсім невідповідними, а інші – підходящими з рівною ймовірністю, то в цьому випадку правильніше буде не пропускати це завдання, а намагатися вибрати відповідь із інших просто навмання.

Шляхом такої тактики ви отримаєте більше балів. Це – теорія ймовірності. Адже негативне знання (про те, яка відповідь свідомо не годиться) – це теж знання, і нерозумно відмовлятися від його використання.

ДУМАЙТЕ ТІЛЬКИ ПРО ПОТОЧНЕ ЗАВДАННЯ!

Коли ви бачите завдання, забувайте все, що було в попередньому: як правило, завдання в тестах не пов'язані одне з одним, тому знання, які ви застосовуєте в одному (уже вирішеному вами), як правило, не допомагають, а тільки заважають сконцентруватись і правильно вирішити інше завдання. Ця установка дає вам безцінний психологічний ефект – забудьте про невдачу в минулому завданні (якщо воно виявилось вам «не по зубах»). Думайте тільки про те, що кожне нове завдання – це шанс набрати бали.

ЧИТАЙ ЗАВДАННЯ ДО КІНЦЯ!

Поспіх не повинен призводити до того, що ви будете намагатися зрозуміти умову завдання з перших слів і побудувати кінцівку у власній уяві. Це вірний спосіб зробити прикрі помилки в найлегших питаннях.

НЕ ЗАСМУЧУЙСЯ!

У будь-якому підготовленому тесті чимало завдань, з якими ви просто не зможете впоратися (так заплановано). Тому немає ніякого сенсу розхлюпувати емоційну енергію на передчасну досаду.

УМІЙ «ТРИМАТИ УДАР»

Якщо ви хочете стати класним «тестовим борцем», навчайтесь не тільки наносити удари, а й «тримати» їх (якщо висловлюватися термінами боксу). Треба категорично відмовитися від «комплексу відмінника», який не звик непохитно переносити окремі локальні невдачі.

ТРЕНУЙСЯ!

Перед офіційною процедурою тестування варто виконувати якнайбільше опублікованих тестів – просто заради тренування. Не можна навчитися добре вирішувати тести, не виконуючи саме їх, підмінюючи цю практику іншими видами контролю й самоконтролю. Ці тренування не тільки знайомлять вас із типовими конструкціями тестових завдань, а й дають вам інший досвід – самоспостереження й оптимальної саморегуляції під час тестування.

ВИПРОБОВУЙ!

У тренуваннях застосовуйте правильну тактику. Не слід двічі перечитувати малозрозумілу інструкцію, а треба відразу ж ознайомитися з варіантами відповідей. Тоді зміст відповідей пояснить вам, що ж саме є необхідним у інструкції до даного завдання.

Цю тактику можна освоїти й ефективно застосовувати, тільки активно тренуючись у тестуванні.

ЗАПЛАНУЙ ДВА КОЛА

Сплануйте середній час на кожне завдання таким чином, щоб за дві третини (максимум три чверті) сеансу пройти всі завдання «за першим колом». Тоді ви встигнете набрати максимум балів на легких для вас завданнях, а потім зможете подумати й добрати щось на важких, які спочатку довелося пропустити. (Подібний рецепт, на жаль, не годиться для комп'ютерних тестів, які часто просто не дозволяють повертатися до попередніх завдань далі, ніж на крок.)

ПОСПІШАЙ!

Тренуйся з годинником у руках. Помічайте час, необхідний вам для виконання тестів. Обмежуйте його. Без подібних обмежень, що змушують працювати в максимально швидкому темпі, без імітації загальної ситуації неможливо змоделювати той стрес, що викликає будь-яке тестування.

ПРОПУСКАЙ!

Треба навчитися пропускати важкі чи незрозумілі завдання. Пам'ятайте: у тесті завжди знайдуться такі завдання, з якими ви обов'язково впораєтесь. Просто нерозумно не дібрати балів тільки тому, що ви не добралися до «своїх» завдань, а застрягли на тих, навчальний матеріал яких вам не відомий. Звичайно, така тактика може принести успіх далеко не завжди.

Експрес-повторення літературних творів

Даний матеріал призначений для швидкої та ефективної підготовки випускників шкіл до ЗНО з української літератури. У стислій максимально адаптованій до сприйняття формі викладено найсуттєвішу інформацію, передбачену для засвоєння навчальною програмою з предмету.

Назва твору	Автор	Жанр	Герої	Тема	Ідея	Особливості
«Про Бондарівну»	народ	балада	Бондарівна, пан Каньовський, Бондар	Оспівування трагедії Бондарівни, яка не скорилася волі пана Каньовського. Закон народної моралі: краще смерть, ніж безчестя.	Возвеличення волелюбства, мужності, нескореності, засудження жорстокості, підступності. Осуд розпусних, жорстоких дій представників вищої соціальної верстви: балада зберегла факт, що Бондарівну поховали тільки після того, як пан Каньовський дозволив зробити їй домовину.	Порівняння: «Там гуляла Бондарівна, як пишная пава», «Межи ними Бондарівна, як сива голубка!». Риторичні оклики: «Тікай, тікай, Бондарівно, буде тобі лихо!», «Тільки годен пан Каньовський мене роззувати!», «Ніж з тобою поневолі на цім світі жити!», «Нехай іде свою доньку на смерть наряджати!», «Оце ж тобі, старий Бондар, за личко рум'яне!», «Оце тобі, старий Бондар, за хорошу дочку!», «Бондарівно, моя донько, пропав я з тобою!», «А вже ж дівку

						<p>Бондарівну навіки сховати!».</p> <p>Звернення: «Тікай, тікай, Бондарівно...», «А чи волиш, Бондарівно?..», «Ой волю ж я, пан Каньовський...», «Оце ж тобі, старий Бондар...», «Бондарівно, моя донька...».</p> <p>Повтори: «Тікай, тікай...», «...хорошая» хорошого...», «старий Бондар...».</p> <p>Риторичні запитання: «А чи волиш, Бондарівно, в сирій землі гнити?».</p> <p>Епітети: «добрі люди», «сира земля».</p> <p>Гіпербола: «ударили в усі дзвони».</p>
«Дума про Марусю Богуславку»	народ	дума	Маруся – дівка-бранка; козаки-невільники; пан турецький	Патріотичний подвиг української дівчини-невільниці; розповідь про те, як українська дівчина, яка стала дружиною турецького султана,	Уславлення патріотичного вчинку, який здійснила Маруся Богуславка, її великої любові до рідної землі, до українського народу; засудження поневолення, страждань,	Епітети: «білий камінь», «бідні невольники», «святий день», «тяжка неволя», «розкіш турецька», «лакомство нещасне», «тихі води». Метафора: «сльозами

				допомагає своїм полоненим землякам повернутися до рідної землі.	яких зазнали українці під час нападу турків, віра у щасливе вільне життя.	проливали» . Повтори: «...стояла темниця кам'яная»; «...козаки, ви, бідні невольники»; «Словами промовляли, Сльозами проливали»; «...дівка-бранка, Маруся, попівна Богуславка». Риторичні оклики: «Козаки, ви, бідні невольники!», «Гей. Козаки, ви, бідні невольники!», «Тільки города Богуслава не минайте!» Риторичне запитання: «Чи ви знаєте, Що в нашій землі Та й день затепера?»
«Чи не той то хміль»	народ	історична пісня	Богдан Хмельницький, поляки, вдовиця	Оспівування мужності, героїзму, винахідливості Б. Хмельницького — видатного українського гетьмана, його прагнення здобути волю і щастя народу в боротьбі з ляхами.	Уславлення Б. Хмельницького — народного ватажка, талановитого полководця, мудрого державного діяча.	Експозиція: Розповідь про Б. Хмельницького, порівняння його з хмелем. Зав'язка: Застереження гетьману — перед битвою з ляхами не пити Золотої Води. Кульмінація: Перемога над ворогом. Розв'язка: «Утікали вражі ляхи...».

						<p>Епітети (хороша врода, вражі ляхи, Золота Вода), фразеологізми (гадки не маю, дубовая хата (труна); пестливі слова (ляшеньки, вдовиця), порівняння, анафора – єдинопочаток. Метафори: «Хміль в'ється, грає, кисне», «становили хати». Гіпербола: «Гей, поїхав Хмельницький К Золотому Броду,— Гей, не один лях лежить Головою у воду». Повтори: «Чи не той то хміль?», «Ой, той то Хмельницький», Риторичні запитання: «Що коло тичини в'ється?»),</p>
«Ой Морозе, Морозенку»	народ	історична пісня	Узагальнений образ українського козака, який бився проти польської шляхти і проти шведських нападників; його мати Морозиха, Україна	Визвольна боротьба українського народу під проводом Б.Хмельницького; про вбивство козака Оспівування боротьби козаків під керівництвом Морозенка з татарами.	Звеличення подвигу в ім'я України. Возвеличення мудрості, мужності козацького ватажка; засудження жорстокості, підступності татарських поневолювачів.	<p>3 частини: передчуття Морозихою смерті її сина; захоплення Морозенка в полон і його страту; горе Морозихи та всієї України.</p> <p>Епітети «славний, молодий, голова завзята, буйне військо»,</p>

						<p>пестливе слово «козаченьки», присвійний займенник «наші» передають пошану та любов українського народу до своїх оборонців. Різко протилежні емоційним забарвленням тропи, що змальовують ворогів: вони прокляті, татарська орда порівнюється із страшним громом і чорною хмарою, яка «світ закрила».</p> <p>Постійний епітет «велика сила» вказує на те, що татар було набагато більше, ніж козаків, проте хоробрі воїни відважно кидаються в бій, захищаючи свої землі.</p> <p>Епітети: «славний козаче», «буйне військо», «голова Завзята», «тяжке горе», «білий світ».</p> <p>Метафори: «Україна плаче», «Морозенко... сивим конем вигравас», «живцем серце</p>
--	--	--	--	--	--	---

						<p>виривали», «Україна славою покрита». Гіпербола: «татар велика сила». Риторичні оклики: «Дивись тепер, Морозенку, Та на свою Україну!», «Тяжким горем та сльозами, Та кров'ю полита!».</p>
<p>«Віють вітри, віють буйні»</p> <p>І.Котляревський увів її до п'єси «Наталка Полтавка»</p>	Маруся Чурай	пісня	Дівчина, природні явища	Про страждання Марусі, яка вірно чекає коханого	Возвеличення щирого почуття кохання.	<p>Звертання, риторичні питання, антитеза (Ой як болить моє серце, а сльози не ллються), порівняння, фразеологізми (не допоможуть сльози горю), прислів'я, епітети (вітри буйні, горе люте) Метафори: «віють вітри», «дерева гнуться». Епітети: «Щаслива билинка», «люте горе», «тяжко жити» , Риторичні запитання: «Чи щаслива ж та билинка, що росте на полі?», «Що на полі, що на пісках, без роси, на сонці?» Риторичний оклик:</p>

						«Озовися!» .
«Засвіт встали козаченьки»	Маруся Чурай	пісня	Марусенька, пан Потоцький, його дружина, козак, поляки	Зображення походу козаків, розлучення хлопця з матінкою і коханою.	Звеличення героїчних вчинків козаків у визвольній війні Звернення сина до матері, щоб вона прийняла його кохану як свою дитину.	Епітети: «ясні очі», «мати... слізко проводить», «кінь вороненький». Повторення: перший і останній куплети. Метафори: «Стоїть місяць», «кінь спіткнувся», «година настала». Звертання: «Прощай, милий мій синочку», «Ой рад би я, матусенько», «Яка ж би то, мій синочку». Риторичні оклики: «Через чотири недільки Додому вертайся!». «Бо хто знає, чи жив вернусь, Чи ляжу в полі!». Риторичне запитання: «Щоб чужая дитиночка За рідную стала?».
«Повість минулих літ» - про заснування Києва	ченець Нестор	літопис (хроніка)	Образи: людей: брати Кий, Щек, Хорив і сестра їх Либідь; поляни; цар Царгородський; природи: Дніпро;	Заснування Києва; доля Кия.	Утвердження правдивого погляду на історію заснування Києва й на те, ким був Кий; возвеличення полян як мудрих людей.	Композиція (зміст): згадка про полян, які живуть окремими родами — розповідь про братів і сестру, які поселилися на горах і про заснування міста,

<p>- про напад хозарів</p>			<p>три гори, названі Боричів, Щекавиця, Хоривиця; ліс, бір; Дунай; предметів і явищ: заснування; місто Київ; перевіз; Царгород; містечко Києвець; смерть.</p> <p>Образи: людей: поляни; хозари; старійшини хозарські; фараон, цар єгипетський; Мойсей; природи: ліс і гори над Дніпром; предметів і явищ: утиски; данина; меч — двобічно гострий; шабля — одnobічно гостра; погибель; володарювання.</p>	<p>Напад хозар на полян з метою вимагання данини й наслідки цього.</p>	<p>Утвердження думки про місію полян як людей, що будуть правити як хозарами, так і іншими народами; возвеличення мудрості полян шляхом проведення аналогії з біблійною історією Мойсея.</p>	<p>яке назвали на честь старшого брата Кия — аргументи проти того, що Кий був перевізником через Дніпро — розповідь про похід Кия в Царгород і про подарунки йому — розповідь про зупинку Кия на Дунаї й заснування містечка Києвець — смерть Кия по поверненню — смерть братів і сестри.</p> <p>Символічні образи: меч (символ сили, влади на всі боки); шабля (символ меншої влади); Мойсей (символ того, як збуваються пророцтва; символ сили, влади, перемоги, виконання Божої волі). Композиція (зміст): після смерті братів Кия, Щека й Хорива і сестри полян утискають довколишні племена — хозари вимагають данини — поляни дають від «диму» по мечу —</p>
----------------------------	--	--	--	--	--	--

<p>- про помсту Ольги древлянам</p>			<p>Образи: людей: древляни; київський князь Ігор — жадібний, несправедливий, убитий древлянами за це; Мал — древлянський князь; посланці</p>	<p>Помста княгині Ольги за смерть свого чоловіка Ігоря.</p>	<p>Утвердження думки про безсумнівну справедливість кари володаря попри те, що причиною для помсти є його власні несправедливі дії; утвердження думки про необхідність «сильної князівської руки»; возвеличення мудрості й</p>	<p>старійшини хозарські вбачають у такій данині символічний знак: двобічна зброя (меч) переважить однобічну (шаблю), тобто русичі будуть правити іншими, а не хозари ними — підтвердження передбачення хозарських мудреців посиленням на біблійну історію про те, як у Мойсееві єгипетські мудреці свого часу впізнали того, хто «принизить колись Єгипет» — пророцтво збулося: руські князі правлять хозарами й по сьогодні</p> <p>Композиція (зміст): Ігор бере данину в древлян — йому здається мало, він бере ще — обурені древляни убивають його й ховають — вирішують оженити свого князя Мала на княгині Ользі, а з її дитиною Святославом зробити</p>
-------------------------------------	--	--	--	---	--	---

			<p>древлян; княгиня Ольга — дружина Ігоря, мудра й підступна правителька; син Святослав; природи: ліс, річка, голуб; предметів і явищ: данина; смерть; могила; лодія; рів; баня; пожежа; погибель; володарювання.</p>		<p>прозірливості великої княгині Ольги.</p>	<p>все, що завгодно — відправляють посланців — Ольга просить їх прийти завтра, сказавши зранку тим, хто їх кликатиме: «Не їдемо на конях, ні пішки не підемо, але понесіть нас у лодії» — уночі Ольжині воїни виривають велику яму, куди вранці вкидають цілу лодію, у якій живцем закопують посланців — Ольга відправляє посланців до древлян і просить, щоб ті прислали їй найкращих мужів — мужів, які приїхали, Ольга спалює в бані — Ольга йде до древлян, просить їх підготувати меди, щоб справити тризну по чоловіку — напоєних древлян наказує вирізати — древлянські й полянські воїни сходяться на бій — малий Святослав метає списа — поляни перемагають, перелякані</p>
--	--	--	---	--	---	--

						древляни ховаються в домівках — Ольга обіцяє їм мир, але просить наостанок маленьку данину «по три голуби й по три горобці» від диму — раді древляни їй дають цю данину — воїни Ольги підпалюють птахів, а ті летять до своїх гнізд — Іскоростень згорів, а хто вцілів, узяті в полон — Ольга накладе ще більшу данину й править довго й у злагоді зі своїм сином Святославом.
«Слово про похід Ігорів»	невідомий	героїчна поема	Князі Ігор, Святослав і Всеволод; Ярославна (дружина Ігоря); половці Овлур, Гзак і Кончак.	Зображення невдалого походу новгород-сіверського князя Ігоря на половців 1185 р.; історична доля Руської землі, її минуле, сучасне й майбутнє (у широкому розумінні).	Заклик руських князів до єднання для спільної боротьби проти зовнішніх ворогів.	Сюжет: похід князя Ігоря разом із братом Всеволодом, незважаючи на пророче затемнення сонця (тут також іде детальний історичний екскурс у минуле Русі) — лихі віщування природи, другий бій і поразка війська Ігоря — плач руських жінок — віщій «мутен сон» київського

						князя Святослава та його «золоте слово, з сльозами змітане», звернене до руських князів — плач Ярославни в Путивлі на забралі, звертання її до сил природи — князь Ігор у полоні — утеча його з неволі з допомогою Овлура — погоня половців за князем — зустріч на рідній землі й уславлення Ігоря та його дружини.
«De libertate» (Про свободу)	Григорій Сковорода	громадянська лірика	Б.Хмельницький, його славить митець у цій поезії.	Вияв громадянської мужності поета в період посилення кріпацтва, оспівування волі як найбільшого багатства людини.	Уславлення Богдана Хмельницького, народного героя, який присвятив своє життя боротьбі за волю і щастя українського народу; утвердження свободи людини як найвищої суспільної цінності.	Риторичні запитання: Что тут за вольность? / Добро в ней какое? Риторичний оклик: Будь славен вовек, о муже избранне, / Вольности отче, герою Богдане! Порівняння: Добро... будто золотое. Звертання: Будь славен вовек, о муже избранне. Віршовий розмір - дактиль.
«Всякому місту – звичай і права»	Григорій Сковорода	ліричний вірш (філософсько-сатиричний)	Мешканці міста	Сатиричне зображення панів, чиновників, купців,	Висміювання і засудження моральних вад тогочасного суспільного	Віршовий розмір: чотиристопний дактиль

				дворянсько-бюрократичної системи управління.	життя (спосіб життя, інтереси і прагнення поміщиків та купців; тлумачення чиновниками законів з вигодою для себе, їхнє крющкодерство; чинодралів і віршомазів-панегіристів, які прислужництвом і підлабузництвом прагнули здобути високі посади, що давали добрі прибутки.	Повтори: «Всякому...», «Той...», «Я ж у полоні нав'язливих дум; Лише непокоїть мій ум». Порівняння: «В сих дім, як вулик, гуде від гуляк». Риторичний оклик: «Інший гендлює, візьми перевір!» Метафори: «горло свій смак віднайшло», «дім гуде», з диспутів учню тріщить голова», «всякому голову крутить свій дур». Епітети: «нав'язливі думи», «ясний розум»
«Бджола та Шершень»	Григорій Сковорода	літературна байка.	Головні герої: Бджола, Шершень. Шершень — се образ людей, котрі живуть крадіжкою чужого і народжені на те тільки, щоб їсти, пити і т. ін.; Бджола — це символ мудрої людини, яка у природженому ділі трудиться;	Розповідь про призначення праці в житті кожної людини на прикладі діалогу Бджоли і Шершня.	Возвеличення праці, яка є смислом щасливого життя; засудження лінї, ледарства, крадіжки.	Алегорія, персоніфікація, епітет, порівняння; крилаті вислови «Веселість серця — життя для людини» (Сірах), «Подяка блаженній натурї за те, що потрібне зробила неважким, а важке непотрібним» (Епікур). Мова твору близька до народної, але якщо у вуста Шершня вкладено

						більше лайливої лексики, то Бджола говорить афористично й красиво.
«Енеїда»	Іван Котляревський	трагедійно-бурлескна поема	Еней, його мати Венера і батько Анхіз, друзі-троянці Евріал та Низ; верховний бог Зевс, бог вітрів Еол, бог-покровитель торгівлі Меркурій, бог моря Нептун; богиня шлюбу Юнона, посередниця між богами і людьми Ірися; цариця Дідона, пророчиця Сивілла, цариця Цирцея; цар Латин, його дружина Амата й дочка Лавінія; цар рутульців Турн, цар Ацест	Зображення дійсності 18 ст.; показ паразитизму, жорстокості, хабарництва, пияцтва, зажерливості, пихатості панівних класів, акцент на їх соціальній і моральній нікчемності. (Порівняймо: у Вергілія зображено і оспівано загарбницькі війни його предків).	Благородний і чесний народ зможе збудувати самостійну державу, долю якої вирішуватиме сам. Проблематика: <ul style="list-style-type: none"> • Соціальна нерівність • Захист рідної землі від ворогів • Громадянський обов'язок • Честь сім'ї • Виховання дітей • Дружба і кохання • Довіра 	Віршовий розмір – ямб 1 частина: Еней починає свою подорож, гостює у Дідони. Бура на морі. Зустріч Енея із Сивіллою. 2 частина: Сицилія. Поминки Анхіза (батька Енея). Пожежа - палає флот троянців. 3 частина: Земля Кумська. Еней із Сивіллою потрапляють у той світ (описується рай і пекло). Еней зустрічається зі своїм батьком. 4 частина: Латинська земля. Троянці вивчають латинську граматику. Еней обмінюється подарунками із царем Латином. Підготовка до війни, її початок. 5 частина: іде війна між троянцями і рутульцями. Героїчний подвиг Евріала та Низа.

						6 частина: війна продовжується. Еней б'ється з Туром і перемагає.
«Наталка Полтавка»	Іван Котляревський	соціально-побутова драма	Наталка Полтавка, її коханий Петро і мати Горпина Терпелиха, возний Тетерваковський, виборний Макогоненко, бурлака Микола.	Зображення життя й побуту українських селян на початку ХІХ ст; вірність у коханні людей з народу. Зображення побутових суперечностей українського села, соціальної нерівності та безправ'я трудящих, показ життя селян, бурлаків, чиновників, відтворення звичаїв, пісень.	Оспівування духовної величі людини з народу. Основний конфлікт зумовлений станом і майновою нерівністю. Основний мотив твору: розлука дівчини з коханим-бідняком та можливе одруження з осоружним багатцем.	Усього в тексті налічується 22 пісні (хоча занумеровано 19).
«Маруся»	Г.Квітка-Основ'яненко	повість (сентиментально-реалістична, соціально-побутова).	Наум Дрот і його дружина Настя, їхня дочка Маруся; Василь (коханий Марусі), Олена (подруга Марусі).	Зображення життя українського селянства, праця, побут і звичаї народу.	Оспівування високих морально-етичних якостей простої людини.	Риси сентименталізму — психологічний стан закоханого хлопця, віщування серця під час розставання пари на кладовищі, переживання смерті Марусі, добровільний відхід від мирського життя, чудові пейзажі української

						ночі, елегійна картина ранку. Багато пестливої лексики, опоетизованих звертань, емоційних вигуків, прислів'їв, порівнянь (Василечку, голубчику, соколику мій! мій козаченьку; матінко моя рідненька!).
«До Основ'яненка»	Т.Шевченко	вірш-послання, громадянська лірика.	Композиція. 1. Експозиція: розповідь про спустошення Запорозької Січі. 2. Зав'язка: розмірковування над славою, яку здобули козаки, захищаючи рідний край. 3. Кульмінація: звертання до Основ'яненка, щоб він уславив героїчне минуле, яке варто шанувати і пам'ятати. 4. Розв'язка: сум Т. Шевченка за рідним краєм під	Відтворення спогадів поета про старожитню Україну, запорозьке козацтво, колишню славу рідного краю.	Висловлення прохання до Основ'яненка зображувати у своїх творах минуле Батьківщини, Запорозьку Січ, що мало велике значення для пробудження національної свідомості українців.	Віршовий розмір: 4-стопний хорей Метафори: «Б'ють пороги, місяць сходить», «сонце гріє, вітер віє», «могили стоять та сумують», «тирса шуміла», поляже, а розкаже», «виллю сльозами», «море грає», «усміхнеться серце». Повтори: «сходить... сходить», «Вернітеся!», «Не вернеться!», «правда... правда». Риторичні запитання: «Де-то наші діти ділись, / Де вони гуляють?», «Де наші панують? / Де панують, бенкетують?» Порівняння: «Чайка скиглить, літаючи, мов

			час його перебування на чужині.			за дітьми плаче», «Мова... голосна та правдива, як Господа слово». Риторичні оклики: «Верніться!», «Не вернеться!», «Не покриють Україну червоні жупани!», «Смійся, лютий враже!» Гіпербола: «Де кров ляха, татарина морем червоніла». Звертання: «Смійся, лютий враже!», «От де, люде, наша слава», Епітети: «мова хитра», «лихо тяжке», «слава козацькая». Анафори: «Де...», «Не вернеться...», «Без...», «Чи...», «За що...»
«Катерина» Присвята: «Василію Андреевичу Жуковскому на память 22 апреля 1838 года» (дата викупу Т.	Т.Шевченко	соціально-побутова поема Напря́м: реалізм (соціальна нерівність, типова жінка) із елементами романтизму (сильні	Катерина — образ України. Іван — образ байстрюка. Офіцер — негідник (в кульмінації).	Доля жінки-матері у тогочасному суспільстві. Тема жінки-покритки і ширше – жінки-матері Проблематика: любов і страждання;	Гнівний осуд панської розбещеності, співчуття жінці-матері, захист знедолених. Ідея вільного кохання.	Сюжет: Експозиція: пролог-звернення поета, в якому він застерігає дівчат не кохатися із москалями; кохання і розлучення Катерини з офіцером. Зав’язка: Катерина за наказом батьків іде з

Шевченка з кріпацтва).		почуття, винятковість жінки, трагізм її долі).		батьки і діти; моральні закони тогочасного суспільства, їх порушення; честь і безвідповідальність; крах ілюзій		рідної домівки. Кульмінація: героїня зустрічається з москалем; вона накладає на себе руки. Розв'язка: епілог — доля Івася-байстря, його випадкова зустріч з «батьком». Віршовий розмір: 4-стопний хорей
"Гайдамаки"	Т.Шевченко	поема (революційно-романтична, історико-героїчна, соціальна; перший український історичний роман у віршах).	Головний герой – посталий народ, Ярема, Оксана, Гонта, кобзар Волох, Залізняк,	Боротьба українського народу проти польсько-шляхетського панування в Україні, змалювання широкої картини народного повстання 1768 р. під назвою Коліївщина на чолі з Максимом Залізником та Іваном Гонтою.	Необхідність перегорнути трагічну сторінку історії, по-сучасному оцінити минуле; заклик до єднання слов'янських народів; усвідомлення того, що здобуття незалежності — ідеал історичного розвитку нації; осмислення можливостей вирішення конфліктів між народами-сусідами, історичного примирення народів; складність історичної долі українського народу, невідворотність його боротьби за визволення; «крила» особи в злитості її боротьби з боротьбою свого народу.	Численні ліричні відступи, у яких поет стає співучасником зображуваних подій. В «Епілозі» образ поля, засіяного житом, є символічним натяком на те, що надалі слов'янські народи брататимуться. Віршовий розмір: різномаїття розмірів.

<p>«Кавказ»</p> <p>І. Франко назвав «Кавказ» огненною поемою.</p>	<p>Т.Шевченко</p>	<p>сатирична поема з елементами лірики</p>	<p>Сюжет: Експозиція: романтичне зображення величних Кавказьких гір; розповідь давньогрецького міфу про Прометей. Зав'язка: роздуми автора над стражданнями, приниженням народу від жорстоких гнобителів та засудження бездіяльності людей у зв'язку з цим. Кульмінація: монолог-звернення колонізатора до горця. Розв'язка: інтимний реквієм по загиблому другові Якову де Бальмену, вбивця якого царизм, а зовсім не горці.</p>	<p>Викриття загарбницької політики російського самодержавства, реакційної ролі церкви й дворянської моралі.</p>	<p>Співчуття поневоленим, схвалення патріотичної, мужньої боротьби горців, утвердження безсмертя народу; заклик до об'єднання зусиль народів для боротьби проти спільного ворога - російського царату.</p>	<p>Віршовий розмір: значна частина сатири написана чотиристопним ямбом</p> <p>Прометей – символічний образ нескореного народу</p> <p>Метафори, анафори: Не нам на прю з тобою стати! Не нам діла твої судить!; епігети, звертання, риторичні питання та оклики, гіперболи, афоризми.</p>
---	-------------------	--	---	---	--	--

<p>«Сон» («У всякого своя доля»</p> <p>Іван Франко назвав поему «Сон» «сміливим маніфестом слова проти темного царства», «першим у Росії сміливим і прямим ударом на гніль і неправду кріпацтва».</p>	Т.Шевченко	сатирична поема (політична сатира).	політ ліричного героя над Україною (жахливі картини закріпаченої України на тлі розкішної природи) — над Сибіром (каторжні роботи засланих декабристів) — ліричний герой у Петербурзі (палац самодержця, сцена «генерального мордобиття» (І. Франко), роздуми біля пам'ятника Петру I, білі птахи як символ загиблих козаків).	Зображення справжньої суті російського імперського режиму.	Засудження самодержавства й кріпосництва в Російській імперії, вірнопідданства й аморальності земляків-перевертнів.	Подорож уві сні, сарказм - емоційно-оцінні епітети «пикаті», «пузаті», порівняння «мов кабани годовані», називає їх «блюдолизами»
«І мертвим, і живим, і ненародженим»	Т.Шевченко	Послання. Вид лірики: патріотична (громадянська).	Автор - ліричний герой Композиція: 5 частин - епіграф, вступ (ліричний герой закликає інтелігенцію полюбити свій народ), 3 частина (критика	До жанру послання Т. Шевченко звернувся, щоб через пересторогу й прохання пробудити в українців почуття національної гідності й честі.	Засудження української еліти, яка цурається свого народу; заклик до примирення заради відродження нації.	Багато рядків з нього стали афоризмами: «В своїй хаті своя й правда, // і сила, і воля», «Нема на світі України, // Немає другого Дніпра», «Одцурається брат брата // і дитини мати», «Якби ви вчилися так, як треба, // Той мудрість би була своя», «І чужому

			тогочасної еліти), 4 частина (проповідницький монолог), 5 частина (ліричний герой закликає інтелігенцію народ праведним шляхом).			научайтесь, //Й свого не играйтесь»... Особливість назви: мертві - українські поміщики, живі — інтелігенція, ненароджені — простий народ.
«Заповіт»	Т.Шевченко	ліричний вірш. Вид лірики: громадянська.	За формою своєю «Заповіт» — монолог ліричного героя.	Заклик до українського народу звільнитися від кайданів самодержавства, боротися за вільне життя, відстоювати інтереси простого люду	Віра поета у світле майбутнє України. Основна думка: змінити соціальний устрій гноблених можна тільки революційним шляхом.	Віршовий розмір: хорей Епітети: «степ широкий», «Вкраїна мила», «лани широкополі», «вража зла кров», «сім'ї великій... вольній, новій», «незлим тихим словом», «синєє море». Повтори: «Як... було...», «реве ревучий», «в сім'ї...». Символічними є образи: ревучий Дніпро, широкий степ, широкополі лани,— бо вони — свідки «козацької слави». Бути похованим «на могилі» — означає знайти останній притулок на

						козацькому кургані і розділити участь оборонців рідного краю.
«Мені однаково» Із циклу «В казематі»	Т.Шевченко	ліричний вірш (медитація). «Мені однаково...» - це твір-маніфест про прометеївську самопожертву в ім'я невмирущості української нації, щастя народу.	Ліричний герой	Відтворення почуття громадянської мужності, духовної стійкості і незламності, відданості Батьківщині й народові, роздум поета над важкою долею власного рідного краю.	Віра письменника у неминучість повалення царського гніту, відродження України. <i>Лейтмотив:</i> патріотичні почуття, відповідальності за батьківщину.	Звернення-попередження сучасному поколінню українців. Віршовий розмір твору — ямб. Глибоке почуття ліричного героя передано за допомогою влучного використання художніх засобів: поряд із яскравими епітетами (люди злії, лукавії, Україна славна, окрадена), поет використовує метафору (злії люди Україну присплять), оксиморон (Малого сліду не покину // На нашій славній Україні, На нашій — не своїй землі).
«Чорна рада»	П.Куліш	історичний роман, роман-хроніка	Яким Сомко - наказний гетьман Лівобережжя, переяславський полковник , Павло Тетеря -	Розповідь про Чорну раду, що відбулася в Ніжині в 1663 році	Заклик до єднання, цілісності України; утвердження думки, що тільки свідомо українська інтелігенція має бути панівним класом	Дві сюжетні лінії - соціальна і любовна. Твір містить 18 розділів . Автор влучно використав

		<p>правобережний гетьман Васюта Золотаренко - ніжинський полковник, Іван Брюховецький - кошовий — гетьман Запорозької Січі Гагін, Кирило Тур - запорозький козак, курінний отаман; полковник і панотець Шрам (справжнє прізвище Чепурний), Петро Шраменко - його син; Михайло Черевань - колишній козак, господар хутора, Меланія дружина Михайла Череваня і дочка Леся Божий Чоловік Матвій Гвинтовка</p>		<p>суспільства</p> <p>Проблематика</p> <ul style="list-style-type: none"> • Історична доля України • Взаємини між панством та біднотою • Стосунки між Україною та Росією • Вірність обов'язку, козацька честь • Місце Запорозької Січі в історії України • Любов і ненависть • Вірність і зрада • Батьки і діти • Історична постать і сучасність • Цінність людського життя • «Усякому єсть своя кара і награда од бога» 	<p>композиційний прийом — подорож героїв. Цей прийом дає змогу показати широку панораму народного життя, різні стани, верстви населення, ознайомити і героїв твору, і читачів із тим, як і чим живе й дихає народ, складними соціальними проблемами тогочасності.</p> <p>Експозиція: зображення історичної епохи, у якій відбуватимуться події твору, знайомство з головними героями роману.</p> <p>Зав'язка: прагнення Шрама підтримати на раді Я. Сомка, подолати розбрат і безлад серед козацтва.</p> <p>Кульмінація: проведення «чорної ради», за підсумками якої І. Брюховецький — гетьман, Я. Сомко — в'язень.</p>
--	--	--	--	--	---

			<i>Вуяхевич</i>			Розв'язка: смерть Я. Сомка, І. Шрама; одруження Петра з Лесею.
«Максим Гримач»	Марко Вовчок	родинно-побутове оповідання	заможний козак <i>Максим Гримач</i> , <i>Катря</i> — старша дочка, <i>Тетяна</i> — молодша; <i>Семен</i> - кріпак, коханий Катрі.	Зображення життя вільних селян у закріпаченій Україні середини ХІХ ст.	Обстоювання не спотвореного майновими розрахунками родинного щастя.	Сюжет: заможний господар Максим Гримач (удівець) виховує своїх доньок: старшу Катрю й молодшу Тетяну — Катря зустрічається з кріпаком Семеном таємно від батька, адже той дасть згоду на одруження лише з вільний чоловіком — під час бурі Семен загинув — Катря з горя втопилася в річці — старий Гримач у розпачі п'ять років не виходить з двору, звеселило його тільки одруження молодшої доньки із сотником.
«Кайдашева сім'я» Нечуй-Левицький сміється крізь	Іван Нечуй-Левицький	повість (соціально-побутова) з елементами сатири і гумору.	<i>Омелько Кайдаш</i> , <i>Маруся Кайдашиха</i> , <i>Карпо</i> , <i>Лаврін</i> , <i>Мотря</i> , <i>Мелашка</i> .	Змалювання побуту й психології українських селян у перші десятиріччя після скасування кріпацтва.	Автор повісті хоче навчити читачів “не розгубити себе”, тобто не втратити свої добрі риси характеру, такі як: чуйність, людяність,	Проблематика твору: - проблема батьків і дітей; - проблема виховання; - проблема кохання та сімейного щастя;

<p>СЛЬОЗИ</p>			<p>Сюжет: 1. Експозиція – опис села Семигори, портрети головних героїв, розмова Карпа та Лавріна про одруження. 2. Зав’язка – одруження Карпа з Мотрею 3. Розвиток дії - постійні сутички в родині, одруження Лавріна з Мелашкою, проща Мелашки до Києва, смерть Омелька Кайдаша, розподіл спадщини. 4. Кульмінація – сутичка Мотрі з Марусею, внаслідок якої Маруся втратила око. 5. Розв’язка – примирення двох сімей після того, як засохла груша.</p>	<p>Автор піднімає тему родинних стосунків; проблеми, сварки між сім'янами; трагедія тогочасного села взагалі.</p>	<p>щирість, повага, стриманість. В різних умовах життя, в різних ситуаціях, з різними людьми залишатися самим собою, залишатися людиною.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - проблема багатства; - проблема віри в Бога та додержання заповідей; - проблема народної моралі; - авторитет у громаді та самореалізація. <p>Особливості повісті: -Перший в українській літературі твір, який зображує життя української сім'ї в пореформений період. -Зображення руйнування патріархальних відносин на селі та в сім'ї (син піднімає руку на батька). -Діалоги в повісті рухають і розгортають дію. -Всі епізоди виписані в гумористично-сатиричному плані. -У повісті згадується понад 30 релігійних свят -Повість багата фразеологізмами</p>
----------------------	--	--	--	---	--	--

<p>«Хіба ревуць воли, як ясла повні?»</p> <p>Інша назва (авторський підзаголовок): «Пропаща сила»</p> <p>«Роман з народного життя» (І. Франко)</p> <p>Академік О. Білецький так охарактеризував роман: «будинки з багатьма прибудовами і надбудовами, зробленими неодноразово і не за строгим планом».</p>	<p>Панас Мирний</p> <p>Співавтор: Іван Білик (Рудченко)</p> <p>Прототип Чіпки – Василь Гнидка</p> <p>Місце дії – село Піски</p> <p>Час – понад 150 років</p>	<p>соціально-психологічний роман</p>	<p>Чіпка, його мати Мотря («найбільш трагічний жіночий образ української літератури»); батько – Іван Варениченко (Хрущ, Хрущов, Притика); Оришка – бабуся Чіпки; Максим Гудзь, Матня, Лушня, Пацюк – «Пропаща сила»; Явдоха (Явдошка) – дружина Максима; пани Польські; чиновництво – Порох, Чижик; Галя («польова царівна») – дружина Чіпки, Грицько – друг дитинства Чіпки; Христя – дружина Грицька.</p>	<p>Зображення життя та боротьби українського селянства проти соціального гноблення, зокрема кріпосництва, напередодні і під час реформи 1861 року; зображення життя і еволюції Чіпки Варениченка.</p>	<p>Соціальні умови вмотивовують вчинки героїв роману, штовхають їх на слизьку дорогу.</p>	<p>Проблематика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Людина і суспільство • Батьки і діти • Добро і зло • Народна мораль • Жіноча доля • Кріпацька неволя • «Пропаща сила» • Хабарництво <p>Композиція роману розгортається двома сюжетними лініями (Чіпка та Максим Гудзь)</p>
<p>«Мартин Боруля»</p>	<p>Іван Карпенко-Карий</p>	<p>трагікомедія</p>	<p>заможний хлібороб Мартин Боруля, його дружина Палажка, син</p>	<p>Дворянство як міф про краще життя. Зображення нестримного потягу</p>	<p>Висміювання намагань простої людини вибитися у дворяни, хибно думаючи, що цим можна</p>	<p>Риси реалізму: Мартин Боруля не трусить за кожну копійку, не знущається з бідніших</p>

			<p>Степан, дочка Марися; багатий шляхтич Гервасій Гуляницький, його син Микола; реєстратор з ратуші Націєвський; повірений Трандалєв Омелько й Трохим — наймити Борулі.</p>	багатих селян дорівнятися у своєму статусі до дворянства.	винищитися над іншими.	за себе, але він, як і мольєрівський Журден, у своєму прагненні офіційно стати дворянином, по суті, утрачає здоровий глузд.
<p>«Гімн» Збірка: «З вершин і низин» («Другий жмуток»).</p>	Іван Франко	<p>гімн (ліричний вірш) Вид лірики: громадянська. Провідний мотив: боротьба народу за своє майбутнє, непохитна віра в перемогу. Напрямок: модернізм. Течія: неоромантизм із елементами критичного реалізму.</p>	Образи вірша «Гімн» — дух вічного революціонера, який не мириться з неволею, і його прагнення не зупинити жодним реакційним силам. Ліричний герой уособлює в собі пророка, вождя, поета.	Психологічний та патріотичний драматизм. «Вічний революціонер» — втілення нездоланності народу та його прагнень до свободи.	Незламність бажання й пошуків волі і правди, невпинне зростання визвольного руху. Основна думка «Гімн»: 1. Заклик до активної життєвої позиції 2. Схвалення боротьби передових людей за поступ, справедливе суспільство 3. Прогрес людства зупинити не можна 4. Заклик до оптимістичного світобачення	автор використовує анафору «ні»; * — «Дух» персоніфікується через нагнітання дієслів-присудків: живе, рве, йде, міцніє, спішить. Вони додають відчуття руху, незвичайної сили, для якої вже настає час. * — У поезії використані риторичні запитання: «І де в світі тая сила, щоб в бігу її спинила, щоб згасила, мов огонь, розвидняючийся день?» * — За допомогою

						<i>чотиристопного хоря</i> , анафор (повторів початкових ні, по, і в рядках різних строф), алітерацій (р) поет створює ритмізований звуковий малюнок, який навіть без музичного супроводу вистукує маршеву мелодію гімну. -перелічення — Рве за поступ, щастя й волю. -метафора
"Чого являєшся мені у сні?" Збірка: "Зів'яле листя"	Іван Франко	ліричний портрет Вид лірики: інтимна. Провідний мотив: нерозділене кохання Мотиви: «усепрощення коханих», «кохання як щастя-гріх», «сон як втеча від реальності».	Образи: людей: <i>ліричний герой</i> , почуття любові якого не розділене; уявна кохана — «зіронька»; предметів і явищ: очі, уста, серце, перла (у болоті), пісні сумні, щастя.	це зворушливий монолог, що вражає відображенням внутрішньої боротьби, душевних мук ліричного героя, нерозділене юнацьке кохання.	Уславлення любові, хай навіть такої, що завдає страждань.	Віршовий розмір: чотиристопний ямб. Епітет, порівняння, метафора, синекдоха, риторичне питання, риторичне звертання, повтор, анафора.
«Мойсей»	Іван Франко	Жанр: поема Напрямок: модернізм. Течія: неоромантизм. Мотиви: «вождь і	Образи: людей: Мойсей, Датам, Авірон, Єгобиуа, діти, народ, мати (у видінні); міфологічних	Останні дні 40-річних мандрів євреїв під проводом Мойсея до обіцяної Богом землі й смерть пророка,	Утвердження думки про необхідність для нації сильного, упевненого у своїх переконаннях вождя, який здатний повести народ до кращого	Віршовий розмір: у пролозі — 5-стопний ямб; далі — 5-стопний анапест. Художні засоби виразності: увесь

		нація», «рабство й свобода», «місце нації у світі», «психологія натовпу», «діти як майбутнє», «месіанізм».	істот: Єгова; Азазель — злий демон пустелі, сліпий Оріон — мандрівник до сонця; природи: пустеля, гори, грім; предметів і явищ: табір, скрижалі, скинія, у якій зберігалися скрижалі.	який так і не ступив на благословенну нову батьківщину. У передмові до твору Франко зазначав: «Основною темою поеми я зробив смерть Мойсея як пророка, не признаного своїм народом. Ця тема в такій формі не біблійна, а моя власна, хоч і основана на біблійнім оповіданні».	майбутнього; заклик вірити у свій народ і його майбуття; засудження слабких і маловірних проводирів, підступних лже-пророків; ствердження думки про те, що лише та нація, яку утворили вільні люди, люди, які виликувалися від «бацили» рабства, здатні стати творцями свого життя.	арсенал, особливо епітети, алегорія, риторичні фігури. Символічні (алегоричні) Образи: поїзди бистроїзні (символ сучасного світу); пісня весільна (символ радості й віри); дерева (символ народів, людей), які вибирають собі керівника; терен (символ місії єврейського народу перед іншими народами; місії ідеального правителя — бути слугою); Мойсей (символ зневіри й миттєвої слабкості; великої любові до народу; сили духу й віри); Оріон і хлопчик (символи сліпого людства й жорстоких фактів).
«Тіні забутих предків» <i>Поштовх для написання:</i> перебування М.	Михайло Коцюбинський	повість	<i>Іван Палійчук, його кохана Марічка Гутенюк, Палагна (дружина Івана), сусід Юра (Мольфар), ватаг</i>	Зображення життя гуцулів у Карпатах на межі 19 - 20 ст. у гармонії з природою, традиціями і	Оспівування високого й красивого почуття - кохання.	Проблематика Гармонія між людиною та світом природи Життя і смерть Добро і зло Язичництво і

<p>Коцюбинського в селі Криворівня (Івано-Франківська область), під час якого він отримав багато вражень від життя, звичаїв і обрядів гуцулів.</p>			<p>на полонині, щезник, нявка, чугайстр</p>	<p>звичаями, з язичницькими й християнськими віруваннями.</p>		<p>християнство Сила кохання і неможливість жити без нього Вплив мистецтва на людину Роль праці в житті людини Стосунки батьків і дітей Сюжет повісті перегукується з трагедією Шекспіра "Ромео і Джульєтта". Палійчуки і Гутенюки ворогують так само, як Монтеккі та Капулетті. Діти з ворожих родів кохають одне одного. В кінці герої гинуть. Широко використовуються діалектичні слова.</p>
<p>«Земля»</p>	<p>Ольга Кобилянська</p>	<p>соціально-психологічна повість Літературно-мистецький напрям: символізм (модернізм)</p>	<p>Івоніка Федорчук та його дружина Марічка, їхні діти - Михайло Федорчук та Сава Федорчук, циганка Рахіра, її батько Григорій, заможний газда Василь Чоп'як,</p>	<p>Зображення трагедії братовбивства, що сталася в селянській родині Федорчуків. Тема повісті перегукується з народною піснею "Кров людська - не водиця, проливати</p>	<p>Ідея: земля повинна бути для людини, а не людина для землі. Провідні мотиви: біблійний мотив братовбивства (комплекс Каїна), першогріх і людина; фатум.</p>	<p>Використано детективний прийом у творі (немає прямої вказівки на вбивство). Проблематика: Життя і смерть Гріховність і святість Злочин і спокута Любов і ненависть</p>

			його дружина Докія і дочка Парасинка, чоловік Парасинки Тодорика, наймичка Анна.	не годиться".	<i>Передісторія твору:</i> у селі Димка в сім'ї Жижицяна молодший син Сава убив брата Михайла через землю.	Влада землі над людиною
« <i>Contra spem spero!</i> » Переклад назви: "Без надії сподіваюсь"	Леся Українка	<i>Жанр:</i> ліричний вірш <i>Вид лірики:</i> філософська (особиста) <i>Основний мотив вірша:</i> заперечення сумних і тужливих настроїв, які є і мають бути протипродні молодості.	автор	Роздуми про негаразди у житті та її сподівання на краще.	Підняття духу та надії на те, що після чорної життєвої смуги буде біла. Головне – людина, яка хоче жити щасливо і намагається закрити очі на усі нещастя, які звалилися їй на плечі.	<i>Віршовий розмір:</i> анапест У поезії багато антитез (протиставлень). <i>Епітети:</i> хмари осінні, весна золота, молодії літа, думи сумні, вбогім сумнім перелозі, барвисті квітки, сльози гіркі, кора льодовая, кора міцна, весела весна, гора крута крем'яная, камінь важкий, вага страшна, пісня весела, довга нічка, зірка провідна. <i>Метафори:</i> владарка темних ночей <i>Звертання:</i> гетьте, думи, ви хмари осінні!; геть, думи сумні!
«Лісова пісня»	Леся Українка	драма-феєрія	лісова царівна <i>Мавка, Лукаш, дядько Лев, мати</i>	Зображення світу людини і світу природи в їх	Утвердження думки, що мрію убити неможливо, адже людина завжди буде	Проблематика: • Людина і природа

		<p>Конфлікт: боротьба між світлою і високою мрією (мистецтво, кохання - Мавка) та буденним життям людини (мати, Лукаш, Килина).</p> <p>Місце дії: старезний ліс на Волині.</p> <p>Дія <i>розпочинається</i> напровесні.</p>	<p>Лукаша, Килина, Лісовик, Перелесник, Русалка; Той, що греблі рве; Водяник, Русалка Польова, Потерчата, Куць, Злидні, Доля.</p>	<p>гармонійних та суперечливих взаєминах.</p>	<p>прагнути до неї та до досконалості. "Ніяка туга краси перемогти не повинна".</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Батьки і діти • Кохання і зрада • Висока мрія і буденне життя <p>Композиція: пролог і 3 дії, які співвідносяться з трьома порами року. Перша дія - весна, друга дія - літо, третьою дією - осінь.</p> <p>Особливості драми: Написана за 12 днів у Грузії Використання розлогих ремарок Органічне переплетіння двох світів - природи і людського життя Тема мистецтва розкривається через взаємини Мавки і Лукаша. В алегоричному образі Лукаша показано, як реальне буденне життя затьмарює мрію, як важко бажане зробити дійсним, як людину засмоктує буденщина. Образ Лукаша перегукується з образом</p>
--	--	--	--	---	---	--

						Грицька Бобренка із твору Ліни Костенко "Маруся Чурай".
<p>«Камінний хрест»</p> <p>Прототипом образу Дідуха був селянин Русова Іван Ахтемійчук.</p>	Василь Стефаник	<p>новела</p> <p>Риси експресіонізму</p>	<i>Іван Дідух, Катерина, Їхні діти, кум Михайло.</i>	Еміграція за океан галицького селянства на межі XIX й XX століть (прощання хлібороба Івана Дідуха із сусідами у зв'язку з виїздом до Канади).	<p>Ідея: єдність селян з рідною землею</p> <p>Проблеми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • віковичного зв'язку з рідною землею • сумлінна праця на землі як вияв народної етики й моралі, як обов'язок, єдиний засіб і виправдання буття селянина • соціальна проблема масового зубожіння селян, що спричинило масову еміграцію за океан 	<p>Сюжет: сюжет як такий відсутній</p> <p>Композиція: сім частин</p> <p>Експозиція - перший розділ, що знайомить читача з долею Івана Дідуха (працював виснажливо на кам'янистому горбі, що дістався у спадщину; героя прозвали Іваном Переламаним через те, що праця зігнула його в дугу).</p> <p>II - VII розділи - епізоди сповіді героя перед сусідами за своє життя. Усі монологи Івана обертаються навколо образу горба, на якому встановив на пам'ять землякам камінний хрест з вибитими іменами.</p> <p>Кульмінацією новели є епізод танцю, який зображено по-експресіоністськи виразно.</p>

						<i>Камінний хрест</i> є справжнім символом тяжкого життя бідного селянства; образом втраченого роду, вирваного з рідної землі.
«Блакитна панна» «Блакитна панна» відкриває цикл «Гротески», який складається із десяти поезій.	Микола Вороний	Жанр: ліричний вірш. Тематичний різновид: інтимно-пейзажна лірика. Провідний мотив: возвеличення краси природи та єдність її з мистецтвом. Напрямок: модернізм. Течія: символізм.	Образи: людей: ліричний герой — митець; природи: Блакитна Панна-Весна; хмари. гори, гай, луки, поля, земля, пелюстки, роса, квітки; предметів і явищ: крила, шати, серпанки, блавати, усміх, блакить, «Осанна!», мрія сну, врода, чистота, душі, сьйво мрій, арабески, камеї, фрески, пісні, гротески. Символічні образи: Блакитна Панна (символ життя, весни, божественної	Має крилами Весна запашна, Лине все в прозорих шатах, У серпанках і блаватах... Тема: гармонія природи й мистецтва. Вороний витворює гімн весняній природі, молодості, натхненню.	Довгожданна, нездоланна... Ось вона — Блакитна Панна!... Ідея: звеличення краси й природи; возвеличення природи, життя як джерела творчої енергії.	Віршовий розмір: хорей. Епітети: весна запашна, прозорих шатах, вродою святою Метафори: » сміючись на пелюстках, на квітках» порівняння: а вона, як мрія сна чарівна Гіпербола: сміючись на пелюстках, на квітках анафора: має крилами Весна запашна Окличні речення: ось вона — Блакитна Панна! Її виспіває: » Осанна!» Інверсія: лине все, крізь блакить майорить, сяє вродою, сміючись на пелюстках Композиція (зміст): (I октава) має крилами усміхнена примарами хмар Весна — (II

			присутності, краси й гармонії); блакить (символ джерела духу); «Осанна!» (символ вітання бога) та ін.			октава) Весна — Блакитна Панна з'являється, їй хвала — (III октава) опис краси Панни — (IV октава) у душі ліричного героя радість: «в'ються хмелем арабески, миготять камеї, фрески, гомонять-бринять пісні і сплітаються в гротески голосні».
«Чари ночі» Збірка: «З журбою радість обнялась».	Олександр Олесь (Олександр Іванович Кандиба)	Напря́м: модернізм. Течія: символізм. Рід: лірика. Жанр: вірш (романс). Поезія «Чари ночі» Олександра Олеся стала популярною як пісня (романс), що при цьому довго вважалася народною. Тематичний різновид: інтимна лірика.	Образи: людей: ліричний герой — закоханий; Фауст — людина, яка хоче повернути минуле; примарна кохана; міфологічних істот: боги; природи: солов'ї, весна, шумляче море, земля, лист, квітка, струмок, зорі у воді, хмари, туман, верби п'яні; предметів і явищ: поцілунок, мить життя, струни золоті, бенкет весни, дзвін чарок,	Скороминущість людського життя, тимчасовість життя людини на землі; момент кохання.	Ідея: утвердження кохання як найважливішого в житті людини, як сенсу життя; заклик насолоджуватися життям перед обличчям тлінності; гімн природі й красі. Мотиви: «плинність, марнотність життя», «наसолода життям», «кохання», «фавстівське бажання людини», «краса природи».	Віршовий розмір: 4-стопний ямб Художні засоби виразності: асонанс, алітерація; епітет, порівняння, метафора, персоніфікація, метонімія, символ; антитеза, риторичне питання.

			<p>бажання, холодні груди.</p> <p>Символічні образи: солов'ї (символ весни, кохання); іскра (символ душевної енергії, завзяття); бенкет весни (символ буяння природи й життя); Фауст (символ неперотності минулого, марності намагань).</p>			
<p>«О слово рідне! Орле скутий!»</p> <p>Збірка: «З журбою радість обнялась».</p>	<p>Олександр Олесь (Олександр Іванович Кандиба)</p>	<p>Напря́м: модернізм.</p> <p>Течія: символізм.</p> <p>Рід: лірика.</p> <p>Жанр: вірш (звернення, кредо).</p> <p>Тематичний різновид: громадянська лірика.</p>	<p>Образи: людей: ліричний герой — людина-патріот, яка любить рідну мову й займає активну громадянську позицію; діти — українці, які відцуралися рідного слова; чужинці; природи: орел, дерева, зорі, Дніпро, сонце, дощі</p>	<p>Роль рідного слова в житті суспільства.</p>	<p>Ідея: утвердження думки про силу рідного слова, яке здатне стати зброєю в руках громадянина й патріота проти «дітей», які «безпам'ятно забули» батьківське слово.</p> <p>Мотиви: «сила слова», «національне безпам'ятство», «краса слова», «слово — зброя»; «місія митця».</p>	<p>Віршовий розмір: 4-стопний ямб</p> <p>Композиція (зміст): ліричний герой звертається до слова, називаючи його скутим орлом — говорить, що слово чужинцям кинутого на сміх безпам'ятними дітьми — показує красу слова — звертається до слова бути його мечем, сонцем, дощем судним</p>

			<p>Символічні образи: скутий орел (символ великої сили й свободи, яка неприродно скута); сонце (символ нового життя); судні дощі (символ покари за гріх безпам'ятства); меч (символ сили слова).</p>			<p>для краю рідного.</p> <p>Художні засоби виразності: алітерація; епітет; порівняння; метафора; метонімія; риторичне звертання, риторичне заперечення.</p>
<p>«Момент»</p> <p>Підзаголовок – «Із оповідань тюремної Шехерезади».</p>	Володимир Винниченко	<p>Жанр: новела.</p> <p>Новела – невеликий розповідний художній твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом.</p> <p>Літературний напрям: модернізм, імпресіонізм.</p>	Оповідач (Шехерезада), панночка Муся, контрабандист Семен Пустун.	Історія короткого кохання, що зародилося між молодим революціонером і панною в ризикованій для життя ситуації.	Доведення того, що люди інколи бездумно втрачають мить щастя, підкорюючи свої вчинки суворим приписам моралі, а інколи, намагаючись затримати й продовжити його, гублять своє щастя назавжди; усе, що від природи, є прекрасним.	<p>Характерні риси новели «Момент»: сюжет динамічний і напружений; наявність імпресіоністичних засобів: колористика тексту концентрує сонячні барви, лісову зелень, небесну блакить; багатство зорових і слухових образів увиразнює пейзаж, творить тло, на якому розгортаються події в новелі; розповідь ведеться від першої особи.</p>

						Проблеми: любові і щастя людини; миті як вічності; філософії людського буття; життя і смерті; гармонії людини й природи; природності душевних і тілесних поривань людини.
«О панно Інно» Збірка: «Сонячні кларнети» (у другому виданні).	Павло Тичина	Напрямок: модернізм. Течія: симбіоз неоромантизму й експресіонізму. Рід: лірика. Жанр: вірш. Тематичний різновид: інтимна лірика.	Образи: людей: ліричний герой; панна Інна; сестра; хтось; природи: сніги; луки; зимовий вечір; небо; гай; предметів і явищ: любов; цвітіння лугів; усміх; тиша; очі; небо; гай; ридання. Символічні образи: сніги (символ минушності, самотності, душевного холоду); цвітіння лугів (символ насолоди кохання)	Роздвоєність у коханні; любовний трикутник; нещасна, але світла любов.	Ідея: утвердження думки про непостійність і суперечливість кохання як великого почуття; своєрідна сповідь- звернення ліричного героя перед собою про свої почуття. Мотиви: «нещасна любов», «вибір», «туга, самотність», «сутність кохання».	Віршовий розмір: нерівностопний ямб. Художні засоби виразності: алітерація й асонанс (но-ін); епітет, символ, неологізм; риторичне питання, риторичне звертання. Композиція (зміст): самотній ліричний герой звертається до панни Інни, згадує свою любов до її сестри й водночас згадує ніжний образ Інни як рідної душі («А хтось кричить: ти рідну стрів!»), яку так само покохав. Перед героєм вибір: «Сестра чи Ви? — Любив».

<p>«Арфами, арфами...»</p> <p>Збірка: «Сонячні кларнети».</p>	<p>Павло Тичина</p>	<p>Напря́м: модернізм.</p> <p>Течія: поєднання різних стильових тенденцій символізму, неоромантизму, експресіонізму, імпресіонізму; «кларнетизм».</p> <p>Рід: лірика.</p> <p>Жанр: вірш.</p> <p>Тематичний різновид: інтимно- громадянська лірика.</p>	<p>Образи: людей: ліричний герой, який насолоджується приходом весни, кохання й відчуттям бою (змін у житті, нового життя); уявна кохана; природи: весна, квіти, струмочки, жайворон, ниви; предметів і явищ: думи, кораблі, бій, колос вій, сміх, плач.</p> <p>Символічні образи: весна (символ оновлення життя, кохання, змін); бій (символ життєвих змагань).</p>	<p>Переживання людиною приходу весни.</p>	<p>Ідея: возвеличення весни як символу життя, краси й змін; оспівування кохання; передчуття великих, прекрасних змін у житті.</p> <p>Мотиви: «весна»; «гармонія й краса природи»; «передчуття бою-змін»; «кохання».</p>	<p>Віршовий розмір: невизначуваний.</p> <p>Художні засоби виразності: епітет, порівняння, метафора, персоніфікація, метонімія; інверсія, антитеза, риторичний вигук, риторичне звертання, повтор; неологізм.</p> <p>Композиція (зміст): арфами обізвалися гаї — іде весна — думами переповнилася блакить — буде бій, сміх буде, плач буде — стану я подивлюся на весну — звернення до коханої одкрити «колос вій» — ствердження, що «сміх буде, плач буде перламутровий».</p>
<p>«Ви знаєте, як липа шелестить...»</p> <p>Збірка: «Сонячні кларнети»</p>	<p>Павло Тичина</p>	<p>Рід: лірика.</p> <p>Жанр: вірш.</p> <p>Тематичний різновид: інтимно- пейзажна лірика.</p>	<p>Образи: людей: ліричний герой; уявний співрозмовник, кохана; <i>природи:</i> липа, гаї, тумани, місяць, зорі,</p>	<p>Тема: кохання; природа.</p>	<p>Ідея: оспівування краси ночі, напоєної любов'ю.</p> <p>Мотиви: «кохання як неминуща цінність»; «краса природи».</p>	<p>Віршовий розмір: нерівностопний ямб.</p> <p>Композиція (зміст): ліричний герой захоплено розказує про весняні ночі кохання,</p>

			солові; <i>предметів і явищ</i> : шелест, ніч, весна, сон, поцілунок, очі.			звертаючись до уявних співрозмовників. Художні засоби виразності : епітет, персоніфікація, метонімія, риторичне питання, звертання, оклик; паралелізм (природа/людина).
«Молюсь і вірю» Збірка: «Під осінніми зорями»	Максим Рильський	Літературний рід : інтимно-філософська лірика. Жанр : вірш-рефлексія Вид лірики : філософська.	Образи : людей: ліричний герой — людина, яка любить життя, його красу й натхненно йде в майбуття; міфологічних істот: вид пречистої надії; дух життя; природи: вітер, зграї голубів, води; предметів і явищ: моління й віра, клятва, синя глибина, берег, серце. Символічні образи : голуби (символ божественної	Зображення краси природи і почуттів. Автор показує радості почуттів героя, який впевнений у собі, він уже вважає світ своїм другом, і готовий жити дуже довго, поки «дозволить дух життя» Мотиви : відтворення краси почуттів людини, її єднання з природою, стану закоханості у світ, звеличення любові до життя	Утвердження віри й краси як стрижнів, які тримають людину в цьому світі; возвеличення краси й гармонійності світу; висловлення бажання жити.	Художні засоби Епітети - пречиста надія, синя глибина, веселий світ, щасливі води, тремтячі зграї Метафора - вітер грає, даль ясніє, стоїть у глибині, Порівняння: серце б'ється як в огні. Риторичні оклики: мені дозволить дух життя! Ходім! Інверсія: голубів тремтячі зграї, черкають неба береги. Анафора: кленусь; і-і-і. Повтор(рефрен): черкають неба береги. Композиція (зміст) :

			присутності); пречиста надія (символ чистоти, асоціація з Пречистою Дівою Марією як символом надії, захисту); неба береги (символ досяжної гармонії); блакитний, ясний, золотий (християнські символічні кольори чистоти, божественості);			вірш складається з 4-х катренів: ліричний герой, натхненний молитвою й вірою, знаходячись у бурхливому житті, радіє й виносить спокій із осереддя бурі, пов'язуючи майбутнє з любов'ю до великого щасливого світу.
«Я (Романтика)» Присвята: «Цвітові яблуні» (новела М. Коцюбинського).	Микола Хвильовий	Жанр: новела Напря: модернізм. Течія: «романтика вітаїзму»; експресіонізм із яскраво вираженим імпресіоністичним елементом.	Я» — главковерх «чорного трибуналу», доктор Тагабат, дегенерат, Андрюша, мати «Я». Місце дії: «Помешкання наше — фантастичний палац: це будинок розстріляного шляхтича. Химерні	Протистояння добра і зла в душі героя («чекіста і людини»), його роздвоєність.	Фатальна невідповідність між ідеалами революції та засобами їх досягнення; розвінчання й засудження революційного фанатизму.	Композиція: ліричний заспів і три частини; розповідь ведеться від першої особи; поєднання картин- марень і картин моторошної реальності. Марія (ім'я - символ, утілення безмежної доброти й милосердя Богоматері) Художні засоби виразності: епітет,

			порт'єри, древні візерунки. Тут засідає садизм».			порівняння, символ, метафора, метонімія; риторичні фігури, інверсія та ін.
«Подвійне коло» (новела перша з роману «Вершники»)	Юрій Яновський	Тематичний різновид жанру: соціально-психологічна новела з елементами героїчної.	Образи: людей: (у порядку появи) Андрій Половець — командир загону армії Денікіна; Оверко Половець — командир «купи кінного козацтва головного отамана Петлюри»; Мусій Половець — батько родини; Панас Половець — махновець; Сашко Половець — найменший брат (був із Панасом, залишився з Іваном); Іван Половець — червоногвардієць, командир загону інтернаціонального полку; природи: вітер, коні, буря, хмари, земля, пил, дощ, ліс, кавун-,	Суперечливі, трагічні події громадянської війни 1919 р. в Україні на прикладі родини Половців. Час подій: серпень 1919 р. Місце подій: під Компаніївкою на Одещині.	Ідея: утвердження думки про зміну ціннісних орієнтирів у новому суспільстві — на зміну роду як цінності приходить клас; приховане засудження братовбивства; оспівування величі нового світотворення. Мотиви: «нова людина»; «братовбивство»; «розпад роду»; «нове світотворення»; «громадянська війна»; «природа й людина».	Художні засоби виразності: епітет, порівняння, уособлення, метафора, гіпербола; риторичні питання, оклик; інверсія, антитеза, повтор; екзотизм. Композиція: опис степу (експозиція) — двобій Андрія і Оверка — поранений Андрій опинився в полоні в брата — Оверко запитує в нього, що йому згадується; той відповідає батьковими словами: «Тому роду не буде переводу, в котрому браття милують згоду» — Оверко з погордою каже: «Рід — це основа, а найперше — держава, а коли ти на державу важиш, тоді хай рід плаче, тоді брат брата зарубає» —

			<p>предметів і явищ: убивства, шаблі, тачанки, крики, зойки, стрілянина.</p> <p>Символічні образи: брати Половці (символи різних ідеологій); блакитні вежі (символ містичного зв'язку світів, духовного прозріння); кавун (символ смерті, яку не поважають); Мусій Половець (символ батьківства); подвійне коло (символ (1) вічного повернення — на кожну дію є своя антидія; (2) двох світів — людського, де відбувається буря людських пристрастей, і природного, де розгортається справжня буря; (3)</p>			<p>убиває брата — старий Половець згадує синів — у двобої зійшлися Оверко та махновець Панас із наймолодшим братом Сашком — Панас перемагає — зупиняє Сашка, який хоче добити пораненого Оверка — Оверко нагадує братам слова батька, на що Панас каже: «Рід у державу вростає, в закон та обмеження, а ми анархію несем на плечах, нащо нам рід, коли не треба держави, не треба родини, а вільне співжиття!» — убиває Оверка — копають яму братам — з'являється Іван, бере братів у полон — Іван говорить їм, що «скрізь по степах судяться зараз дві правди: правда багатих і правда бідних», славить радянську владу й Червону Армію — Панас згадує дитинство,</p>
--	--	--	---	--	--	--

			існування людини між двох «сфер» — родинною й суспільною, родинною й ідеологічною).			матір, нагадує слова батька — Іван каже: «От бачиш сам, що рід розпадається, а клас стоїть, і весь світ за нас, і Карл Маркс» — Панас стріляється — комісар Герт сказав, що брати, хоч і одного роду, та не одного класу — епічне завершення, подібне до прологу.
<p>«Шаланда в морі»</p> <p>(новела третя з роману «Вершники»)</p>	Юрій Яновський	<p>Тематичний різновид жанру: соціально-психологічна новела з елементами героїчної.</p> <p>Час подій: січень чи лютий 1919 р.</p> <p>Місце подій: берег Чорного моря на Одещині.</p>	<p>Образи: людей: <i>Мусій Половець</i> — чоловік, рибалка; <i>Половчиха</i> — віддана дружина; односельці-рибалки; <i>природи:</i> море, буря, хвилі, вітри, берег, <i>предметів і явищ:</i> шаланда, лахміття, артіль.</p>	<p>Тема: довге чекання дружиною повернення свого чоловіка зі штормового моря.</p> <p>Мотиви: «сильна людина»; «родина як цінність»; «сила кохання»; «малість і велич людини»; «боротьба»; «воля до життя»; «природа й людина».</p>	<p>Ідея: утвердження краси людських почуттів; возвеличення жіночої відданості й стражденності, а водночас стійкості й твердості духу; оспівування чоловічої сили волі й твердості духу, які допомагають протистояти «бурі» морській і життєвій; утвердження родини як неминущої цінності.</p>	<p>Ідея новели «Шаланда в морі» виступає своєрідною антитезою до ідеї новели Композиція: трамонтан (вітер) дмухає з берега, море замерзле на сотню метрів, хвилі — насувається шторм — на березі стара Половчиха, яка виглядає чоловіка Мусія — море зажерливо реве, схопивши її чоловіка — здається, цілі віки минули, поки нарешті з’являється шаланда в морі, яка то виринає, то зникає, як у безодню — у шаланді Мусій</p>

						<p>Половець із якимось чоловіком борються зі стихією — збирається вся артіль, діти, усі хвилюються — шаланда наближується, але ламається весло й вона перевертається — на поверхні моря з'являється лише одна голова — ледь живого чоловіка, у якому Половчиха впізнає Чубенка, рятують рибалки — «Товариші, — каже Чубенко через силу, — я плачу за героєм революції, що визволив мене з французької плавучої тюрми» — усі йдуть від моря, лише стара Половчиха стоїть на березі й згадує ті далекі щасливі роки, коли вони з Мусієм побралися, коли народилися їхні сини, такі різні, про яких, крім Івана, який «робить революцію», вона вже давно нічого не чула — Половчисі</p>
--	--	--	--	--	--	--

						<p>здається, що шаланда ніби наближається — стара рибачка міркує, що треба б витягти шаланду, бо без човна риби не наловиш — за шаландою бачить якесь чорне лахміття («Ну що ж, — думає вона, — буде хоч над чим потужити» — зненацька обзивається Мусій, який, виявляється, хотів урятувати артільне майно (шаланду) — удвох витягають під крижаним вітром шаланду, як робили це все життя — «І подружжя Половців пішло до домівки. Вони йшли, преніжно обнявшись, їм у вічі дмухав трамонтан, позаду калатало море, вони йшли впевнено і дружно, як ходили ціле життя» — хай там хто що говорять про «дві правди», у них вона одна на двох, бо вони — родина.</p>
--	--	--	--	--	--	---

<p>«Любіть Україну» 1944р.</p> <p>Збірка: «Щоб сади шуміли».</p> <p>Уперше опубліковано в газетах «Київська правда» та «Літературна газета»</p>	<p>Володимир Сосюра</p>	<p>Рід: лірика.</p> <p>Жанр: вірш.</p> <p>Тематичний різновид: громадянська, патріотична лірика.</p>	<p>Образи: <i>людей:</i> ліричний герой, українець, дівчина, юнак-, чужинці-, <i>природи:</i> трави, води, Дніпро, вишневий сад, верби, зорі та ін.; <i>предметів і явищ:</i> година щаслива, радості мить, година негоди, хмари, неопалима купина, солов'їна мова та ін.</p> <p><i>Символічні образи:</i> Дніпро, вишневий сад, неопалима купина, верби, зорі, солов'їна мова (символи України).</p>	<p>Тема: сутність України для поета (ліричного героя) й кожного українця та місія синів і доньок по відношенню до Батьківщини.</p>	<p>Ідея: заклик до всіх українців любити свою Батьківщину заради її вічного існування, а отже, і свого власного («Всім серцем любіть Україну свою — і вічні ми будемо з нею!»).</p>	<p>Композиція: звернення-заклик до всіх любити батьківщину в будь-яку мить — коротенькі замальовки того, у чому виявляється Україна — індивідуалізоване звернення до юнака любити Україну, адже «не можна любити народів других, коли ти не любиш Вкраїну!» — індивідуалізоване звернення до дівчини любити Україну, адже «коханий любить не захоче тебе, коли ти не любиш Вкраїну») — заклик любити Батьківщину задля вічності з нею.</p> <p>Віршовий розмір: 3-стопний амфібрахій</p> <p>Художні засоби виразності: епітет; постійний епітет; порівняння; метафора; метонімія; гіпербола; фразеологізм; тавтологія; інверсія; антитеза; анафора; риторичне звертання.</p>
---	-------------------------	---	--	---	--	--

<p>«Місто»</p>	<p>Валер'ян Підмогильний</p>	<p>Жанр: роман.</p> <p>Тематичний різновид жанру: соціально-психологічний, філософський (екзистенціальний), інтелектуальний роман.</p> <p>Напрямок: модернізм.</p> <p>Течія: неореалізм.</p>	<p>Образи: людей: Степан Радченко (Стефан Радченко — псевдонім) — 25-літній селянин (який спочатку був «підпасичем-приймаком, потім просто хлопцем, далі повстанцем і наприкінці секретарем Спілки робземлісу»), що приїздить на навчання до міста й тут залишається; муся (Тамара Василівна) — старша жінка, 1-а коханка Степана, мати Максима; Надійка — землячка Степана, 2-а коханка Степана; Зоська — екстравагантна інфантильна міщанка, 3-я коханка Степана, повія — 4-а коханка Степана; Рита — балерина з</p>	<p>Зображення життя й трансформації вихідця із села в умовах великого міста; народження письменника.</p> <p>Мотиви: «людина-митець», «романтики й прагматики», «місто й село», «українізація», «місто», «кохання», «душа й тіло», «гроші».</p> <p>Час подій: 1920-ті роки (період українізації).</p> <p>Місце подій: Київ.</p>	<p>Утвердження думки про неоднозначність натури людини, у якій поєдналися і високі пориви, і низька тваринна сутність; аналіз психології людини-завойовника, людини-творця.</p>	<p>Роман «Місто» має багато спільного з романом Г. де Мопассана «Любий друг»: як і Степан, Жорж досягає своєї мети, використовуючи жінок як інструменти.</p>
----------------	------------------------------	--	---	---	---	--

			<p>Харкова, 5-а коханка Степана, Вигорський — поет-подоріжник, друг Степана; Максим Гнідий — син Тамари Василівни, книголюб, що морально деградував; Лука Гнідий — крамар, який дав прихисток Степану; Левко — обмежений земляк Степана, який вчиться в Києві й із якого «був би колись ідеальний панотець, а тепер — зразковий агроном»; Борис Задорожній — обмежений міщанин, чоловік Надійки; Михайло Світозаров — критик, що не побачив таланту Степана; природи: Дніпро, вечір,</p>			
--	--	--	---	--	--	--

			осінній парк-, <i>предметів і явищ:</i> місто, сарай, парфуми, одяг, кав'ярня, книги, бритва, оповідання, повість та ін.			
«Моя автобіографія»	Остап Вишня Справжнє ім'я: Павло Михайлович Губенко	Напрямок: модернізм, реалізм. Течія: неореалізм. Рід: епос. Жанр: гумореска, автобіографія. Тематичний різновид жанру: соціально-побутова гумореска, автобіографічна гумореска.	Образи: людей: оповідач; батько; мати; діди («швець, жив у Лебедині, другий, хлібороб, у Груні»); Іван Максимович — старенький учитель, який учив сумлінно, інколи застосовуючи лінійку; пані- «експлуататорша»; природи: корова; картопля, коноплі, бур'яни; кінь; <i>предметів і явищ:</i> народження, криниця, колиска, їжа, город, ямки; черкеска або	Тема: найяскравіші події життя автора й окреслення становлення характеру. Мотиви: «гармонія в житті», «краса дитинства», «освіта», «батьки», «рідна мова», «становлення митця».	Утвердження думки про надзвичайний вплив дитинства, освіти, природи, рідної мови на формування людини; утвердження думки про щастя як обов'язкову умову людського існування.	Художні засоби виразності: плеоназм («моя автобіографія»), епітет, порівняння, гіпербола; засоби творення комічного (гумор, іронія, сарказм). Композиція: народження — генеалогія роду — дитинство — природа, її роль у формуванні майбутнього письменника — падіння з коня, коли автор усвідомив, що бути йому письменником — спогади про першого вчителя та його методи навчання — народження «класової свідомості» — навчання на фельдшера — згадка про нудну

			<p>восьмерика; ліжко; школа, лінійка; падіння з коня; поцілунки руки, класова свідомість; навчання; робота; газета; писання.</p> <p>Символічні образи: лінійка, яка виробляла літературний стиль письменника; книга «Катехісис» Філарета, яку треба було не просто читати, а знати напам'ять; книга «Руський паломник», що його років двадцять підряд читала мати (символи негуманної освіти).</p>			роботу — згадка про роботу перекладачем у газеті.
<p>«Сом» Збірка: «Мисливські усмішки».</p> <p>Рік створення: 1956.</p>	Остап Вишня	<p>Історія написання: Остап Вишня дуже любив мисливство, але не через можливість мати здобич, а через можливість</p>	<p>Образи: людей: оповідач; дід Панько; пан; Христя; рибалка; письменник Сабанєєв; природи: річка,</p>	<p>Тема: розповідь про сомів за царських часів і за радянських.</p>	<p>Ідея: утвердження любові до рідної природи, змалювання її казкової краси; висміювання марновірства й обмеженості; прихована насмішка над владою.</p>	<p>Час: царські часи — радянські часи (20-ті роки XX ст.). Місце подій: заплава річки Оскіл за славним містом Енськом на Харківщині.</p>

<p>Присвята: «Максиму Рильському»</p>		<p>приємного спілкування з друзями, яке й стало мотивом для створення «Мисливських усмішок». Напрямок: реалізм (або модернізм). Течія: соціалістичний реалізм. Рід: епос. Жанр: усмішка. Тематичний різновид жанру: соціально-побутова, гумористична усмішка.</p>	<p>сом, гуси, собака Джой; предметів і явищ: човен, катер, риболовля, розповідь.</p>			<p>Композиція: опис краси природи на річці Оскіл — розповіді діда Панька про великих сомів, яких той ловив із паном, про зникнення й віднайдення панського собаки Джоя, про відомого письменника Сабанеева, який описав сома з Уфимської губернії, що проковтнув ведмедя — розповідь про сома й катер — порівняння сомів колишніх і радянських — «Інтересна риба сом!».</p> <p>Художні засоби виразності: увесь арсенал, особливо епітети, порівняння, гіперболи, а також засоби творення комічного (гумор та іронія).</p>
<p>«Мина Мазайло»</p>	<p>Микола Куліш</p>	<p>Історія написання: задум виник на основі спостереження</p>	<p>Образи: людей: <i>Мина Мазайло</i> — харківський службовець,</p>	<p>Зображення процесу українізації в Україні у 20-х роках ХХ століття на</p>	<p>Ідея: засудження національного нігілізму українців, у свідомості яких міцно вкоренилося</p>	<p>«За постановою комісії в справах українізації, що перевірила апарат Донвугілля, звільнено з</p>

		<p>автора за процесом українізації.</p> <p>Жанр: комедія.</p>	<p>типовий обиватель, уособлює уявлення про українську меншовартість; Лина (Килина) Мазайло — його дружина; Рина (Мокрина) Мазайло — їхня дочка; Мокій — їхній син, свідомий українець, чинить опір шовіністам; Уля Розсоха — подруга Рини; тьотя Мотя Расторгуєва — сестра Лини з Курська, носій великодержавних шовіністичних традицій; Тарас Мазайло — «поміркований» брат Мيني з Києва, позірний «козак»; Баронова-Козино — учителька «правильних проізношень»; Тертика, Губа — комсомольці, друзі</p>	<p>прикладі однієї родини.</p>	<p>переконання в тому, що все українське — «третій сорт», а також великодержавного шовінізму; піднесення національної свідомості українців.</p> <p>Мотиви: «метаморфози (трансформації) людини»; ім'я як носій сутності й пам'яті роду й людини», «українізація»; «первенство»; «шовінізм».</p>	<p>посади за систематичний і зловмисний опір українізації службовця М. М. Мазайла-Мазеніна» — німа сцена — Уля говорить Мокієві, що більше ніколи не поїде до тітки.</p>
--	--	--	---	--------------------------------	--	--

			Мокія; Аренський; предметів і явищ-, прізвище; кохання; звук «/»; блокнот; вірш; дискусія; газета.			
«Різдво» Збірка: «Три перстені».	Богдан-Ігор Антонич	Історія написання: в умовах польської експансії на Західній Україні Антонич відбувається як український поет, який шукає нових форм і продукує новий погляд на світ, поезію, де поєднуються християнська міфологія із традиційними національними фольклорними ідеями й образами. Напрямок: модернізм. Течія: символізм, авангардизм, міфологізм.	Образи: людей: лемки у крисанях; Марія; міфологічних істот (умовно): бог; природи: ніч у сніговій завії, місяць — золотий горіх; предметів і явищ: народження; сани; містечко; крисані (круглі капелюхи); стріхи; долоні.	Тема: факт народження Христа.	Ідея: переосмислення факту народження Христа як події, що відбувається в кожному селі й містечку; уславлення народження життя й радості.	Символічні образи: кожен образ у поезії є своєрідним символом: сани (український символ-аналог ясел, де народився Христос); лемки (символ-аналог волхвів); золотий горіх (символ-аналог дитинчати Христа, нового життя); місяць (символ батьківщини). Композиція: складається із двох чотиривіршів, у яких у символічній формі розказано про волхвів, які принесли дарунки новонародженому Христу, і Марію, яка тримає на долонях (притуляє до лона) сина («золотий горіх») Віршовий розмір:

		Жанр: вірш. Тематичний різновид: філософська лірика.				4-стопний ямб Художні засоби виразності: епітет, символ, інверсія.
«Україна в огні»	Олександр Довженко	Рік створення: 1943 (опубліковано лише через 10 років). Напрямок: реалізм з елементами неоромантизму (поетичного романтизму). Рід: епос. Жанр: кіноповість. Тематичний різновид жанру: героїчна, патріотична, політична кіноповість.	Образи: людей: Лаврін Запорожець — батько п'яти синів; убиває Заброду й Людвіга фон Крауза; допомагає партизанам; звинувачений у зраді з боку радянської влади, бо виконував обов'язки старости, хоча насправді так хотів допомогти громаді; Тетяна Запорожчиха — ніжна, турботлива мати, убита Еріхом фон Краузом; Роман — син Лавріна, командир партизанського загону; Іван — син Лавріна, боєць	Тема: трагічні сторінки Великої Вітчизняної війни на території України від початку та відступу Радянської армії на схід до визволення; життя й боротьба на окупованих територіях; «влада» на війні. Тема: зображення початку війни з фашистськими загарбниками та відступу радянських військ. Сюжетні лінії: лінія захисту Батьківщини (доля роду Запорожців та інших учасників	Ідея: возвеличення патріотів, героїв війни, Батьківщини, кохання; засудження радянської влади за трагедію народу; пошук відповідей на болючі питання (причини зрадництва, запроданства, перемоги великою кров'ю); утвердження думки про невмирущість народу й України. Ідея: незламність сили і непохитність духу нашого народу, здатність до визвольної боротьби і впевненість у перемозі над ворогом (за словами самого автора).	Символічні образи: Україна в огні (символ всенародної трагедії); Лаврін Запорожець (символ українського духу, незламності, козацьких нащадків); Василь Кравчина (символ героїзму, відданості в коханні, безсмертя любові); Олеся символ жіночності, чистоти навіть після найбрудніших випробувань); Заброна символ «заблуканих» душ, які не розуміють, хто справжній ворог); Еріх фон Крауз (символ інтелектуальної Європи — творця страшної війни); документи (символ владної байдужості); пісня (символ єдності й

			<p>Червоної армії, артилерист; Савка — син Лавріна, чорноморець, загинув у перші дні війни; Григорій — син Лавріна, агроном, «майстер урожаю»; Трохим — син Лавріна, рільник, щасливий батько п'ятьох дітей; Олеся — дочка Лавріна, кохана Василя Кравчини, ідеал української дівчини, поетична душа, якій довелося пройти всі кола воєнного пекла; Мина Товченик — зв'язківець партизанського загону; Василь Кравчина — танкіст-червоноармієць, коханий Олесі; Христя Хутірна — проста дівчина,</p>	<p>бойових дій) лірична лінія Олесі і Василя лінія Христі Хутірної вчинки ворогів і поведінка Лиманчука</p> <p>Сюжет: вся родина Запорозців святкує п'ятдесят п'яту річницю Тетяни Запорожець. Починається війна, Тополівку захоплюють фашисти. У Тополівці обирають старосту. Усю молодь, зокрема Олесю і Христю, відправляють до Німеччини. Перебування Олесі в Німеччині. Лаврін вбиває Людвіга. Фашисти спляють Тополівку. Німецькі</p>	<p>невмирущості роду) та ін.</p> <p>Художні засоби виразності: епітет, порівняння, метафора, синекдоха інверсія, риторичні питання, риторичні вигуки та ін..</p> <p>Особливості кіноповісті: Елементи драми - діалоги Народна пісня Обрамлення твору: повість починається заспівом Багато епітетів, порівнянь, метафор</p>
--	--	--	---	--	--

			<p>найтрагічніший жіночий образ; одружується з Антоніо Пальма, щоб вижити, хоча любить свій народ; стара Левчиха — звичайна українська жінка з добрим серцем і відкритою душею; Григорій Заброта — репресований «куркуль», який утік із Сибіру, щоб помститися за свою біду, поліцай; Павло Хутірний — дезертир, поліцай; Еріх Крауз — німецький барон, «правитель» українських земель, витончений інтелектуал на війні; Людвіг фон Крауз — його син; радянські партійці; природи: краса української землі;</p>	<p>війська відступають. Олеся повертається з Німеччини, зустрічається з Христею, а потім з Василем на рідній землі. Олеся проводить свій рід на війну.</p>	
--	--	--	---	--	--

			предметів і явищ: пісня, родина, документи, відступ, кохання, потяг, міст, колючий дріт, згарище, партизанський загін, поранення.			
<p>«Зачарована Десна»</p> <p>Таким постає казково-хвилюючий світ дитинства, поетична душа дитини (Н. Бернадська).</p>	Олександр Довженко	<p>Історія написання: після війни потрапивши фактично в «ув'язнення» в Москві, Довженко перебуває у важкому психологічному стані, усе частіше згадуючи свою Батьківщину, дитинство, батьків, — це вилилося у твір, за яким кінорежисер збирався зняти фільм, але не встиг.</p> <p>Тематичний різновид жанру: автобіографічна кіноповість.</p>	<p>Образи: людей: прадід Семен — схожий на бога, любив сонне, помер на погребі; прабаба Марусина — любила проклинати; батько Петро — гарний, але випивав з горя й погано одягався, дожив до окупації; мати Одарка Єрмолаївна — любила, щоб усе «проізростало», Тарас — батьків батько, возив Сашка на косовицю; дядько Самійло — косар;</p>	<p>Тема: життя дитини на берегах Десни, розказане з висоти прожитих літ; життя традиційної української родини</p> <p>Сюжет: твір не має чіткого сюжету з послідовним розвитком подій — сюжет двоплановий: основна сюжетна лінія — це ніби окремі новели (дитинство Сашка, його враження, сцени захоплення навколишнім світом), другий план — ліричні відступи зрілого майстра</p>	<p>Ідея: возвеличення краси Десни-дівиці, її гармонійності оспівування щасливої пори дитинства й водночас гіркий плач над нещасливою долею своїх трудівників-батьків; утвердження найвищих ідеалів людяності і моралі, які закладаються в дитинстві.</p>	<p>Символічні образи: Десна, рідні Сашка, лев, повинь та ін.</p>

			<p>Тихон Бобир — мисливець; Леонтій Опанасович — учитель; природи: Десна, луки, огірки, морква, сонце, зірки, пес Пірат і його син Пірат, предметів і явищ: хата, картина Страшного суду, погріб, пісні, повінь, човен, Великдень, косовиця.</p>	<p>слова (філософське осмислення художньої творчості, краси людської праці, природи й людини).</p>		
<p>«Пісня про рушник»</p>	<p>Андрій Малишко</p>	<p>Напрямок: модернізм (умовно). Течія: неоромантизм. Рід: лірика. Жанр: пісня. Тематичний різновид: інтимна лірика з елементами філософської.</p>	<p>Образи: людей: ліричний герой — вдячний і люблячий син; мати — людина душевної краси й величі; природи: дорога, зоря, росяниста доріжка, зелені луки, солов'їні гаї, тихий шелест трав, щебетання дібров; предметів і явищ: рушник, провадження в</p>	<p>Тема: рушник, вишитий матір'ю й подарований сину на щастя й долю.</p>	<p>Ідея: найщиріша синівська подяка матері; возвеличення простої й водночас великої материнської любові.</p>	<p>Символічні образи: рушник (символ материнської любові, синівської вдячності, життєвої дороги); мати (символ і матерів, і Батьківщини). Композиція: мати проводить сина в дорогу й дає на щастя рушника, який буде супроводжувати сина на життєвій дорозі й нагадувати про «все знайоме до болю» — матір, батьківщину,</p>

			<p>дорогу; ласкава усмішка, засмучені очі; дитинство, розлука, материнська любов.</p>			<p>дитинство, розлуку. Віршовий розмір: 4-стопний анапест Художні засоби виразності: епітет; порівняння; символ; персоніфікація; інверсія; повтор із градацією; анафора «і» (14 рядків із 18).</p>
--	--	--	---	--	--	---

Літературні диктанти

З метою формування самоосвіти, самоконтролю та навичок вдумливого читання літературних творів пропонуємо використати інтерактивну технологію - літературний диктант.

У розділі подаються різні види літературних диктантів : «Закінчіть думку», «Упізнай персонажів», «Найуважніший читач», «Назви псевдонім автора», «Визнач жанр твору», «Установи закохану пару», «Упізнай твір за місцем подій» тощо.

Літературний диктант № 1

Назвіть автора твору:

1. «Засвіт встали козаченьки».	14. «Мина Мазайло».
2. «Наталка Полтавка».	15. «Ви знаєте, як липа шелестить...».
3. «Кавказ».	16. «Молюсь і вірю...».
4. «Максим Гримач».	17. «Зачарована Десна».
5. «Кайдашева сім'я».	18. «Різдво»
6. «Мені однаково, чи буду...».	19. «Моя автобіографія».
7. «Мартин Боруля».	20. «Маруся Чурай».
8. «Земля».	21. «Як добре те, що смерті не боюсь я!..».
9. «Тіні забутих предків».	22. «Тигролови».
10. «Камінний хрест».	23. «Стилет чи стилос?...».
11. «Contra spem spero».	24. «Пісня про рушник».
12. «Блакитна Панна».	
13. «Подвійне коло».	

Літературний диктант № 2

Назвіть справжнє прізвище письменника:

1. Г . Квітка-Основ'яненко.	5. І. Карпенко-Карий.
2. І. Нечуй-Левицький.	6. Леся Українка.
3. Панас Мирний.	7. Марко Вовчок.
4. Іван Білик.	8. О.Олесь.

9. М. Хвильовий.

11. І. Багряний.

10. Остап Вишня.

Назвіть письменника за такою характеристикою:

12. Гірська орлиця -

18. «Король українського тиражу»-

13. Дочка Прометея -

19. Український Одиссей -

14. Сонцепоклонник -

20. Каменяр -

15. Імператор залізних строф -

21. Великий Кобзар -

16. «Батько» української прози - ...

22. Всеобіймаюче око України - ...

17. Витязь молодшої української
поезії -

23. Дівчина з легенди -

24. Сонячний поет -

Літературний диктант № 3

У якому творі основні події відбуваються?

1. У Тополівці.

8. У тайзі.

2. У Харкові.

9. На Волині.

3. У Семигорах.

10. Під Компаніївкою.

4. У Пісках.

11. На Близькому Сході.

5. В Україні, Сибіру й
Петербурзі.

12. На річці Оскіл, що на
Харківщині.

6. Біля Кононівки.

7. На Хуторі Хмарище, у Києві
й Ніжині.

Літературний диктант № 4

Назвіть твір, головним героєм(головною героїнею) якого є:

1. Еней -

7. Мавка -

2. Максим Залізник -

8. Іван Дідух -

3. Яким Сомко -

9. Іван Половець -

4. Чіпка Варениченко -

10. Степан Радченко -

5. Іван Палійчук -

11. Дід Панько -

6. Михайло Федорчук -

12. Мокій -

13. Лаврін Запорожець -
14. Сашко Діденко -
15. Марфа Яркова -

16. Грицько Бобренко -
17. Григорій Многогрішний -
18. Наум Дрот -

Літературний диктант № 5

Назвіть коханого літературної героїні:

1. Маруся Дрот і	10. Марися Боруля і
2. Мавка і	11. Катря Гримач і
3. Ярославна і	12. Леся Черевань і
4. Половчиха і	13. Мотря Довбишівна і
5. Олеся Запорожець і	14. Лорі й
6. Марічка Гутенюк і	15. Софія і
7. Маруся Чурай і	16. Наталка Сірко і
8. Наталка Полтавка і	17. Муся і
9. Рахіра і	18. Анна та

Літературний диктант № 6

З якого твору літературна родина?

1. Сірки -	10. Гудзі -
2. Вишняки -	11. Палійчуки -
3. Яркові -	12. Дідухи-
4. Гутенюки -	13. Бобренки-
5. Половці -	14. Федорчуки-
6. Гніді -	15. Вареники -
7. Дроти -	16. Гуляницькі-
8. Черевані -	17. Чупруненки-
9. Запорожці -	18. Хуторні -

Літературний диктант № 7

Назвіть жанр твору:

1. «Повість минулих літ»-	10.«Стилет чи стилос?» -
2. «Бджола та Шершень»-	11.«Маруся Чурай» -
3. «Наталка Полтавка»-	12.«Три зозулі з поклоном» -
4. «До Основ'яненка»-	13.«Мина Мазайло» -
5. «Чорна рада»-	14. «Україна в огні» -
6. «Максим Гримич»-	15. «Сом» -
7. «Кайдашева сім'я»-	16. «Чари ночі» -
8. «Мойсей»-	17. «Лісова пісня» -
9. «Моя автобіографія» -	18. «Вершники» -

Літературний диктант № 8

Упізнайте твір за присвятою або епіграфом

1. «Цвітові яблуні» -
2. Якову де Бальмену -
3. Кононівським полям -
4. В. Жуковському -
5. Своєму батькові Юліанові -
6. Любові всевишній присвячується -
7. «Як можна бути вільним, Евкріте, коли маєш тіло?» -

Упізнайте твір за його частиною (назвою глави,розділу)

8. Бенкет у Лисянці -
9. Сповідь -
10. Навзводи зі смертю -
11. Польова царівна -
12. Галайда -

Відповіді

Літературний диктант №1

1) М. Чурай . 2) І.Котляревський . 3) Т.Шевченко. 4) Марко Вовчок .5)І.Нечуй-Левицький . 6) Т. Шевченко. 7) І. Карпенко- Карий. 8) О. Кобилянська. 9)М.Коцюбинський .10) В. Стефаник.11) Леся Українка. 12) М. Вороний.13) Ю.Яновський.14)М. Куліш.15) П. Тичина . 16) М. Рильський. 17) О. Довженко. 18) Б.-І. Антонич. 19) Остап Вишня. 20) Л. Костенко.21) В.Стус .22) І. Багряний. 23) Є. Маланюк. 24) А. Малишко.

Літературний диктант №2

1)Квітка. 2) Левицький. 3) Рудченко. 4) Рудченко. 5) Тобілевич. 6) Косач. 7) Вілінська. 8) Кандиба. 9) Фітільов. 10) Губенко. 11) Лозов'ягін. 12) О.Кобилянська.13) Леся Українка; 14) М. Коцюбинський.15) Є. Маланюк. 16) Г. Квітка-Основ'яненко. 17) В. Симоненко. 18) Остап Вишня. 19)Є.Маланюк. 20) І. Франко. 21) Т. Шевченко. 22) І. Нечуй-Левицький. 23)М.Чурай. 24)І.Драч.

Літературний диктант №3

1)«Україна в огні».2) «Мина Мазайло».3) «Кайдашева сім'я»4) «Хіба ревуть воли, як ясла повні?».5) «Сон(У всякого своя доля)».6) «Intermezzo».7) «Чорна рада».8) «Тигролови».9) «Лісова пісня».10) «Подвійне коло»(«Вершники»).11) «Мойсей». 12) «Сом»

Літературний диктант №4

1)«Енеїда». 2) «Гайдамаки».3) «Чорна рада».4) «Хіба ревуть воли , як ясла повні?».5) «Тіні забутих предків».6) «Земля».7) «Лісова пісня».8) «Камінний хрест».9) «Подвійне коло»(«Вершники»). 10. «Місто».11) «Сом». 12) «Мина Мазайло».13) «Україна в огні».14) «За мить щастя».15) «Три зозулі з поклоном».16) «Маруся Чурай».17) «Тигролови».18) «Маруся».

Літературний диктант №5

1).Василь. 2) Лукаш. 3) Ігор. 4) Мусій Половець. 5) Василь Кравчина.6) Іван Палійчук. 7) Гриць Бобренко. 8) Петро. 9) Сава Федорчук.10) Микола

Гуляницький. 11) Семен. 12) Петро Шраменко. 13) Карпо Кайдашенко.
14) Сашко Діденко; 15) Михайло 16) Григорій Многогрішний. 17)
революціонер (оповідач). 18) Михайло Федорчук.

Літературний диктант №6

1) «Тигролови». 2) «Маруся Чурай». 3) «Три зозулі з поклоном». 4)
«Тіні забутих предків». 5) «Вершники». 6) «Місто». 7) «Маруся». 8) «Чорна
рада» 9) «Україна в огні» 10) «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». 11) «Тіні
забутих предків». 12) «Камінний хрест». 13) «Маруся Чурай». 14) «Земля». 15)
«Хіба ревуть воли, як ясла повні?». 18) «Україна в огні».

Літературний диктант №7

1) літопис. 2) байка. 3) власне драма (українська
опера). 4) послання. 5) роман. 6) оповідання. 7) повість. 8) поема. 9) гумореска.
10) ліричний вірш. 11) роман у віршах. 12) новела. 13) комедія. 14) кіноповість.
15) усмішка. 16) романс. 17) драма – феєрія. 18) роман у віршах.

Літературний диктант №8

1) «Я (Романтика)». 2) «Кавказ». 3) «Intermezzo». 4) «Катерина». 5) «Земля».
6) «Три зозулі з поклоном». 7) «Місто». 8) «Гайдамаки». 9) «Маруся Чурай».
10) «Тигролови». 11) «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». 12) «Гайдамаки».

ЛІТЕРАТУРНІ ІГРИ

Одним із улюблених видів активного відпочинку людини завжди виступала гра, тому що вона сприяє формуванню загальнонавчальних умінь та навичок, сприйняттю інформації різної модальності.

Сутність же *інтелектуальних ігор* полягає в переборюванні розумових труднощів. Зовні їх результатом є правильна відповідь або перемога у змаганні, а внутрішньо, і це головне – ті емоції й стани, які супроводжують інтелектуальний процес, набуття особистістю досвіду плідної розумової діяльності, інтелектуального самоствердження. В інтелектуальних іграх необхідність виконання навіть досить складних завдань супроводжується емоційним задоволенням від самого процесу обдумування ігрових операцій. Інтелектуальні ігри учать багатьом необхідним у житті речам: вдумливості, рішучості, умінню будувати плани, які враховують всі істотні моменти, загартовують характер, є в один і той же час школою мужності і необхідної обережності. Інтелектуальні ігри учать міркувати не тільки над позицією, яка виникла, але і переносити потім цю логіку в життя. Також інтелектуальні ігри навчають раціональним діям, що необхідні для людей усіх професій. Поза сумнівом залишається той факт, що інтелектуальні ігри привчають до відчуття відповідальності, підвищують допитливість, виховують самостійність думок.

Гра потребує винахідливості, кмітливості, знання текстів та матеріалів про життя і творчість письменника. Перевірка знань виконує контролюючу, навчальну й розвивальну функції.

Літературні ігри, що подані у нашому посібнику, допоможуть не тільки закріпити набуті знання, а й значно розширити їх. Вони стимулюють і

заохочують до самостійної роботи, потребують винахідливості, уважності, змушують міркувати та застосовувати свої знання на практиці.

Розділ 1.

« Нетлінні імена »

Дібраний матеріал дозволяє повторити не тільки хрестоматійні відомості про письменників, але й розрізнити деякі їх особистісні риси, особливості бачення довкілля чи творчої манери.

Візитна картка письменника

1. Привести у відповідність імена письменників та висловлювання про них

- 1). «...був з гарним високим чолом, з трохи кучерявим рудагим волоссям, з рудагими невеликими вусами і сірими очима. На його обличчі малювалися розум і енергія. Очі й уста показували на впертість і завзяття».
- 2). «Справжній запорожець – вдачею, темпераментом, свободолюбними ідеями. Те...поєднане дивним дивом із нахилами інтелігента, чулого на духовні потреби».
- 3). «Він був ...виключно українським письменником тоді, коли многі його ровесники твердо вірили, що свобода і соціалізм знищать швидко всі національні різниці».
- 4). «Ця людина свого часу здавалася для декого дивною, навіть загадковою: як, мовляв, співіснують в одній особі зтягнутий у мундир чиновник і...пристрасний викривач соціальної несправедливості...»
- 5). «Він був поліційним комісаром, та ось у його домі викрито таємну революційну друкарню, його вигнано з місця...Росія стратила поліцейського пристава, а Україна зискала...»

А І. Карпенко –Карий;

Б І.Франко;

В М. Старицький; Г І. Нечуй – Левицький

Д М. Коцюбинський; Е П. Мирний

2. Привести у відповідність імена письменників та висловлювання про них

- 1). «...Був не лише національним поетом, а й універсальним духом, світоцем людства...»
- 2). « прикрасив би будь – яку літературу за вірністю живописання з натури і глибиною сердечного почуття»
 3. Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди:
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть.
- 4). «...він твердо поклав на своєму серці , що присвятить своє життя стриманості, задоволенню малим...працелюбності...облишить всі турботи надбання майна».
- 5). Господь послав
Тебе нам, кроткого пророка

І обличителя жестоких
Людей неситих.

А М. Вовчок Б Т. Шевченко
В І Котляревський Г М. Петренко
Д Г. Квітка – Основ'яненко; Е Г. Сковорода

3. Привести у відповідність імена письменників та висловлювання про них

- 1). « раптом виринуло щось таке дуже, рішуче, мускулисте, ... щось таке, що не лізе в кишеню за словом, а сипле його потоками... І відкіля ти взявся в нас такий?»
- 2). «Бард національного відродження».
- 3). «Батько» української прози.
- 4). « Дочка Прометея»
- 5). « Пишна троянда в саду української літератури»

А О. Кобилянська	Б Леся Українка
В Л. Костенко	Г О. Олесь Д.Г. Квітка – Основ'яненко
Е В. Винниченко.	Є Т. Шевченко

4. Привести у відповідність імена письменників та висловлювання про них

- 1). «Бетховен українського села»
 - 2). « Сонцеклонник»
 - 3). «Імператор залізних строф»
 - 4). « Друг людини, друг природи й праці, грізний ворог нечисті і зла»
 - 5). «... В сучасній йому радянській драматургії він не мав собі рівних...»
А. М. Куліш	Б. В. Стефаник.
В. М. Коцюбинський.	Г. Є. Маланюк.
Д.О. Вишня	Е.В. Підмогильний

5. Привести у відповідність імена письменників та висловлювання про них

- 1). « Серце нашого цвіту»
- 2). «... був звичайною людиною, в якій жив, бунтував, сумнівався, боровся і утверджувався великий талант, що тягнувся до зір»
- 3). « Хліборобський Орфей»
- 4). « Сонячний поет»
- 5). « Більше працював, ніж жив»

А. Б. Грінченко	Б. Г. Косинка
В. І. Драч	Г. М. Хвильовий
Д. О. Олесь	Е. П. Тичина

6. Привести у відповідність імена письменників та їх висловлювання

- 1). «Я син народу, що вгору йде».
- 2). « Сцена – мій кумир, театр – священний храм для мене».
- 3). « А я додаю: любити можна поезію в добу ракет,
Бо дивна річ: людина кожна якоюсь мірою поет».
- 4). « Тільки правда була поведирем у моєму житті. Я ніколи не зрадив правди».

5). « Возвеличу малих отих рабів німих.
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово».

А. Т. Шевченко
В. М. Рильський
Д. М. Рильський

Б. І Франко
Г. П. Тичина
Е. О. Вишня

Є. І. Карпенко – Карий

7. Привести у відповідність імена письменників та їх висловлювання

1). « Без чистоти творити трудно,
Без творчості _ нема життя».

2). « Ми є. Були. І будем Ми.
Й Вітчизна наша з нами!»

3). « Він забув, що то є темрява, бо й ночі освітлював блиском своєї душі».

4). « Моя душа запрагла наба».

5). « Упаду я зорею, мій вічний народе,
На трагічний і довгий Чумацький твій шлях».

А. В. Симоненко
В. В. Стус
Д. І. Багряний

Б. П. Тичина
Г. В. Підмогильний
Е. О. Вишня

8. Привести у відповідність імена письменників та їх висловлювання

1). « Як в нації вождя нема,
Тоді вожді її – поети!»

2). « Я єсть народ, якого правди сила ніким звойована ще не була».

3). «Історії ж бо пишуть на столі.
Ми ж пишем кров'ю на своїй землі».

4). « Світ ловив мене, та не спіймав».

5). « Буду світ різьбить, як камінь».

А. Г. Сковорода
В. Є. Маланюк
Д. Є. Плужник

Б. Л. Костенко
Г. П. Тичина
Е. В. Стефаник

Розділ 2.

«Четверте - зайве»

Ділова гра на розрізнення авторства вивчених творів

Культурна людина, наприклад випускник загальноосвітньої школи, незалежно від власних літературних уподобань має знати імена національних письменників і назви їх програмних творів. Запропонована нами гра « Четверте – зайве » - це, практично, особистісний тренінг, тест на патріотизм.

«Четверте – зайве»

1. «Всякому місту звичай і права»
«Бжозла і Шершень»
«De libertate»

2. «Мойсей»
«Гімн»
«Виклик»

- «Contra spem spero»
3. «Мартин Боруля»
«Украдене щастя»
«Перехресні стежки»
«Сойчине крило»
4. «Блакитна Панна»
«Інфанта»
«Камінний хрест»
«Іванові Франкові»
5. «Енеїда»
«Катерина»
«Гайдамаки»
«Кавказ»
6. «Чорна рада»
«Сон»
«Марія»
«І мертвим, і живим...»
7. «Максим Гримач»
«Ой ти, дівчино, з горіха зерня»
«Чого являєшся мені у сні?»
«Сікстинська Мадонна»
8. «З журбою радість обнялась»
«О слово рідне! Орле скутий...»
«Чари ночі»
«Оборона Буші»
9. «Є тисяча доріг»
«Зелена Євангелія»
«Лебеді материнства»
«Ти знаєш, що ти людина?»
10. «Стилет чи стилос»
«В житах»
11. «Балада про соняшник»
«Чорнобильська Мадонна»
- «Сучасники»
- «Під чужим небом»
12. «Для вас, історики майбутні,»
«Ніч...а місяць як срібний птах»
«Поза межами болю»
«Вчись у природи творчого спокою»
13. «Кайдашева сім'я»
«На Кожум'яках»
«Гетьман Іван Виговський»
«Я (Романтика)»
14. «Оборона Буші»
«Богдан Хмельницький»
«За двома зайцями»
«Золотий гомін»
15. «Я вранці голос горлиці люблю»
«Життя іде і все без коректур...»
«Два кольори»
«Страшні слова, коли вони мовчать»
16. «Зачарована Десна»
«Тіні забутих предків»
«Україна в огні»
«Щоденник»
17. «Прапороносці»
«Вершники»
«Тронка»
«Собор»
18. «Річний пісок слідок ноги твоєї...»

- « Молось і вірю. Вітер грає...»
« Солодкий світ!»
« Мова» (« Як парость виноградної лози...»)
<p>19. « Наталка Полтавка»
« Москаль - чарівник»
« Байки харківські»
« Енеїда»</p>	<p>20. « Сонячна машина»
« Момент»
« Слово за тобою, Сталіне!»
« Різдво»</p>
<p>22. «Маруся Чурай»
« Сто тисяч»
« Мартин Боруля»
« Хазяїн»</p>	<p>21. « Пісня про рушник»
« Дорогою ціною»
« Тіні забутих предків»
«Intermezzo»</p>
<p>25. «Розвивайся ти, високий дубе»
«Декадент»
«Легенда про вічне життя»
« Земля »</p>	<p>23 « Маруся»
« Конотопська відьма»
« Козир -дівка»
« Слово про Ігорів похід»</p>
<p>28. «Твої листи завжди пахнуть зів'ялими трояндами»
«Давня казка»
«І ти колись боролась, мов Ізраїль»
« Intermezzo»</p>	<p>24. « Як добре те, що смерті не боюся»
« Крізь сотні сумнівів я йду до тебе»
« Довколо мене цвинтар душ»
«Сад Гетсиманський»</p>
<p>27. «Сеньйорито акаціє, добрий вечір».
« Цю жінку я люблю»
« Вночі серед ночі хтось тихо...»
« Я (Романтика) »</p>	<p>26. «По дорозі в Казку»
«Арфами, арфами...»
«О панно Інно»
«Пам*яті тридцяти»</p>
	<p>29. «Автопортрет»
«Вишні»
« Солодкий світ!»
«Різдво»</p>

Розділ 3.

« Упізнай твір»

Для системної підготовки до розв'язання тестових завдань на віднайдення персонажів того самого твору ми розробили колективну гру - аукціон «Я впізнаю цей твір за одним (2,3,4...) його героєм». Чим більше героїв називається, тим нижчий бал виставляється. І навпаки – найвища оцінка ставиться команді, яка визначає назву твору за другорядними персонажами.

1. Евандр, Анхіз, Цібелла, Паллант, Лавінія, Дідона, Низ, Евріал, Турн, Юнона, Амата, Латин, Дідона, Еол, Нептун, Зевс, Венера, Іул, Турн, Еней
2. Петро, Микола Макогоненко, Тетерваковський, Микола, Горпина Терпилиха, Наталка

3. Наум Дрот, Настя, Василь Семенович Свитник, о. Бенедикт, Денис Деканенко. Маруся.
4. Олена Йосипівна, студент Дем'ян Халявський, Микита Уласович Забрьоха, Прокіп Ригорович Пістряк, Явдоха Зубиха
5. Титар, конфедерати, Ярема Галайда, Оксана, Іван Гонга, Максим Залізник
6. Івась, Іван, пані з дітьми у берліні, москалики, сліпий кобзар, Катерина
7. Тарас Сурмач, князь Гагін, Матвій Гвинтовка, Меланія Черевань, Василь Невольник, «Божий чоловік», Пугач, Яким Сомко, Кирило Тур, Іван Чепурний (Шрам), Іван Мартинович Брюховецький.
8. Катря, Тетяна, Семен, Максим Гримач
9. Баба Параска, баба Палажка, волосний, проскурниця, чумак, Балаші, Довбиші, Мелашка, Мотря, Лаврін, Карпо, Омелько, Маруся.
10. Дмитренко, Шавкун, полковник Кряжов, Чижик, Василь Порох, Мотря Жуківна, москаль Сидір, Уляна, Остап Хрущ, Притика, козак Бородай, козак Лоза, кривоногий Терьоха, косоока Меланія, дід Улас, баба Оришка, сім*я Хоменків, Петро Пацюк, Яким Матня, Тимофій Лушня, Христя, Григорій Чупруненко, пани Польські. Совинські; Марина Зайцівна, Мотря Кабанець, Мирін, Іван, Онисько, Василь, Максим Гудзь; Нечипор Варениченко,
11. Протасій Пеньожа, Матвій Дульський, Грандалев, Гервасій та Микола Гуляницькі, Націєвський, Омелько. Степан, Марися, Палажка, Мартин Боруля.
12. Орїон, Азазель, Єгошуа, Авїрон, Датан, терен, пальма, кедр, сосна, Єгова, Мойсей.
13. Анеля Армашевська, граф Кшивотульський, отець Зварич, маршалок Брикальський, бургомїстр Рессельберг, Шнадельський, Шварц, Вагман, Валер*ян Стальський, Регїна Твардовська, Баран, Євген Рафалович.
14. Шльома, вїйт, Олекса Бабич, Настя, Михайло Гурман, Микола Задорожний, Анна.
15. Микола Федорович, Зигмунт Замбецький, Ніканор Ферапонтович Свтелов, Володимир Семенович, Сашка, капїтан-їсправник Серебряков, Марїя Карлівна, Хома – Массїно.
16. Семен, Докїя, батько, мачуха, Санька
17. Зозуля, жайворонок, сонце. людське го ре моя утома, ниви в червні, З бїлї вївчарки Залїзна рука города, кононївські поля.
18. Тодорика Жемчук, Василь Чоп'як, Онуфрїй, Домнїка, Ілїя, Докїя, Петро, Анна, Григорїй Чункач, Михайло, Рахїра, Тетяна, Марїйка, Сава, Івонїка Федорчук.
19. Аннїчка, спузар, щезник, чугайстїр, нявка, Юра – мольфар, ватаг, Іван Палїйчук, Марїчка Гутенюк.
20. Катерина, сини, односельці, горб, Іван Дїдух
21. Хлопець, Юрба, Вїн, Дївчина, лїс

22. Куць, Перелесник, потерчата, Пропасниця, Доля, злидні, Лісовик, « Той, що греблі рве», Водяник, « Той, що в скалі сидить» (Марище) русалки, Килина, дядько Лев, Лукаш, Мавка.
23. Семен, Муся, жандарми, оповідач
24. Ригор, Данило, Мусій, Марія, Андрій, Сашко, Панас, Оверко, Чубенко, Герт, «Ластівка».
25. Дід Панько, пан, Христя, собака Джой, переляканий дідок – рибалка.
26. Матвій Киянчук, куркуль Дзюба, отаман Гострий, Уляна, Корній Дізік.
27. Андрюша, дегенерат, доктор Тагабат, «загірна комуна», мати Марія
28. Андрій Венедович, «козир - бабуся», Надійка (Семенівна), Ганна, Нюся, Лука Демидович, Тамара Василівна та Максим Гніді, Михайло Демидович Світозаров, Вигорський (Ланський), Левко, Борис Задорожній, Зоська Голубовська, Рита, Степан (Софочка) Павлович Радченко
29. Іван Губа, Микита Тертика, Уля Розсоха, селянин Авив, чумак Василь, Оля Семихатова, Каленик Митрофанович Вороненко, Баронова – Козино, Аренський, Мотрона Розторгуєва, дядько Тарас, Мокій, Килина (Лина) Трохимівна, Мокрина (Рина), Мина Маркович Мазайло
30. Інокентій Петрович, Мокієнко, Тищенко Макар, Судаков, Вася Потаюк, Кім – Гі – Сун, Пятро Дядоров, Фійона, брати Кирпиченки, Ганна, Марійка, Морози; Микола, Грицько, Наталка, Денис Сірко; Медвин, Григорій і Дем*ян Многогрішні
31. Богдан Холод, бандурист Кулик, отець Кирило, паламар Лука, дяк Яким, діди: Семен, Тарас, Захарко, поліцай Макар, Бобир – мисливець, коні Мурай і Тягнибіда, бичок Мина, два Пірати, прабабуся Марусина, Оврам, Сашко, Сергій, Василь, іван, Лаврін, Одарка Єрмолаївна, Петро Семенович, «фамільна ворона»
32. Володимир Таранов, Головацький, Джума Урсулаєв, Муравин Степан, Степан Чумаков, Ковтун Данило – кулеметники, Якимаха – комбат, Мусій Неборак, Левко Підтиченко – командир гармати, Самійло Косарик - наводчик, Іван Лобода – бронебійник, Овчаренко Гнат, Теліга Захарко, Іван Гавриш, Паляничка Трохим, Косарик Самійло, глебов роман, Джума Галієв, Андрій Затулівітер; Мусій Загнибіда, Борщ, Остап Горобець – на всіх -3 руки; Недригайло, Орлюк, Вовк Микита; Лобода Іван, Драгун Петро, Романенко – мінометники; Сіроштан, Мура (Марія) Григорівна, Джек, Ріхард, Тимур; Левко Цар, Нехода, Журавель, Чубенко, Демид Бесараб; Устим, Мина та Одарка Товченик; Микола, Павло, Христіна, Купріян Михайлович Хутірні; Василь Кравчина, Мотря Левчиха, Грицько Гулак, Іван Гаркавенко; Людвіг, Ернст фон Крауз, фрау Емма Крауз, Курт Ріхтер, Еріх Кох, Антоніо Пальма, Штігліц, Густав Шмуцке, Н. Лиманчук; Григорій Заброта, Роман, Іван, Савка, Григорій, Трохим, Олеся, Лаврін і Тетяна Остапівна Запорожці, дід Демид
33. Параска Демидиха, Ящиха Бакалійська, Горбань, Яким Шибиліст, Лесько Черкес, Мартин Пушкар, дід Галерник, мандрівний дяк, Орихна та

Григорій Бобренки, Галя Вишняк, Іван Іскра, Яків Остриця; Маруся, Гордій і Ганна Чурай

34. Поштар однорукий дядько Левко, оповідач; Марфа та Карпо Яркові; Софія, Михайло

35. Шадура – комбат, Лариса (Лорі), її чоловік, Сашко Діденко, старий священик

! Для найбільш обізнаних випускників ми пропонуємо гру « Я впізнаю цей твір за однією (2,3,) деталлю», за умови, якщо вибір буде обґрунтовано, що стимулює до аргументації та розвитку мовлення.

Гра «Я впізнаю цей твір завдяки одній художній деталі»

1. Цитата «Цю землю можна їсти».(3 бали).

- композиційно складається з 50 епізодів (2 бали)

- репліка одного з героїв: «Я пам'ятником стану з бронзи отамось за вікном» (1 бал)

2. цей великий твір було написано за 10 – 12 днів (3 бали)

- репліка одного з героїв: «Я душу тобі дав, а тіла збавив»(2 бали)

- ідею твору підтверджує гасло «Ніяка туга краси перемагати не повинна» (1 бал)

3. Дехто порівнює цей твір із фугою (поліфонічний музичний витвір) (3 бали)

- має яскраві ознаки імпресіонізму та символізму (2 бали)

- один із імпульсів твору : «Найближча людина готова продати»(1 бал)

4. Події цього твору відбиваються у великих дзеркалах (3 бали)

- на його сторінках згадується п*еса Булгакова (2 бали)

- дія відбувається в місті з « зіпсованою» назвою (2 бали)

5. Імена батька і сина,героїв твору, - однакові (3 бали)

- героїня твору не кріпачка (2 бали)

- твір присвячено В.А.Жуковському (1 бал)

6. У творі розповідається, як невдале полювання стало причиною війни (3 бали)

- героїв твору автор порівнює з парою горличок (2 бали)

- твір складається з 6 частин (1 бал)

7. Герої цього твору – одиначка, двоє сиріт і три немолоді особи (3 бали)

- події відбуваються упродовж одного дня (2 бали)

- самого автора Кобзар оспівав як соловейка (1 бал)

8. Герой цього твору здивував присутніх щедрим подарунком на весіллі (3 бали)

- розповідь ведеться від першої особи (2 бали)

- особливість художньої форми – пророчі деталі (1 бал)

9. Назва твору – географічний об'єкт (3 бали)

- ідея – прославлення боротьби народу за власну незалежність, утвердження його безсмертя (2 бали)

- твір присвячено Якову де Бальмену (1 бал)

! Для ерудованих літераторів ми пропонуємо також ділову гру «Композиційний малюнок», за допомогою якої, розвивається просторове уявлення.

Ділова гра «Композиційний малюнок»

Поетичні твори:

- складається з 6 частин («Енеїда»)
- із двох вступів, 10 розділів та епілогу («Гайдамаки»)
- із прологу та 20 пісень («Мойсей»)
- історичний роман у віршах – із 9 – ти розділів («Маруся Чурай»)

Драматичні твори:

- п'єса і на 2 дії (у 1-ій дії -7 яв, у 2 –ій -11 яв) («Наталка Полтавка»)
- трагікомедія на 5 дій («Мартин Боруля»)
- сатирична комедія на 4 дії («Мина Мазайло»)
- драма – феєрія - з прологу та 3-х дій («Лісова пісня»)

Епічні твори:

- фантастична, гумористично – сатирична повість – із 14 –ти розділів («Конотопська відьма»)
- історичний роман - із 18 частин - розділів («Чорна рада»)
- родинно – побутове оповідання – балада – з 5 – ти частин («Максим Гримач»)
- соціально – побутова повість - із 9 розділів («Кайдашева сім'я»)
- соціально – психологічний роман - із 4 частин, поділених на 30 глав («Хіба ревуть воли...»)
- суспільно – психологічний роман – із 60 глав – розділів («Перехресні стежки»)
- експресіоністична новела – з 7 – ми розділів («Камінний хрест»)
- психологічна повість – із 32 глав – розділів («Земля»)
- імпресіоністична новела – із ліричного заспіву та 3-х частин («Я (Романтика)»)
- роман із 8 новел («Вершники»)
- урбаністичний роман із двох частин («Місто»)
- гумореска - з 3-х частин («Моя автобіографія»)
- усмішка – з 4 – х частин («Сом»)
- пригодницький роман із 2-х частин, кожна з яких складається з 6-ти розділів («Тигрлови»)
- кіноповість із 50 – ти епізодів («Україна в огні»)

Розділ 4.

Відновити родинні зв'язки

Назвіть батька – матір літературного героя (героїні)

Дібраний матеріал надає можливість повторити систему образів твору, встановити причину відсутності імен батька чи матері у деяких героїв, їх генеалогію, а отже, визначити їх спадкові чи набуті риси, напрям розвитку характеру, зробити світоглядні висновки.

1. Еней – Анхіз, Венера
2. Іул - Еней, ...
3. Лавінія – Латин, Амата
4. Паллант – Евандр, ...
5. Наталка – Терпило, Горпина Терпилиха
6. Маруся – Наум і Настя Дрот
7. Улас Микитович – сотник Микита Забрьоха, ...
8. Оксана – титар із Вільшаної, ...
9. Івась – Іван (офіцер) і Катерина
10. Марко - ..., Ганна.
11. Петро Чепурний – Іван Шрам (Чепурний), туркенья
12. . Леся Черевань – Михайло та Меланія Черевань
13. Катерина, Тетяна – Максим Гримач, ...
14. Карпо, Лаврін – Омелян і Маруся Кайдаші
15. Мотря – Довбиші
16. Мелашка - Балаші
17. Нечипор Варениченко _- Іван Вареник (Остап Хрущ, Притика, Хрущов) і Мотря Жуківна
18. Іван Вареник – Василь Польський і покоївка Уляна
19. Уляна – «хрещеник»,...
20. Василь Польський – Семен Польський « із голопузої шляхти» і пані Дерюгіна
21. Мотря Жуківна - ..., Оришка
22. Максим Гудзь – Іван, Мотря Гудзі
23. Іван Гудзь – Мирін Гудзь і Марина Зайцівна
24. Галя Гудзь – Максим Гудзь і Явдоха
25. Явдоха – кривоногий Терьоха та косоока Меланія
26. Тимофій Лушня – старий пан Совинський і його покоївка – кріпачка
27. Оріся – сотник Завісний, ...
28. Марина (Марися), Степан – Мартин і Палажка Борулі
29. Микола Гуляницький – Гервасій Гуляницький,...
30. Михайло та Сава – Івоніка та Марійка Федорчук
31. Рахіра – Григорій і Тетяна Ч ункач
32. Парасинка – Василь і Докія Чоп*як
33. Сини Дідухів – Іван і Катерина Дідух
34. Мавка – Лісовик (дідусь), верба
35. Андрій, Оверко, Панас, Сашко, Іван – Мусій і Марія Половці
36. Максим – Лука Демидович і Тамара Василівна Гніді
37. Мокій і Мокрина (Рина) – Мина Маркович і Килина (Лина) Трохимівна Мазайло

38. Микола, Грицько, Наталка – Денис і ... Сірки
39. Ганна, Марійка, брат у таборі - Морози
40. Сашко, Оврам, Сергій, Лаврін, Василь, Іван, Тетяна – Петро Семенович та Одарка Єрмолаївна Довженки
41. Роман, Іван, Савка, Григорій, Трохим, Олеся – Лаврін і Тетяна Остапівна Запорожці
42. Микола, Павло, Христина - Купріян Михайлович і ... Хутірні
43. Устим – Мина та Одарка Товченик
44. Людвіг – Ернст фон Крауз, фрау Емма Крауз
45. Джек, Річард, Тимур – Сіроштан і Мура (Марія) Григорівна
46. Маруся – Гордій і Ганна Чурай
47. Іван Іскра – Яків Остряниця, ...
48. Гриць Бобренко - ..., Орихна
49. Оповідач («Три зозулі з поклоном») – Михайло, Софія

! У літературному творі, як і в людському житті, соціальний статус часто залежить від родинного, або не залежить, якщо сильна характером особистість відповідним чином поводить себе в суспільстві. Роздуми про ставлення оточення до сиріт чи однаків (одиначок) викликає ділова гра.

Пригадай імена персонажів – сиріт

1. Низ («Енеїда»)
2. Петро, Микола, возний Тетерваковський («Наталка Полтавка»)
3. Василь Свитник (о. Бенедикт) (« Маруся»)
4. Ярема Галайда (« Гайдамаки»)
5. Івась (« Катерина»)
6. Христя та Грицько Чупруненко (« Хіба ревуть воли, як ясла повні?»)
7. Євген Рафалович і Регіна Твардовська (« Перехресні стежки»)
8. Степан Радченко (« Місто»)

Хто з літературних героїв був (була) одинаком (одиначкою) у батька – матері?

1. Евріал (« Енеїда»)
2. Наталка – Полтавка
3. Микита Забрьоха (« Конотопська відьма»)
4. Маруся Дрот (« Маруся»)
5. Оксана (« Гайдамаки»)
6. Катерина, Івась (« Катерина»)
7. Марко (« Наймичка»)
8. Леся Черевань (« Чорна рада»)
9. Чіпка, Тимофій Лушня, Галя («Хіба ревуть воли, як ясла повні?»)
10. Марія («Сойчине крило»)
11. Докія (« Каторжна»)
12. Парасинка, Рахіра (« Земля»)
13. «Главковерх революції» (« Я (Романтика)»)
14. « Мусінька», Максим («Місто»)

15. Маруся Чурай, Гриць Бобренко, Іван Іскра (« Маруся Чурай»)
16. Оповідач (« Три зозулі з поклоном»)

Розділ 6.

« Любить – не любить»

Не секрет, що в коханні, як в екстремальній ситуації, розкривається будь – яка людина. Ділова гра про любовні « трикутники», « чотирикутники» і навіть « п'ятикутник»

нікого не залишить байдужим, вона стає поштовхом до роздумів, висловлювань власної точки зору, узагальнень.

Пригадаймо любовні « трикутники» у творах:

1. «Енеїда»: Еней – Лавінія – Турн
2. « Наталка Полтавка»: Тетерваковський – Наталка – Петро
3. « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: Мотря – Іван Вареник – Хівря
4. « Мартин Боруля»: Націєвський – Марина – Микола
5. «Перехресні стежки»: Рафалович – Регіна – Стальський
6. « Украдене щастя»: Микола Задорожний – Анна – Михайло Гурман
7. «Сойчине крило»: Хома – Массіно – Марія – Генрись
8. « Тіні забутих предків»: Іван Палійчук - Палагна – мольфар Юра
9. « В житах»: Корній Дізік – Уляна – Дзюба
10. « Місто»: Зоська – Степан – Рита
11. « За мить щастя»: Сашко Діденко – Лариса – її чоловік
12. « Три зозулі з поклоном»: Софія – Михайло – Марфа

любовні « чотирикутники»:

1. « Конотопська відьма»: Халявський – Олена Йосипівна – Микита Забрюха - Солоха
2. « Лісова пісня»: Перелесник – Мавка – Лукаш – Килина
3. «Маруся Чурай»: Іван Іскра – Маруся – Гриць Бобренко – Галя Вишняк

любовний «п'ятикутник»:

« Чорна рада»: Яким Сомко, Кирило Тур
Леся Черевань
Петро Шраменко (Чепурний), Вуяхевич

Розділ 7.

« Що в імені тобі моїм?»

*! Відомо, що для кожної людини найсолодшою музикою промовляє її власне ім. *я. Які ж чоловічі та жіночі імена найпоширеніші у класичній українській літературі і чому саме? До таких роздумів спонукає аукціон – рейтинг найбільш маркованих імен.*

Рейтинг найпопулярніших літературних жіночих імен Марія (Марися)

1. Дума « Маруся Богуславка»

2. Повість Г. Квітки – Основ'яненка « Маруся»
3. Поема Т Шевченка « Марія»
4. Повість « Кайдашева сім'я» І. Нечуя - Левицького - Маруся Кайдашиха
5. Новела І. Франка « Сойчине крило» - Марія Карлівна (« Сойка»)
6. Повість М. Коцюбинського « Тіні забутих предків» - Марічка Гутенюк
7. Повість О. Кобилянської « Земля» - Марійка Федорчук
8. Новела В. Винниченка « Момент» - Муся
9. Роман Ю. Яновського « Вершники» - Марія Половець
10. Новела М. Хвильового « Я (Романтика)» - мати «главковерха» Марія
11. Роман І. Багряного « Тигролови» - Марійка Мороз
12. Роман у віршах Л. Костенко « Маруся Чурай»
13. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Мура (Марія) Григорівна

Сіроштан

14. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - прабабуся Марусина
15. Трагікомедія І. Карпенка – Карого « Мартин Боруля» - Марися

Ганна (Анна, Галя):

1. Поема Т. Шевченка « Наймичка» - Ганна
2. Драма І. Франка «Украдене щастя» - Анна
3. Роман П. Мирного та І. Білика « Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - Галя Гудзь
4. Повість М. Коцюбинського « Тіні забутих предків» - Анничка, сестра Івана
5. Роман у віршах Л. Костенко « Маруся Чурай» - Галя Вишняк
6. Роман В. Підмогильного «Місто» - Ганна та Нюся, співмешканки Надійки
7. Роман І. Багряного « Тигролови» - Ганна, «Мадонна з дитям»

Мотрона (Мотря):

1. Повість « Кайдашева сім'я» І. Нечуя - Левицького - Мотря Довбиш
- 2 - 3. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - Мотря Жуківна та Мотря Кабанець
4. Трагікомедія М. Куліша « Мина Мазайло» - Мотрона Розторгуєва
5. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Мотря Левчиха

Катерина:

1. Поема Т. Шевченка « Катерина»
2. Поема Т. Шевченка « Наймичка» - дружина Марка
3. Оповідання М. Вовчка « Максим Гримач» - Катря Гримач
4. Новела В. Стефаніка « Камінний хрест» - Катерина, дружина І. Дідуха

Анастасія (Настя):

1. Повість Г. Квітки – Основ'яненка « Маруся» - Настя Дрот
2. Поема Т. Шевченка « Наймичка» - Настя, названа мати Марка
3. Драма І. Франка « Украдене щастя» - Настя, сусідка Задорожних
4. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Настуня, дружина Матвія Гвинтовки

Меланія:

1. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Меланія Черевань

2. Повість І. Нечуя – Левицького « Кайдашева сім'я» - Мелашка Балаш
3. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - косоока Меланія, мати Явдохи

Орина:

1. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - Оришка, бабуся Чіпчина
2. Повість М. Старицького « Оборона Буші» - Орія Завісна
3. Роман у віршах Л. Костенко « Маруся Чурай» - Оришна Бобренко

Параскева:

1. Повість І. Нечуя – Левицького « Кайдашева сім'я» - баба Параска Гришиха
2. Повість О. Кобилянської « Земля» - Парасинка, дочка Докії Чоп'як
3. Роман у віршах Л. Костенко « Маруся Чурай» - Параска Демидиха, сусідка Леська Черкеса

Христина

1. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - Христя, дружина Грицька
2. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Христина Хутірна
3. Усмійка О. Вишні « Сом» - Христя, наймичка

Уляна:

1. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - Уляна, мати Івана Вареника
2. Новела Г. Косинки « В житах» - Уляна, кохана Корнія Дізіка
3. Трагікомедія М. Куліша « Мина Мазайло» - Уля Розсоха

Наталка:

1. П*еса І. Котляревського « Наталка Полтавка»
2. Роман І. Багряного « Тигролови» - Наталка Сірківна
3. Роман І. Багряного « Тигролови» - Наталка, сестра Григорія Многогрішного

Пелагея (Палажка):

1. Повість І. Нечуя – Левицького « Кайдашева сім'я» - баба Палажка Солов'їха
2. Трагікомедія І. Карпенка – Карого «Мартин Боруля» - Палажка, дружина Борулі
3. Повість М. Коцюбинського « Тіні забутих предків» - Палагна

Докія:

1. Оповідання Б. Грінченка « Каторжна»
2. Повість О. Кобилянської « Земля» - Докія Чоп*як, сусідка Федорчуків

Євдокія (Явдоха):

1. Сатирична повість Г. Квітки – Основ'яненка « Конотопська відьма» - Явдоха Зубиха
2. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - Явдоха Гудзь

Килина:

1. Драма – феєрія Лесі Українки « Лісова пісня» - Килина, дружина Лукаша
2. Трагікомедія М. Куліша « Мина Мазайло» Лина (Килина) Трохимівна Мазайло

Леся (Олеся):

1. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Леся Черевань
2. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Олеся Запорожець

Тетяна:

1. Оповідання М. Вовчка « Максим Гримач» -Тетяна, сестра Катрі
2. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Тетяна Запорожець

Рейтинг найпопулярніших літературних чоловічих імен

Іван:

1. Поема Т. Шевченка « Гайдамаки» - Іван Гонта
- 1-2. Поема Т. Шевченка «Катерина» - офіцер – москаль і його син
- 3-4. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Іван Шрам (Чепурний) та Іван Брюховецький
5. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»» - Іван Вареник, батько Чіпки
6. Повість О. Кобилянської « Земля» - Івоніка Федорчук
7. Новела В. Стефаника « Камінний хрест» - Іван Дідух
8. Повість М. Коцюбинського « Тіні забутих предків» - Іван Палійчук
9. Роман у новелах Ю. Яновського « Вершники» - Іван Половець
10. Трагікомедія М. Куліша « Мина Мазайло» - Іван Губа, комсомолец
11. Усмішка О. Вишні « Моя автобіографія» - учитель Іван Максимович
12. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Іван Запорожець
13. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - Іван Довженко
14. Роман у віршах Л. Костенко « Маруся Чурай» - Іван Іскра

Григорій (Ригор):

1. Повість О. Кобилянської « Земля» - Григорій Чункач
2. Роман І. Багряного « Тигролови» - Григорій Многогрішний
3. Роман І. Багряного « Тигролови» - Гриць Сірко
4. Кіноповість О. Довженка « Україна в огні» - Григорій Запорожець

Микола

1. П*еса І. Котляревського « Наталка Полтавка» - Микола, побратим Петра
2. П*еса І. Котляревського « Наталка Полтавка» - Микола Макогоненко
3. Трагікомедія І. Карпенка – Карого « Мартин Боруля» - Микола Гуляницький
4. Новела І. Франка « Сойчине крило» - Микола Федорович, чоловік « Сойки»
5. Драма І. Франка «Украдене щастя» - Микола Задорожний
6. Роман І. Багряного « Тигролови» - Микола Сірко
7. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Микола Хутірний

Василь:

1. Повість Г. Квітки – Основ'яненка «Маруся» - Василь Свитник (о. Бенедикт)
2. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Василь Невольник
3. . Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»» - Василь Порох
4. Повість О. Кобилянської « Земля» - Василь Чоп*як, сусід Федорчуків
5. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - Василь Довженко
6. Роман І. Багряного « Тигролови» - Вася Потаюк, старший охотінспектор Амурського краю

Михайло:

1. . Роман П. Куліша «Чорна рада» - Михайло Черевань
2. Драма І. Франка «Украдене щастя» - Михайло Гурман
3. Повість О. Кобилянської « Земля» - Михайло Федорчук
4. Роман В. Підмогильного «Місто» - Михайло Світозаров, критик
5. Новела Г. Тютюнника « Три зозулі з поклоном» - Михайло, батько оповідача

Петро:

1. П*еса І. Котляревського « Наталка Полтавка» - Петро
2. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Петро Чепурний (Шраменко)
3. Повість О. Кобилянської « Земля» - Петро, чоловік Анни
4. Роман І. Багряного « Тигролови» тунгуз Пятро Дядоров
5. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - Петро Довженко

Максим:

1. Поема Т. Шевченка « Гайдамаки» - Максим Залізняк
2. Оповідання М. Вовчка « Максим Гримач»
3. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»» - Максим Гудзь
4. Роман В. Підмогильного «Місто» - Максим Гнідий

Олександр (Сашко):

1. Новела І. Франка « Сойчине крило» - Сашка, залицяльник «Сойки»
2. Роман Ю. Яновського « Вершники» - Сашко Половець
3. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - Сашко Довженко
4. Новела О. Гончара «За мить щастя» - Сашко Діденко

Андрій:

1. Новела М. Хвильового « Я (Романтика)» - Андрюша
2. Роман Ю. Яновського « Вершники» - Андрій Половець
3. Роман В. Підмогильного «Місто» - Андрій Венедович, сусід Левка

Лаврін:

1. Повість « Кайдашева сім'я» І. Нечуя – Левицького – Лаврін Кайдашенко
2. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - Лаврін Довженко
3. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Лаврін Запорожець

Матвій:

1. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Матвій Гвинтовка
2. Трагікомедія І. Карпенка – Карого «Мартин Боруля» - Матвій Дульський
3. Новела Г. Косинки « В житах» - Матвій Киянчук, комуніст

Мина:

1. Трагікомедія М. Куліша « Мина Мазайло»
2. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - Мина Товченик
3. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - бичок Мина

! «Без їх облич наш колективний портрет був би неповний», - скажуть усі зазначені та й їй призабуті нами персонажі, маючи на увазі носіїв народної моралі, національних обрядів, традицій – усього унікального, українського менталітету – волелюбного, людяного, закоріненого в рідну природу, мову та красу. Приводом для бесіди про їх авторитет має стати

***гра - аукціон на краще знання імен знаменитих дідів –
« призми часу».***

1. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Пугач і діди – запорожці
2. Роман П. Куліша «Чорна рада» - «Божий чоловік»
3. Роман П. Куліша «Чорна рада» - Василь Невольник
4. Поема Т. Шевченка « Наймичка» - Наум, названий батько Марка
5. Повість Г. Квітки – Основ'яненка « Маруся» - Наум Дрот
6. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - Мирін Гудзь
7. Роман П. Мирного Та І. Білика « «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - дід Улас
8. Роман Ю. Яновського « Вершники» - прадід Данило
9. Усмішка О. Вишні « Моя автобіографія» - учитель Іван Максимович
10. Усмішка О. Вишні «Сом» - дід Панько
- 11-12. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - діди Тарас і Семен Довженки)
13. Кіноповість О. Довженка « Зачарована Десна» - дід Захарко, Довженків сусід
14. Кіноповість О. Довженка «Україна в огні» - дід Демид Запорожець
15. Роман у віршах Л. Костенко « Маруся Чурай» - дід Галерник
16. Роман у віршах Л. Костенко « Маруся Чурай» - мандрівний дяк
17. Новела О. Гончара «За мить щастя» - старий священник

Розділ 8.

«А вони ще хочуть співати!»

Як один із найбільш музикальних етносів, український народ подарував світові одну з найспівучиших літератур. Доведемо цю тезу аргументами – запитаннями:

Гра «Я впізнаю цей твір за 1, 2, 3 тощо назвами (уривками) з пісень»

1. У цьому творі налічують 19 пісень, із яких 5 – це не оброблені автором фольклорні твори (« Ой під вишнею», « Гомін, гомін...», «Та йшов козак з Дону», «У сусіда хата біла», «Дід рудий, баба руда...»);
 - 2 – оброблені автором народні поезії («Сонце низенько...», «Ворскло, річка невеличка...»);
 - 3 – пісні літературного походження («Всякому городу нрав і права», «От юних літ не знав я любові», «Ой доля людська»);
 - 7 пісень створив сам автор («Ой мати, мати», «Ой я дівчина полтавка», «Чого вода каламутна», «Де згода в сімействі», «Підем, Петре, до тієї», «Начинаємо веселитися»);
 - 1 – дослідники приписують легендарній Марусі Чурай («Віють вітри, віють буйні»).
2. У цьому творі тричі згадується дума про Б. Хмельницького («Ой настала жаль – туга да по всій Україні»);
 - наводяться такі уривки з пісень:

Не нам теє знати
Не нам про те, за те раховати;
Наше діло Богові молитисьь,
Спасителю хреститисьь.
В світилоньку входить,
Як зоря сходитьь.
В світилоньку ввійшла,
Як зоря зійшла.
Журба мене сушить, журба мене валить,
Журба мене, моя мати, скоро з ніг ізвалить.
Любив мене, мати, запорожець,
Водив мене босую на морозець.
Ой ти, старий дідуга, зігнувся, як дуга...
Коли б мені або так, або сяк...
Запорозький козак не боїться собак...
Ой , коню мій, коню,
Заграй підо мною...
Тоді я прибуду до вас у гості,
Як виросте трава на помості.
Ой, котрий, козаченьки, буде з вас у місті...
Бо над сином, над Кирилом,
Чорний ворон кряче...

3. Автор цього віршового твору подає 16 записаних на ноти мелодій з коментарем до їх

виконання.

4. Персонаж цього драматичного твору співає:
«Гандалер молодой,
Взор твой полон огня,
Я стройна, молода:
Не сvezeshь ли меня?»

5. Пісню (« Ой піду я до роду гуляти») використано як художнє обрамлення твору.

У ньому ж цитуються такі фольклорні рядки:
Не вернемось, чайко, ти матінко наша.
З*їли твоїх чаєняток, добра була каша.
Летіла зозуля через мою хату.
Сіла на калині та й стала кувати.

6. Героїня цього твору виспівує прокляття як колядки.

Дівчата ж присвячують кожному членові родини «іменні» колядки, особливо головному героєві.

У цьому творі висловлюється шанобливе ставлення до кобзарів – митців і зневажливе – до кобзарів – ремісників.

7. Герої цього роману не тільки співають народних пісень, колядують по – старовинному, але і вплітають фольклорні уривки у власне мовлення як поетичний коментар подій:

Та забіліли сніжки.
Забіліли білі... Ще й дібровонька.
Та й заболіло тіло бурлацьке біле...
Ще й голівонька.
Мати ж моя пава,
Тепер я пропала.
Ой летять, летять три соколи
через сад –
Зачепили ж вони крилечками
Виноград.
За тучами, за хмарами
Сонечко не сходить.
За лихими ворогами
Мій миленький не ходить.
Ой куди ж, куди, куди
Я тепер попала,-
Замело й малі сліди,
Там, де я ступала.
Ой де б я, де б я
Із досадоньки пішла?
Ой де б я, де б я
Цей деньочок провела?
Запорожець, матінко, запорожець,
Вивів мене босую на морозець.

Колима ти, Колима –
Новая планета:
Дванадцять місяцев зіма,
Астальное – лета...

7. У цьому модерновому романі прокоментовано хороше виконання пісні – романсу «Повій, вітре, на Україну»

процитовано веснянку:

«Весно, весно, весняночка
Де твоя сестра – паняночка?»

8. У цьому драматичному творі народна пісня – ледве не одна позитивна героїня :

Під горою над криницею
Горювали брат з сестрицею.
Зірву я листочок,
Прикрию милого слідочок,
Щоб птахи не склювали,
Інші не сприяли.
Ти, місяцю, який же ти ясний,

Як засвітиш на весь світ
прекрасний.
Ой, спусти вниз роги,
Засвіти по діброві, -
Покажи всі в степу до милої
дороги.
Одна рука в голівоньку,
А другою обняти.

9. Фольклорні образи цієї новели несуть ідейне навантаження:

- Тільки й мала мати три сини й три дочки..

- Я на бочке сіжу,
Под. бочкою качка,
Мой муж – більшовик,
А я гайдамачка!

-- Ой що ж бо то за ворон...

10. Для цього жанру характерне переплетення ліричних та гумористичних настроїв,

створених не без допомоги пісень:

- «Тихесенький вечір на землю спадає»;

- «Човник»;

- «Тихо, тихо Дунай воду несе»;

- Якби ж того пана чорти були узяли,

Ми б з тобою, мій коханий, не такої б утяли.

11. У цьому романі цитуються рядки з пісень:

- «Зелений барвіночку...»;

- «Козаченько поїхав за Десну»;

- «Чому вода каламутна, чи хвиля не збила»;

- «Посадила огірочки»;

- «Ой не ходи, Грицю...»

Кроссенс – асоціативна головоломка нового покоління

Ви можете запевнитись, що кроссенс поєднує в собі найкращі ознаки одразу декількох інтелектуальних розваг: головоломки, загадки та ребуса. Задумайтесь про те, який простір для формування та розвитку отримує людська думка, поринаючи в лабіринт знань. Саме кроссенс відображає глибину розуміння заданої теми, сприяє розвитку логічного та образного мислення, підвищує мотивацію та розвиває здатність до самовираження. Створення кроссенсів сприятиме підвищенню рівня Вашої ерудиції.

Укладання кроссенсів з української літератури ХІХ століття

Тема: «Найвідоміші українські письменники ХІХ століття»

1

- Гоголь відчував пристрасть до рукоділля.
- Один з улюблених його напоїв - козяче молоко з ромом, і часто, сміючись, говорив: «Гоголь любить гоголь-моголь!»
- Гоголь дуже боявся грози.

2

- Павло Васильович Енгельгардт, в якого Шевченко був кріпаком.
- Шевченко - не тільки письменник, а й художник.
- Орська фортеця.

3

- Організував разом з М. Кропивницьким першу українську професійну театральну трупу.
- Вірш «Ніч яка, Господи, місячна, зоряна» в музичній обробці став народною піснею.
- За двома зайцями - п'єса, написана українською мовою з домішкою «київського суржика» для більшої комічності.

4

- пам'ятна монета України, присвячена Панасу Мирному.

- «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» - роман, написаний братами Панасом Мирним та Іваном Біликом в 1875 році.

5

- У І.Франка було багато псевдонімів - Джеджалик, Брут Хома, Мирон, Живий, Кремінь, Марко (близько 100).
- На честь Франка місто Станіслав було перейменовано в Івано - Франківськ.
- Казка «Фарбований Лис».

6

- «Intermezzo» - імпресіоністична новела Михайла Коцюбинського.
- «Тіні забутих предків» - повість, написана під враженням його перебування на Гуцульщині.
- Знав дев'ять іноземних мов.

7

- «Енеїда» - енциклопедія українознавства.
- Був штабс-капітаном, брав участь у Російсько-турецькій війні.
- Наталка Полтавка - п'єса, написана під впливом української вертепної, шкільної драми, інтермедій XVIII століття.

8

- У дев'ять років дівчинка захворіла на туберкульоз кісток, і хворість прикувала її до ліжка.
- Леся Українка любила читати вірші в тісній компанії близьких людей і акомпанувати собі на роялі.
- У 2001 році портрет Лесі Українки поміщений на купюру номіналом в 200 гривень.

1. Микола Гоголь 1 квітня 1809

2. Тарас Шевченко 9 березня 1814

3. Михайло Старицький 14 грудня 1840
4. Панас Мирний 13 травня 1849
5. Іван Якович Франко 27 серпня 1856
6. Михайло Коцюбинський 17 вересня 1864
7. Іван Котляревський 9 вересня 1769
8. Леся Українка 25 лютого 1871

1

2

3

8

9

4

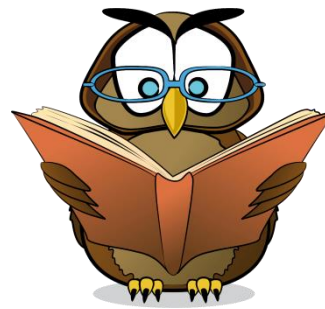

6

5

РОДИ І ЖАНРИ ЛІТЕРАТУРИ

Для того, щоб вміти читати і розуміти написане і навіть ненаписане, читач повинен уміти розрізняти літературні жанри. Визначити до якого жанру належить твір, значить глибше і точніше зрозуміти твір. Письменник, обмірковуючи задум і працюючи над його втіленням, співвідносить його з тим чи іншим жанром. Інакше і бути не може, адже прийоми побудови твору характерні для кожного жанру. Зрозуміти поняття та характеристику категорій **жанр** і **рід** в літературі, а також пригадати твори митців, що писали відповідно до кожного з них нам допоможе цей розділ.

ЖАНР (франц. genre), історично сформований внутрішній підрозділ у всіх видах мистецтва; тип художнього твору в єдності специфічних властивостей його форми і змісту. Поняття "жанр" узагальнює риси, властиві великій групі досягнень якої-небудь епохи, чи нації світового мистецтва взагалі. У кожному виді мистецтва система жанрів складається по-своєму. У літературі жанр визначається на основі приналежності досягнень до роду літературного, переважно естетичної якості (ідейно-оцінного настрою - сатиричного, патетичного, трагічного), обсягу твору і способу побудови образу (символіка, алегорія, документальність): епічний жанр (героїчна поема, роман, розповідь), ліричний (ода, елегія, вірш, пісня), драматичний (трагедія, комедія). У 20 ст. відбувається інтенсивний процес взаємодії і модифікації жанрів.

РІД ЛІТЕРАТУРНИЙ, епос, лірика, драма. Визначається по різних ознаках. Незважаючи на розмитість визначень міжродових границь і достаток проміжних форм (ліроепічна поема, лірична драма), у кожному творі, як правило, можна виділити родову домінанту: оповідання про подію (епос), суб'єктивно-емоційне міркування (лірика), діалогічне зображення подій (драма).

Роди художньої літератури

ЕПОС	ЛІРИКА	ДРАМА
Зображальний рід літератури. Об'єктивне зображення людини у взаємодії з іншими людьми, подіями, явищами. Прозова форма.	Виразальний рід літератури. Зображення людини через відтворення її почуттів, переживань, роздумів. Здебільшого віршована форма.	Зображальний рід літератури. Зображення людини в дії, у конфлікті, у розмові. Здебільшого прозова форма.

Основні жанри художньої літератури

ЕПОС	ЛІРИКА	ДРАМА
<p style="text-align: center;"><u>МАЛІ ФОРМИ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Оповідання</u> (розповідь про якусь подію з життя людини, важливу роль відіграє підтекст) <i>П.Мирний.</i> <i>Морозенко.</i> <i>М.Коцюбинський.</i> <i>Дорогою ціною.</i> <i>О.Довженко. Воля до життя.</i> <i>А.Давидов.</i> <i>Рятували Конотоп.</i> <i>В.Винниченко.</i> <i>Краса і сила.</i> • <u>Нарис</u> (художньо-публіцистичний жанр на актуальну тему сучасності, у якому розповідається про справжні події (часто на документальній основі)). 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Філософська лірика</u> (роздуми про сенс людського буття) <i>А.Малишко.</i> <i>Роздум.</i> <i>Медитація. Дума.</i> <i>Л.Костенко. Вже почалось, мабуть, майбутнє.</i> <i>І.Драч. В оркестрі мікрочастин.</i> <i>Богдан-Ігор Антонич.</i> <i>Привітання життя. Пісня про незнищенність матерії.</i> • <u>Громадянська (суспільно-політична) лірика</u> (розуміння поетом сучасного йому 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Трагедія</u> (в основі дуже гострі й непримиренні життєві конфлікти, напружена боротьба сильних характерів, пристрастей, що закінчуються смертю головного героя або герой потрапляє в безвихідне становище). <i>І.Карпенко-Карий.</i> <i>Сава Чалий.</i> <i>М.Старицький.</i> <i>Оборона Буші.</i> • <u>Драма</u> (п'єса, побудована на серйозному й гострому конфлікті, показує драматичні стосунки особистості с суспільством і тяжкі переживання). <i>Кропивницький.</i> <i>Доки сонце зійде, роса очі виїсть.</i> <i>І.Франко.</i> <i>Украдене щастя.</i> <i>Л.Українка.</i>

<p><i>П.Мирний.</i> <i>Подоріжжя од</i> <i>Полтави до</i> <i>Гадячого.</i> <i>О.Вишня.</i> <i>Ленінград і</i> <i>ленінградці;</i> <i>Запорозці.</i> <i>С.Васильченко.</i> <i>Мій шлях.</i> <i>М.Черемшина. На</i></p> <p><i>Купала на Івана.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Новела</u> (розповідь про незвичайну подію із стрімким розвитком сюжету із різкими зламами). <i>М.Коцюбинський.</i> <i>Коні не винні.</i> <i>Intermezzo.</i> <i>В.Стефаник.</i> <i>Новина. Камінний хрест.</i> <i>М.Хвильовий. Кім у чоботях.</i> <i>С.Васильченко.</i> <p><i>Роман. Циганка.</i></p> <p><u>СЕРЕДНЯ ФОРМА</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Повість</u> (уся дія концентрується навколо певної соціальної групи людей, однієї родини або одного персонажа протягом значного періоду) <i>І.Нечуй-</i> 	<p>суспільного життя й ставлення до нього). <i>Т.Шевченко. Мені</i> <i>однаково, чи</i> <i>буду...</i> <i>П.Грабовський. До</i> <i>українців.</i> <i>І.Франко.</i> <i>Сідоглавному.</i> <i>В.Стус. Як добре</i> <i>те, що смерті не</i> <i>боюсь я.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Пейзажна лірика</u> (ставлення до природи, описи природи допомагають у розкритті думок і почуттів, психологічного стану героїв). <i>П.Тичина.</i> <i>Арфами, арфами.</i> <i>Хор лісових</i> <i>дзвіночків.</i> <i>М.Рильський. Доц.</i> <i>На білу гречку</i> <i>впали роси.</i> <i>М.Вороний. До</i> <i>моря. Хмари.</i> <i>В.Сосюра. Люблю</i> <i>весну. Зима. Літо.</i> • <u>Інтимна</u> <u>(любовна) лірика</u> (почуття й переживання, зв'язані з особистим життям людини). <i>І.Франко. Чого</i> <i>являється мені у</i> <i>сні?</i> <i>Ой ти, дівчино, з</i> <i>горіха зерна.</i> <i>А.Малишко. Я</i> 	<p><i>Блакитна</i> <i>троянда.</i> <i>О.Коломієць.</i> <i>Дикий Ангел.</i> <i>І.Котляревський.</i> <i>Наталка</i> <i>Полтавка.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Комедія</u> (Сатиричними й гумористичними засобами відображається смішне в житті (потворні суспільні й побутові явища)). <i>І.Карпенко-Карий.</i> <i>Сто тисяч.</i> <i>Хазяїн.</i> <i>О.Коломієць.</i> <i>Фараони.</i> <i>М.Куліш. Отак</i> <i>загинув Гуска.</i> • <u>Трагікомедія</u> (переплетення трагічних ситуацій, подій) <i>І.Карпенко-Карий.</i> <i>Мартин Боруля.</i> • <u>Мелодрама</u> (повчально-моралізаторський зміст, неправдоподібні ситуації та події, зовнішні ефекти; головні герої: благодійники і жорстокі лиходії). <i>М.Старицький.</i> <i>Циганка Аза. Ой</i>
--	---	---

<p><i>Левицький. Микола Джеря. Кайдашева сім'я. І.Франко. Захар Беркут. Перехресні стежки. М.Коцюбинський. Тіні забутих предків. О.Гончар.</i></p> <p><i>Бригантина.</i></p> <p><u>ВЕЛИКА ФОРМА</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Роман</u> (розповідь про важливі й складні суспільні процеси, багатогранно й у розвитку зображена значна кількість персонажів). <i>П.Мирний. Хіба ревуть воли, як ясла повні?</i> <i>П.Куліш. Чорна рада.</i> <i>П.Куліш. Вальдшнепи.</i> <i>О.Гончар. Собор.</i> <p><u>Роман-епопея</u> (розповідь про події всенародного значення, створення сильних характерів, зображення життя не одного, а кількох поколінь, масштабність). <i>П.Панч. Гомоніла Україна.</i> <i>І.Ле.</i></p>	<p><i>тебе вимріяв, ніжну й жагучу. В.Сосюра. Так ніхто не кохав. П.Тичина. О панно Інно...</i></p> <p><u>ОСНОВНІ</u></p> <p><u>ЖАНРИ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Ода</u> <i>Г.Сковорода. Похвала бідності. De libertate (Про свободу).</i> • <u>Панегірики</u> <i>Г.Сковорода. Іде, хоче нас лишити. На день народження Василя Томари.</i> • <u>Вірші</u> <i>Т.Шевченко. Думи мої, думи мої...</i> <i>П.Грабовський. Я не співець чудовної природи.</i> <i>О.Олесь. Айстри.</i> <i>Б.Олійник. Сива ластівка.</i> <i>В.Симоненко. Є в коханні і будні, і свята...</i> • <u>Гімн</u> <i>І.Франко. Гімн (Вічний</i> 	<p><i>не ходи, Грицю...</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Драма-феєрія</u> (казково-фантастичний сюжет і персонажі). <i>Л.Українка. Лісова пісня.</i> • <u>Водевіль</u> (жартівлива п'єса, побудована на комічному випадку чи анекдоті, наявність дотепних реплік, пісень, танців). <i>І.Котляревський. Москаль-чарівник.</i> <i>М.Кропивницький. По ревізії.</i> <i>Л.Глібов. До мирового.</i> • <u>Містерія</u> <i>Т.Шевченко. Великий льох.</i>
---	---	--

*Хмельницький.
А.Головко. Мати.
У.Самчук. Волинь.*

революціонер).

• **Балада**

*Т. Шевченко. Причинна.
Тополя.*

Є.Гребінка. Човен.

*А.Малишко. Балада про
танкіста.*

І.Драч. Балада про

соняшник.

• **Сонет**

А.Метлинський.

Бандура.

*І.Франко. Тюремні
сонети.*

М.Рильський.

Чернігівські сонети.

• **Елегія**

І.Франко. Маєві елегії.

Л.Глібов. Журба.

В.Сосюра. Заснуло сонце

в павутинні.

• **Епіграма**

*Ф.Прокопович. Епіграма
на зволікання лікаря
Стеллера. Епіграма на
кравця.*

*І.Франко. Слово –
чудний дар природи.*

Ліро-епічні жанри

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Наявність розгорнутого сюжету ✓ Використання ліричних та епічних засобів у відтворенні дійсності ✓ Розкриття внутрішнього стану героїв ✓ Паралельно з образами, які входять в розвиток сюжету, є образ ліричного героя ✓ Пишуться переважно віршовою мовою 		
<u>Малі ліро-епічні жанри</u>	<u>Середня форма</u>	<u>Велика форма</u>
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Співомовки</u> (невеликий сюжетний вірш гумористичного або сатиричного змісту, в основі анекдот з одним комічним або трагікомічним випадком, закінчення несподіване, вражаюче). <i>С.Руданський. Співомовки.</i> <i>І.Франко. Нові співомовки.</i> <i>В.Самійленко. Божий приклад.</i> • <u>Поезії в прозі</u> (ліричні мініатюри, є сюжет, в основі якого одна подія; мова піднесена, іноді ритмічна). <i>В.Стефаник. Городчик до бога ридав.</i> <i>Дорога. Амбіції.</i> <i>Акорди.</i> <i>О.Кобилянська. Рожі.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Балада</u> (віршований казково-фантастичний твір, в основі сюжету – одна подія, часто створюється на основі народних легенд, історичних переказів). <i>Л.Боровиковський. Маруся.</i> <i>Т.Шевченко. Причинна. Лілея. Русалка. Тополя.</i> <i>А.Малишко. Балада про танкіста.</i> <i>Є.Маланюк. Варязька балада.</i> <i>І.Драч. Балада про соняшник.</i> • <u>Поема</u> (віршована повість або оповідання з напруженим динамічним розвитком подій, характери розкриваються досить повно, широта охоплення життєвих явищ – від однієї до 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Роман у віршах</u> (відрізняється від поеми значно ширшим зображенням дійсності, характери окреслені виразно й багатогранно). <i>Л.Костенко. Маруся Чурай.</i> <i>І.Багряний. Скелька.</i> • <u>Драматичні поеми</u> (або драми для читання – твори, що написані у формі діалогу, однак не розраховані на сценічне втілення). <i>Л.Українка. Кассандра. У пуці. В катакомбах.</i> • <u>Кінодраматургія</u> <u>Кіносценарій – кіноп'єса</u> (збережені основні ознаки п'єси (діалог, монолог, полілог) з урахуванням специфіки кіномистецтва: діалоги й монологи поєднуються з поетичною розповіддю й музикально-звуковим супроводом.

	<p>великої кількості подій). <i>Л.Українка.</i> <i>Роберт Брюс...</i> <i>Т.Шевченко.</i> <i>Гайдамаки.</i> <i>Наймичка.</i> <i>Катерина. Сон.</i> <i>Кавказ. Відьма.</i> <i>І.Франко. Іван</i> <i>Вишенський.</i> <i>А.Малишко.</i> <i>Прометей.</i> <i>В.Сосюра. Мазена.</i></p>	<p>Вільне переміщення в просторі й часі. Жанри: кіноповість, кіноепопея, кінопоема). <i>О.Довженко.</i> <i>Повість полум'яних літ. Поема про море.</i> <i>Іван.</i> <i>І.Драч. Криниця для спраглих. Київська фантазія на тему дикої троянди – шипшини.</i></p>
--	---	---

Тестові завдання з теми «Літературні жанри»

Варіант 1

1. *Невеликий за розміром розповідний художній твір здебільшого про одну або декілька подій у житті людини (іноді кількох людей), це :*
- А) новела;
 - Б) оповідання;
 - В) повість;
 - Г) роман.
2. *Етюд як літературний жанр – це твір*
- А) ніби завершений, настроєвого характеру, переважно безсюжетний;
 - Б) про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом;
 - В) з яскраво вираженою мораллю;
 - Г) журливого змісту.
3. *Елементи лірики, епосу й драми як літературних родів поєднано в жанрі:*
- А) оди;
 - Б) сонету;
 - В) елегії;
 - Г) балади.
4. *Укажіть жанр твору Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» :*
- А) історичний роман;
 - Б) етнографічна повість;
 - В) соціально-психологічний роман;
 - Г) соціально-психологічна повість.
5. *Установіть відповідність:*
1) «Страчене життя» А.Тесленка	а) новела
2) «Бджола і Шершень» Г.Сковороди	б) повість
3) «Intermezzo» М.Коцюбинського	в) поема
4) «Гамалія» Т.Шевченка	г) байка
6. *Дати розгорнуту відповідь на проблемне питання морально-етичного спрямування за темою « Дорога має свої закони, і ми їй підвладні» (О.Гончар)*

Варіант 2

1. Один із видів епосу, розповідний художній твір, у якому досить широко змальовано життя одного чи кількох героїв протягом досить тривалого або важливого за подіями часу, це:

- А) повість;
- Б) байка;
- В) оповідання;
- Г) поема.

2. Усі названі твори за жанром є новелами, крім

- А) «Три зозулі з поклоном» Гр. Тютюнника;
- Б) «Вершники» Ю. Яновського;
- В) «Новини» В. Стефаника;
- Г) «Зенітки» Остапа Вишні.

3. Укажіть жанр «Енеїди» Івана Котляревського:

- А) роман у віршах;
- Б) елегія;
- В) трагедійно-бурлескна поема;
- Г) лірична драма.

4. Порвідним жанром у літературі класицизму є:

- А) епос;
- Б) лірика;
- В) драма;
- Г) трагедія.

5. Установіть відповідність:

1) «Дві московки» І. Нечуя-Левицького	а) поема
2) «Маруся Богуславка» М. Старицького	б) п'єса
3) «Малий Мирон» М. Коцюбинського	в) повість
4) «Євшан зілля» М. Вороного	г) оповідання

6. Дати розгорнуту відповідь на проблемне питання морально-етичного спрямування на тему «Хто для мене є взірцем»

Ключики

Варіант 1

- 1) б
- 2) а
- 3) г
- 4) в
- 5) 1б, 2г, 3а, 4в.

Варіант 2

- 1) а
- 2) г
- 3) в
- 4) г
- 5) 1в, 2б, 3г, 4а.

ХУДОЖНІ ТРОПИ

У конкретно–життєвому зображенні дійсності, яке дають твори літератури, важливу роль відіграють спеціальні засоби образності мови. Вони допомагають письменнику втілити в словесну форму конкретні уявлення про предмети і вислови, своє ставлення до них. Це завдання виконують не тільки слова і словосполучення, вжиті у прямому значенні, а також слова і вислови, вжиті у переносному значенні, які називаються тропами (з гр. “зворот”).

В основі тропа лежить перенесення ознак одного предмета, явища, дії на інші. За допомогою такого перенесення мова художнього твору набуває особливого забарвлення і яскравості. Це відбувається тому, що троп дає не те означення предмета чи явища, яке стало звичним, а підносить ознаки, які звичайно не виступають на перший план.

Перенесення ознак одного предмета, явища, дії на інші відбувається у тропях за різними принципами. Відповідно до цього визначають різні види тропів.

Порівняння -

фігура,
у якій мовне
зображення особи,
предмета, явища чи
дії передається через
найхарактерніші
ознаки, властиві для
інших: очі, як небо;
спідниця пламеніла;

Наприклад:

**Снігом віяло
під вечір, мов
земля попала в
сак.**

**Скрикнув
гостро в
порожнечі
ранок білий,
як гусак.**

Антитеза -

”негативне”
порівняння.
Вид порівняння
,в якому
присутнє
заперечення.

Наприклад:

**То не
сороки
заскрекотал
и: на сліду
Ігоревім
їздить Гзак
з Кончаком**

Паралелізм -

різновид
порівняння, в
якому явища
зіставляються
без
сполучників.

Наприклад:

**Котилися вози
з гори, та в
долині стали.
Любилися,
кохалися,
тепер
перестали.**

Персоніфікація –

різновид метафори, у
якому ознаки істоти
переносяться на не
істоту: одухотворення,
уособлення(плачуть
верби);антропоморфіза
ція(сміються, плачуть
солов`ї);
зооморфізація(роїлися
поети і пїтки)

Наприклад:

**Мовчать,
мовчать мої
степи, і
трави
більше не
щебечуть.**

- **Метафора-** вид тропів, побудованих на основі вживання слів та виразів у переносному значенні.
- Наприклад: **люстра сонця, лампади небес.**

Алегорія-

поширена метафора, за допомогою якої абстрактні(неясні, віддалені) поняття замінюють життєвим конкретним образом.

Наприклад:

Дзвін до церкви скликає, а сам в ній не буває.(Мається на увазі людина, яка спонукає до чогось інших, а сама того не робить).

Гіпербола-

образне перебільшення, яке виявляється в наданні об'єкту нереальної ознаки чи дії:збожеволю від роботи, померти зі сміху.

Наприклад:

Ой не встиг козак Нечай на коника спасти, Став ляхами, як снопами, по два рядки класти.

Літота-

протилежна гіперболі фігура, зумисне применшення якоїсь ознаки шляхом повного чи часткового її заперечення: У цій же річці цапли по коліна; малесенька, ледь од землі видно.

Наприклад-

До села лиш рукою подати, вже білють ріднесеньки хати.

Метонімія-

троп, основу якого складає заміна одних назв іншими на підставі суміжності їх значень: золото у вухах; кришталеві на столі, шапки гомоніли, я три миски з'їв

Наприклад:

Читаю Шевченка і Гоголя знаю, Франка на полицях читальні вітаю. (мається на увазі не сам Шевченко або Франко, а їх творчість).

Синекдоха-

різновид метонімії, стилістичний зворот, у якому ціле подається через назву його частини, загальне - через часткове: жіноча рука не торкнулася цієї господині; хлопець накинув око на цю дівчину.

Наприклад:

А на Січі мудрий німець картопельку садить. (не один німець, а німці взагалі).

Перифраза-

описовий зворот,
що номінує
предмет не
прямо, а
образно: чорне
золото (вугілля);
біле
золото(бавовна).

Наприклад:

І наш Кобзар
підняв би очі,
І ясно б стало
серед ночі.(
Замість
Т.Шевченка
вживано
слово слово
Кобзар).

Оксиморон –

фігура, що
сполучає два
непоєднувальних
поняття, які
виключають одне
одне: сміх крізь
сльози; холодне
полум'я; гарячий
лід.

Наприклад:

І пригорнула
рідна чужина,
немов хотіла
замінити
матір...Та
Батьківщина
в мені лиш
одна.

Епітет-

художнє, образне
означення, що
підкреслює
характерну рису
предмета ,
викликаючи в
читача певне
ставлення до нього:
золоті хмарки
небесні; малиновий
спів.

Наприклад:

Глибокі очі
серце
розкраїли,
вуста
солодкі душу
заманили.

Тавтологія-

повторення
того самого
слова чи тієї
самої думки
в іншій
формі.

Наприклад:

Плаче,
сльозами
заливається ;
моя
автобіографія

Асиндетон -

(безсполучниковість)

– відсутність
сполучників між
однорідними
членами речення,
щоб створити
швидкий рух,
раптову зміну
явищ.

Наприклад:

Не
прийнялись
три ясени,
Тополя
всихала,
Повсихали
три явори,
Калина
зав'яла.

Алюзія-

натяк на
відомі
історичні
події, на
літературни
й твір тощо.

Наприклад:

Від кларнетів
твоїх
пофарбована
дудка зосталась
(мова про
“Сонячні
кларнети”
П.Тичини).

Асиндетон -
(безсполучниковість)

– відсутність
сполучників між
однорідними
членами речення,
щоб створити
швидкий рух,
раптову зміну
явищ.

Наприклад:

Не
прийнялись
три ясени,
Тополя
всихала,
Повсихали
три явори,
Калина
зав'яла.

Полісиндетон Наприклад:

(багатосполуч
никовість) -
повторення
однакових
сполучників.

Усе відбувається в
пісні, як в морі,
Рожева зоря й
червона кров,
І темна
ненависть, і ясна
любов. І промінь
пожару, і місяць,
і зорі...

■ Інверсія-
змінений
порядок
слів у
реченні

■ Наприклад:

Гримить Дніпро,
шумить Сула,
Озвались голосом
Карпати.
І клич Подільського
села
В Путивлі сивому
чувати.

■ Анафора –

повторення окремих звуків, слів чи словосполучень на початку віршових рядків чи строф. Анафору ще називають єдинопочатком.

■ Наприклад:

Як не любить той край, де
вперше ти побачив
солодкий дивний світ, що
ми зємо життям,
де вперше став ходити і
квіткою неначе в його
теплі зростав і усміхавсь
квітками!
Як не любить той край, що
дав тобі і силу, і гострий
зір очей, і розум
молодий...

■ Епіфора –

явище протилежне до анафори. Стилістичний засіб, що полягає в повторенні однакових виразів, слів чи звукових сполучень в кінці віршових рядків чи строф із метою посилення виразності поетичної мови.

■ Наприклад:

Гей, до зброї! Бийте в
дзвони
Будьте смілі, як
дракони!
Всіх гукайте, всіх
скликайте –
Хай гудуть, як громи,
дзвони...
Хто там ззаду?
Кулю гаду!
Хто там ззаду?

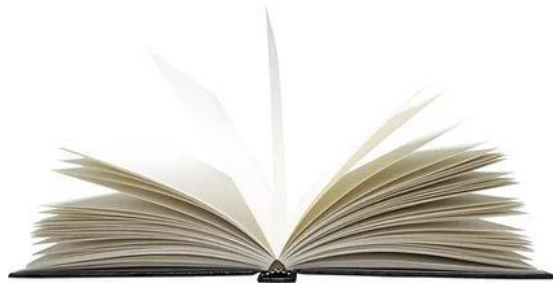
■ Риторичні фігури – риторичне звертання і запитання.

■ Риторичне звертання – звертання письменника, (яке не вимагає відповіді) до свого героя, до різних предметів і явищ, до читачів

■ Наприклад:

Ой палка ти
була, моя
пісне!

НАПРЯМИ ТА ТЕЧІЇ ЛІТЕРАТУРИ

Аналізуючи особливості творчої манери будь-якого письменника, ми обов'язково пов'язуємо її з певним напрямом. У даному розділі подаються визначальні риси кожного з напрямів, а також зазначаються програмні твори, що належать до цих напрямів, із вказівкою на авторів. Перед тим як розбиратись із конкретними літературними напрямами, методами, стилями, спочатку слід довідатися, як тлумачаться в теорії літератури ці поняття.

Художній метод— це сукупність принципів ідейно-художнього пізнання та образного відтворення світу, спосіб осягнення дійсності засобами мистецтва. В історії літератури виділяють такі художні методи: бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм, натуралізм, модернізм. Кожний художній метод (за винятком модернізму) має відповідний літературний напрям. Напряму користується певним методом, заснованим на ньому.

Літературний напрям— це конкретно-історичне втілення художнього методу, що проявляє себе в ідейно-естетичній спільності групи письменників у певний період часу. Літературний напрям є своєрідним синтезом (поєднанням) художнього методу та індивідуального стилю письменника. Категорія напрямку передбачає об'єднання митців на основі єдиного методу, а також певну схожість індивідуальних стилів. Кожному літературному напрямку відповідає сукупність творів, які мають спільні, характерні риси. У межах одного літературного періоду може виступати кілька

літературних напрямів, наприклад, у Просвітництві — класицизм, рококо, сентименталізм. Назва домінантного (провідного) напрямку нерідко стає назвою цілого періоду, а його часові межі — межами періоду (бароко, романтизм, модернізм). Літературні напрями можуть мати складові частини. Ці розгалуження напрямів називають течіями чи школами.

Стиль— сукупність ознак, які характеризують твори певного часу, напрямку, індивідуальну манеру письменника. Поняття стилю сьогодні є багатограним. У літературознавстві також спостерігається багатозначність цього поняття. Дослідники розглядають:

- стиль доби; стиль напрямку й течії;
- стиль письменника і стиль певного періоду його творчості; стиль твору і стиль його окремого елемента.

Найпоширенішим у науці про літературу є розуміння стилю як індивідуальної творчої манери, «творчого обличчя» окремого письменника. Отже, індивідуальний стиль — це прояв сукупності особливих істотних ознак таланту письменника в конкретному художньому творі чи у всій його творчості, індивідуальне втілення художнього методу.

Літературні напрями можуть мати складові частини. Ці розгалуження напрямів називають течіями чи школами.

Назва	Визначальні риси	Автори та їх твори
Бароко	<ul style="list-style-type: none"> - посилення ролі церкви і держави, поєднання релігійних і світських мотивів, образів; - мінливість, поліфонічність, ускладнена форма; - тяжіння до різких контрастів, складної метафоричності, алегоризму; - прагнення вразити читача пишним, барвистим стилем, риторичним оздобленням твору; - трагічна напруженість і трагічне світосприймання; - настрої песимізму, скепсису, розчарування. 	Г.Сковорода («Delibertade», «Бджола та Шершень», «Всякому місту звичай і права») – засновник жанру байки в українській літературі.

<p>Класицизм</p>	<ul style="list-style-type: none"> - раціоналізм (прагнення будувати художні твори на засадах розуму, ігнорування особистих почуттів); - наслідування зразків античного мистецтва; - нормативність, встановлення вічних та непорушних правил і законів (для драматургії — це закон «трьох єдностей» (дії, часу й місця); - обов'язкове дотримання канонічних правил написання творів (зображення героя тільки при виконанні державного обов'язку, різкий поділ дійових осіб на позитивних та негативних, суворе дотримання пропорційності всіх частин твору, стрункість композиції тощо); - у галузі мови класицизм ставив вимоги ясності та чистоти, ідеалом була мова афористична, понятійна, яка відповідала б засадам теорії трьох стилів; - аристократизм, орієнтування на вимоги, смаки вищої-суспільної верстви; - встановлення ієрархії жанрів, серед яких найважливішими вважалися античні; поділ жанрів на «серйозні», «високі» (трагедія, епопея, роман, елегія, ідилія) та «низькі», «розважальні» (травестійна поема, комедія, байка, епіграма). 	<p>І.Котляревський («Енеїда», «Наталка-Полтавка») – зачинатель нової української літератури. «Наталка-Полтавка» - частково сентиментальна повість.</p>
<p>Сентименталізм</p>	<ul style="list-style-type: none"> - відтворення почуттів і пристрастей людини як основний предмет зображення; - позитивні герої — представники середніх і нижчих верств суспільства; - вільна побудова твору; 	<p>Г.Квітка-Основ'яненко («Маруся») – зачинатель нової української прози, засновник сентименталізму в українській літературі.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - підвищена емоційність зображення подій та характерів, їх нетиповість; - мальовничі сільські пейзажі; - розробка переважно епічних форм, виникнення ліро-епосу; - інтенсивне використання пестливої форми та слів, що означають почуття й настрої. 	
<p><i>Романтизм</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - заперечення раціоналізму доби Просвітництва; - ідеалізм у філософії; - вільна побудова творів; - апологія (захист) особистості; - неприйняття буденності й звеличення «життя духу» (найвищими виявами його були образотворче мистецтво, релігія, музика, філософія); - культ почуттів; - ліричні та ліро-епічні форми; - захоплення фольклором, інтенсивне використання фольклорних сюжетів, образів, жанрів, художньо-технічних прийомів; - інтерес до фантастики, екзотичних картин природи тощо. <p>Романтизм іноді вдається до смішного, гумористичного, чудернацького.</p>	<p>Т.Шевченко (рання творчість: «Катерина», «Гайдамаки», «До Основ'яненка») – основоположник нової української літератури. П.Куліш («Чорна рада»).</p>

Реалізм

- раціоналізм, раціоцентричний психологізм (ототожнення психіки і свідомості, недооцінка позасвідомих процесів);
- правдиве, конкретно-історичне, всебічне зображення типових подій і характерів у типових обставинах при правдивості деталей;
- принцип точної відповідності реальній дійсності усвідомлюється як критерій художності, як сама художність;
- характер і вчинки героя пояснюються його соціальним походженням та становищем, умовами повсякденного життя;
- конфліктність (драматизація) як сюжетно-композиційний спосіб формування художньої правди;
- вільна побудова творів;
- превалювання (перевага) епічних, прозових жанрів у літературі, послаблення ліричного струменя мистецтва;
- розв'язання проблем на основі загальнолюдських цінностей.

Т.Шевченко (критичний реалізм: «Сон», «І мертвим, і живим», «Кавказ», «Мені однаково», «Заповіт») – **засновник критичного реалізму в українській літературі**. **І.Франко** («Чого являєшся мені у сні», «Гімн», «Мойсей»), **І.Нечуй-Левицький** («Кайдашева сім'я»), **П.Мирний** («Хіба ревуть воли»), **М.Вовчок** («Максим Гримач»), **І.Карпенко-Карий** («Мартин Боруля»). Також до раннього реалізму відносять **Г.Квітку-Основ'яненка** («Маруся» - частково реалістична повість).

М О Д Е Р Н І С Т С Ь К І	<i>Імпресіонізм</i>	<p>- зображується не сам предмет, а враження від нього («Бачити, відчувати, виражати — в цьому все мистецтво», — проголошували Едмонд і Жюль Гонкури); - імпресіоністи орієнтуються на почуття, а не на розум;</p> <p>- відмова від ідеалізації: ставлячи перед собою завдання зафіксувати реальні моменти, імпресіоністи найчастіше заперечували поняття ідеалізації й ідеалу, адже ідеал відсутній в конкретній реальності;</p> <p>- часопростір ущільнюється і подрібнюється, предметом мистецької зацікавленості стає не послідовна зміна подій і явищ (фабула), не соціальний, логічно впорядкований історичний відрізок або період життя героя, а уривчасті фрагменти, відбиті у свідомості персонажа;</p> <p>- герой імпресіоністичного твору цікавий не так своєю активністю, спрямованою на перетворення зовнішнього світу, як саме «пасивною» здатністю сприймати, реагувати на зовнішні збудники, бути носієм, навіть колекціонером вражень;</p> <p>- найпоширенішим жанром імпресіонізму стає новела. Український імпресіонізм на тлі західноєвропейського мав яскравіше лірико-романтичне забарвлення, що зближувало його (а нерідко й змішувало зовсім) з неоромантизмом та символізмом.</p>	М.Коцюбинський («Intermezzo», «Тіні забутих предків»), М.Хвильовий («Я (Романтика)»), Г.Косинка , В.Винниченко («Момент»).
	<i>Експресіонізм</i>	<p>- зацікавленість глибинними психічними процесами;</p> <p>- заперечення як позитивізму, так і раціоналізму;</p> <p>- оновлення формально-стилістичних засобів, художньої образності та виразності, часом непоєднаних між собою, як глибокий ліризм і всеохоплюючий пафос;</p>	В.Стефаник («Кам'яний хрест»). В.Стефаника також відносять до імпресіонізма

		- суб'єктивізм і зацікавленість громадянською темою.	
Неоромантизм	<ul style="list-style-type: none"> - неоромантики змальовували переважно не масу, а яскраву, неповторну індивідуальність, що вирізняється з маси, бореться, — часом попри безнадійну ситуацію, — зі злом, зашкарублістю, сірістю повсякденна; - герої неоромантиків переймаються тугою за високою досконалістю у всьому, характеризуються внутрішнім аристократизмом, бажанням жити за критеріями ідеалу, а не буднів; - головна увага зосереджувалася на дослідженні внутрішнього світу людини, через який неоромантики намагалися зазирнути у світ духовний; - зовнішні події (також і соціальні) у творах неоромантиків відступають на задній план; - неоромантики часто вдаються до умовних, фантастичних образів, ситуацій, сюжетів; - відмова від типізації, натомість застосування символізму. 	<p>Л.Українка («Contra spem spero», «Лісова пісня»), О.Кобилянська («Земля», «Людина») – започаткувала неоромантизм в українській літературі. В.Сосюра («Любіть Україну»), Є.Плужник, Ю.Яновський («Вершники»: «Подвійне коло», «Шаланда в морі»)</p>	
Неокласицизм	<ul style="list-style-type: none"> - використання античних тем і сюжетів, міфологічних образів і мотивів; - проголошення гасел «чистого» мистецтва та культу позбавленої суспільного змісту художньої форми; - оспівування земних насолод; - прагнення наслідувати мистецтво минулих епох; - віддання переваги історико-культурній та морально-психологічній проблематиці. 	<p>М.Рильський («Молюсь і вірю»), М.Зеров, Ю.Клен, М.Драй-Хмара, М.Филипович, В.Підмогильний («Місто»).</p>	
Символізм	- войовничий бунт проти надто консервативної і регламентованої суспільної моралі;	<p>П.Тичина («Ви знаєте, як липа шелестить», «Арфами,</p>	

		<ul style="list-style-type: none"> - підкреслене естетство (захоплення витонченою поетичною формою і недооцінка змісту); - культ екзотичних і заборонених тем, хвороблива увага до позасвідомого, садо-мазохістських виявів тощо; - спроби вирватися за рамки повсякденного, прив'язаного до матеріальності буття, зазирнути до «світу в собі». 	арфами», «О панно Інно»), М.Вороний («Блакитна панна»), О.Олесь («Чари ночі», «О слово рідне, орле скутий»).
	Футуризм	<ul style="list-style-type: none"> - заперечення традиційної культури (особливо її моральних і художніх цінностей); - прагнення до новацій, бунтівливості порушення традицій; - культивування урбанізму (естетика машинної індустрії і великого міста); - переплетіння документального матеріалу з фантастикою; - у поезії — руйнування загальноприйнятої мови, використання «слів на свободі». 	М.Семенко М.Куліш («Мина Мазайло»)
<u>«Шістдесятники»</u> Екзистенціалізм		<ul style="list-style-type: none"> - на перше місце висуваються категорії абсурдності буття страху, відчаю, самотності, страждання, смерті; - особистість має протидіяти суспільству, державі, середовищу, ворожому «іншому», адже всі вони нав'язують їй свою волю, мораль, свої інтереси й ідеали; - поняття відчуженості й абсурдності є взаємопов'язаними та взаємозумовленими в літературних творах екзистенціалістів; - вищу життєву цінність екзистенціалісти вбачають у свободі особистості; 	Л.Костенко («Українське альфреско», «Страшні слова, коли вони мовчать» «Маруся Чурай»), В.Стус («О земле втрачена, явися», «Як добре те, що смерті не боюсь я»), В.Симоненко («Лебеді материнства»), І.Драч («Балада про соняшник»), Г.Тютюнник («Три зозулі з

	<ul style="list-style-type: none"> - існування людини тлумачиться як драма свободи; - найчастіше в художніх творах застосовується прийом розповіді від першої особи. 	<p>поклоном»), Д.Павличко («Два кольори»).</p>
Постмодернізм	<ul style="list-style-type: none"> - культ незалежної особистості; - потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого; - прагнення поєднати, взаємодоповнити істини (часом полярно протилежні) багатьох людей, націй, культур, релігій, філософій; - бачення повсякденного реального життя як театру абсурду, апокаліптичного карнавалу; - використання підкреслено ігрового стилю, щоб акцентувати на ненормальності, несправжності, протиприродності панівного в реальності способу життя; - зумисне химерне переплетення різних стилів оповіді (високий класицистичний і сентиментальний чи грубо натуралістичний і казковий та ін.; у стиль художній нерідко вплітаються стилі науковий, публіцистичний, діловий тощо); - суміш багатьох традиційних жанрових різновидів; - сюжети творів — це легко замасковані алюзії (натяки) на відомі сюжети літератури попередніх епох; - запозичення, перегуки спостерігаються не лише на сюжетно-композиційному, а й на образному, мовному рівнях; - як правило, у постмодерністському творі присутній образ оповідача; - іронічність та пародійність. 	<p>БУ-БА-БУ (Ю.Адрухович, В.Неборак, О.Урбанець)</p> <p>Нова дегенерація (С.Процюк, І.Ципердюк, І.Андрусак)</p>

Основні літературні напрями:

- бароко (XVII — XVIII ст.);
- класицизм (XVIII — початок XIX ст.);
- сентименталізм (друга половина XVIII — початок XIX ст.);
- романтизм (кінець XVIII — початок XIX ст.);
- реалізм (друга половина XIX ст.);
- модернізм (кінець XIX — XX ст.);
- імпресіонізм, символізм, неоромантизм, імажинізм, футуризм, акмеїзм, експресіонізм, дадаїзм, сюрреалізм, екзистенціалізм тощо;
- постмодернізм (з 1980-х рр.).

Тестові завдання – підсумок Ваших досягнень

Засвоївши тестовий матеріал, Ви маєте змогу виконати контрольні тести. Вони підсумовують досягнення в опануванні відповідної теми. Так Ви зможете визначити, який матеріал засвоєний Вами недостатньо, яким питанням необхідно приділити особливу увагу, повторити. Робота з тестами збагатить Ваші знання, розширить навички раціонального та ефективного мислення. Це дасть змогу тримати на поверхні набуті знання, не дозволяючи їм під тиском нової інформації відійти в глибини пам'яті.

Тренувальні тестові завдання

Завдання з вибором однієї правильної відповіді

1. Рядки

Благослови, мати,

Весну закликати!

Весну закликати,

Зиму проводжати!..

узяті з:

А соціально-побутової пісні.

Б календарно-обрядової пісні.

В історичної пісні.

Г балади.

Д думи.

2. Хто з героїв «Слова про похід Ігорів» сказав, що хоче *«списа приломити кінець поля Половецького»*?

А Всеволод

Б Ігор

В Гзак

Г Кончак

Д Святослав

3. «Той, в кого совість як чистий кришталь» є ідеалом автора твору:

- А «Чого являєшся мені у сні» Івана Франка.
- Б «Послання до Основ'яненка» Тараса Шевченка.
- В «Ісаія. Глава 35» Тараса Шевченка.
- Г «І все-таки дотебе думка лине» Лесі Українки.
- Д «Всякому місту – звичай і права» Григорія Сковороди.

4. Рядки:

*«Купайло, Купайло,
Де ти зимувало?»
«Зимувало в лісі,
Ночувало в стрісі...»*

узяті з:

- А думи;
- Б балади;
- В історичної пісні;
- Г календарно-обрядової пісні;
- Д соціально-побутової пісні.

5. Хто з героїв «Слова про похід Ігорів» сказав, що *«лучче ж би потятим бути, аніж полоненим бути»?*

- А Всеволод
- Б Ігор
- В Гзак
- Г Кончак
- Д Святослав

6. Вислів давньогрецького філософа Епікура *«Дякуємо блаженній природі за те, що потрібне зробила неважким, а важке непотрібним?»* використаний у творі

- А «Наталка Полтавка» Івана Котляревського.
- Б «Бджола та Шершень» Григорія Сковороди.
- В «Маруся» Григорія Квітки-Основ'яненка.
- Г «Інститутка» Марка Вовчака.

Д «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного.

7. Рядки:

Ходить сон біля вікон,

А дрімота біля плота.

узяті з твору, що належить до:

А календарно-обрядових пісень.

Б родинно-побутових пісень.

В соціально-побутових пісень.

Г балад.

Д історичних пісень.

8. Епізод зі «Слова про похід Ігорів» „Загула земля, зашуміла трава, вежі половецькі сколихнулися. А Ігор князь поскочив горностаєм в комиші і білим гоголем на воду. Упав на бистрого коня і скочив з нього сірим вовком. І помчав до луку Дінця, і полетів соколом під млою, забиваючи гусей і лебедів» змальовує:

А поразку Ігоря в битві.

Б втечу Ігоря з полону.

В похід Ігоря на половців.

Г ночівлю війська Ігоря в степу.

Д допомогу сил природи князеві.

9. Український середньовічний вертеп – це:

А коротка гумористична сценка в антрактах між діями шкільної драми.

Б пересувний ляльковий театр, де ставилися релігійні й світські п'єси.

В латиномовна релігійна драма.

Г весела ярмаркова клоунада на ходулях.

Д повчальна драма з алегоричними персонажами.

10. Рядки

Зажурилась Україна, бо нічим прожити,

Витоптала орда кіньми маленькі діти

узяті з:

А ліричної пісні.

Б балади.

В соціально-побутової пісні.

Г історичної пісні.

Д думи.

11. Чотири сонця у «Слові про похід Ігорів» символізують:

А пори року.

Б князів – учасників походу.

В князівен.

Г полки Ігоря.

Д вимір часу (чотири дні).

12. Як поет і «мандрівний філософ» у своїх творах постає:

А Іван Вишенський.

Б Григорій Сковорода.

В Іван Котляревський.

Г Григорій Квітка-Основ'яненко.

Д Тарас Шевченко.

13. Рядки

Ой весна, весна, ти красна,

Що ж ти нам, весно, принесла?

узяті з:

А ліричної пісні.

Б календарно-обрядової пісні.

В соціально-побутової пісні.

Г історичної пісні.

Д думи.

14. Персонаж, який розповідає про театр: *«На комедії одні виходять –*

поговорять, поговорять та й підуть; другі ж вийдуть те ж роблять; деколи

під музику співають, сміються, плачуть, лаються...» - це:

А Злотницький («Хазяїн» Івана Карпенка-Карого).

- Б** Василь («Маруся» Григорія Квітки-Основ'яненка).
В Петро («Наталка Полтавка» Івана Котляревського).
Г Інститутка («Інститутка» Марка Вовчка).
Д Максим Гудзь («Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного).

15. Образ нескореного титана Прометея є в творі:

- А** «Мойсей».
Б «Contra spem spero».
В «Енеїда».
Г «На колимськiм морозі калина».
Д «Кавказ».

16. Перша пісня, яку виконує Наталка («Наталка Полтавка» Івана Котляревського), - це:

- А** «Сонце низенько, вечір близенько...»
Б «Всякому городу нрав і права...»
В «Ой під вишнею, під черешнею...»
Г «Віють вітри, віють буйні...»
Д «Гомін, гомін по діброві...»

17. До одного літературного роду належать усі твори рядка:

- А** «Чорна рада», «Енеїда».
Б «Наталка Полтавка», «Камінний хрест».
В «Камінний хрест», «Гімн».
Г «Чорна рада», «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»
Д «Лісова пісня», «Тіні забутих предків».

18. Елементи імпресіонізму наявні у творі:

- А** «Камінний хрест».
Б «Інститутка».
В «Маруся».
Г «Хазяїн».
Д «Intermezzo».

19. Автор першого історичного роману в українській літературі:

А Пантелеймон Куліш.

Б Панас Мирний.

В Микола Куліш.

Г Іван Котляревський.

Д Григорій Сковорода.

20. Персонаж роману «Чорна рада», який звертається до козаків: *«Діти мої! Наступає страшна година: перехрестить, мабуть, нас Господь ізнов огнем да мечем. Треба нам тепер такого полковника, щоб знав, де вовк, а де лисиця. Послужив я православному християнству з батьком Хмельницьким, послужу вам, дітки, ще й тепер, коли буде на те ваша воля»*

А Сомко.

Б Брюховецький.

В Васюта.

Г Шрам.

Д Пугач.

21. Образ нескореного титана Прометея у своєму творі використав:

А Іван Франко.

Б Тарас Шевченко.

В Василь Стус.

Г Григорій Сковорода.

Д Михайло Коцюбинський.

22. У якому з-поміж перелічених творів використано давньоримський сюжет?

А «Contra spem spero»

Б «Intermezzo»

В «Мойсей»

Г «Кавказ»

Д «Енеїда»

23. Кульмінацією п'єси «Наталка Полтавка» є:

А відмова Наталки одружитися з возним.

Бвдале сватання возного до Наталки.

В благородне зречення возним Наталки.

Г згода Наталки на шлюб із возним.

Д поява у селі Петра, коханого Наталки.

24. Новелами є усі твори у рядку:

А «Чорна рада», «Кайдашева сім'я».

Б «Мойсей», «Хазяїн».

В «Камінний хрест», «Intermezzo».

Г «Маруся», «Інститутка».

Д «Людина», «Тіні забутих предків».

25. Назва вірша Лесі Українки «Contra spem spero» означає:

А «Проти течії пливати важко».

Б «Проти сили не підеш».

В «Усупереч надії сподіваюся».

Г «Усупереч думці суспільства».

Д «Суперечки зайві».

26. Вкажіть рядок, де перелічені виключно ті герої твору «Мина Мазайло», які співчують українізації:

А Мокій, дядько Тарас

Б Мокій, Мина

В Мокій, тьотя Мотя

Г дядько Тарас, тьотя Мотя

Д дядько Тарас, Мина

27. До епохи Розстріляного відродження належать письменники:

А Василь Стус, Григій Тютюнник.

Б Микола Куліш, Микола Хвильовий.

В Василь Симоненко, Ліна Костенко.

Г Іван Багряний, Василь Барка.

Д Олександр Довженко, Андрій Малишко.

28. Романом у новелах є твір:

А «Мисливські усмішки».

Б «Маруся Чурай».

В «Вершники».

Г «Зачарована Десна».

Д «Я (Романтика)».

29. Розв'язкою твору «Мина Мазайло» є:

А приїзд до Харкова тьоті Моті.

Б зміна прізвища Миною Мазайло.

В звільнення Мيني Мазайла з роботи.

Г промова дядька Тараса.

Д примирення Мيني Мазайла з Мокієм.

30. Повість «Маруся» Григорія Квітки-Основ'яненка характеризує автора як представника:

А класицизму.

Б сентименталізму.

В романтизму.

Г реалізму.

Д модернізму.

31. Укажіть твір, у якому розповідь ведеться від першої особи:

А «Чорна рада» П. Куліша

Б «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка

В «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького

Г «Камінний хрест» В. Стефаника

Д «Людина» О. Кобилянської

32. *«Ну як-таки, щоб воля – та пропала? Се так колись і вітер пропаде!»* – слова:

А Наталки («Наталка Полтавка» І. Котляревського).

Б Мавки («Лісова пісня» Лесі Українки).

В Катерини («Катерина» Т. Шевченка).

Г Устини («Інститутка» Марка Вовчка).

Д Олени («Людина» О. Кобилянської).

33. Укажіть художні засоби, які І. Котляревський використав в уривку з поеми «Енеїда»:

Не хмара сонце заступила,

Не вихор порохом вертить,

Не галич чорна поле вкрила,

Не буйний вітер се шумить:

Се військо йде всіма шляхами,

Се ратне брязкотить збруями...

А порівняння, антитезу, риторичне звертання

Б персоніфікацію, гіперболу, асонанс

В синекдоху, тавтологію, символ

Г метафору, оксиморон, алегорію

Д постійний епітет, анафору, алітерацію

34. За жанром поезія «І мертвим, і живим...» Т. Шевченка:

А ода.

Б романс.

В послання.

Г балада.

Д медитація.

35. Особливість композиції поеми Т. Шевченка «Гайдамаки» в тому, що вона:

А починається з епілогу.

Б кожна частина розпочинається з пісенного епіграфа.

В поміж розділами подані інтермедії.

Г має два вступи.

Д має два епілоги.

36. Визначте віршовий розмір поезії «Декадент» І. Франка за уривком:

Який я декадент? Я син народа,

Що вгору йде, хоч був запертий в льох.

Мій поклик: праця, щастя і свобода,

Я є мужик, пролог, не епілог.

А п'ятистопний хорей

Бп'ятистопний ямб

В тристопний дактиль

Г тристопний амфібрахій

Д тристопний анапест

37. Друге видання роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» мало назву:

А «Подоріжжя од Полтави до Гадячого».

Б«Чіпка».

В «Пропаща сила».

Г «Лихі люди».

Д «П'яниця».

38. Кульмінацією новели М. Коцюбинського «Intermezzo» є:

А звільнення письменника від залізних обіймів міста.

Б зустріч митця з селянином.

В звернення героя до сонця.

Г пісня жайворонка.

Д прощання з нивами.

39. Прочитайте уривок і визначте, внутрішні переживання якого літературного героя він передає.

«Чекайте лишень! Ось вони заговорять своїм язиком, ті селяни, і тоді почуєте, що вони думають про вас», – мовив він сам до себе. Думка про конечність розбуджування селян до політичного життя, організування їх для політичної боротьби за свої права виступила в його душі не як далекий теоретичний постулат, а як справа невідхильно потрібна, без якої навіть найбільшому народолюбцеві не можна й кроку зробити наперед».

А Назара («Інститутка» Марка Вовчка)

Б Чіпки («Хіба ревуть воли, як ясла повні?»Панаса Мирного)

В Євгенія Рафаловича («Перехресні стежки» І. Франка)

Г Сави («Земля» О. Кобилянської)

Д Івана Дідуха («Камінний хрест» В. Стефаник)

40. Автором поетичних рядків «...*Так! Я буду крізь сльози сміятись, Серед лиха співати пісні...*» є:

А І. Франко.

Б Леся Українка.

В Л. Костенко.

Г П. Тичина.

Д В. Стус.

41. Поезія, у якій ліричний герой обіцяє зірвати для коханої «Оріон золотий»

А «Ви знаєте, як липа шелестить...» Павла Тичини.

Б «Так ніхто не кохав...» Володимира Сосюри.

В «Пісня про рушник» Андрія Малишка.

Г «Балада про соняшник» Івана Драча.

Д «Два кольори» Дмитра Павличка.

42 Характеристика «*На словах, як на цимбалах грає, а де ступить, то під нею лід мерзне; а як гляне, то од її очей молоко кисне*» стосується образу:

А Череванихи («Чорна рада» П. Куліша).

Б Явдохи Гудзь («Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного).

В Марусі Кайдашихи («Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького).

Г Палагни («Тіні забутих предків» М. Коцюбинського).

Д Матері Лукаша («Лісова пісня» Лесі Українки).

43. У повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського події розвиваються в такій послідовності:

А зустріч ворожих родів; кохання Івана й Марічки; Іван на полонині; одруження з Палагною; танець із чугайстром.

Б Іван на полонині; танець із чугайстром; кохання Івана й Марічки; зустріч ворожих родів; одруження з Палагною.

В кохання Івана й Марічки; Іван на полонині; танець із чугайстром;
одруження з Палагною; зустріч ворожих родів.

Г одруження з Палагною; Іван на полонині; танець із чугайстром; зустріч
ворожих родів; кохання Івана й Марічки.

Д зустріч ворожих родів; кохання Івана й Марічки; Іван на полонині; танець
із чугайстром; одруження з Палагною.

44. Про еміграцію українських селян до Америки розповідає твір:

А «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного.

Б «Камінний хрест» В. Стефаника.

В «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького.

Г «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського.

Д «Перехресні стежки» І. Франка.

45. Вплив сентименталізму істотно позначився на творі:

А «Перехресні стежки» І. Франка.

Б «Чорна рада» П. Куліша.

В «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького.

Г «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка.

Д «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського.

46. Від третьої особи ведеться розповідь у творі:

А «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка.

Б «Інститутка» Марка Вовчка.

В «Intermezzo» М. Коцюбинського.

Г «Людина» О. Кобилянської.

Д «Я (Романтика)» Миколи Хвильового.

47. Кульмінацією роману П. Куліша «Чорна рада» є:

А викрадення Лесі.

Б вибори гетьмана.

В похорон вйтенка.

Г поразка Сомка.

Д страта полковника Шрама.

48. Основна проблема повісті О. Кобилянської «Людина»:

А емансипація жінки.

Б кохання Олени і Стефана.

В кохання Олени і Фельса.

Г земля і люди.

Д батьки і діти.

49. Слова І. Франка «Він був сином мужика – і став володарем в царстві духа. Він був кріпаком – і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком – і вказав нові, світлі і вільні шляхи професорам і книжним ученим» присвячені:

А Г. Сковороді.

Б І. Вишенському.

В І. Котляревському.

Г Т. Шевченкові.

Д Панасові Мирному.

50. Прочитайте уривок з поезії «Contra spem spero» Лесі Українки та визначте віршовий розмір.

Гетьте, думи, ви, хмари осінні!

То ж тепера весна золота!

Чи то так, у жалю, в голосінні

Проминуть молодії літа?

А чотиристопний хорей

Б чотиристопний ямб

В тристопний дактиль

Г тристопний амфібрахій

Д тристопний анапест

51. Серед персонажів «Лісової пісні» Лесі Українки НЕ є фантастичною істотою:

А «Той, що греблі рве».

Б «Той, що в скалі сидить».

В Лукаш.

Г Перелесник.

Д Мавка.

52. Слова М.Хвильового «Усмішки» ... я полюбив. Полюбив їх за те, що вони запашині, за те, що вони ніжні, за те, що вони жорстокі, за те, що вони смішні і водночас глибоко трагічні...» стосуються творів:

А І. Котляревського.

Б Г. Квітки-Основ'яненка.

В І. Нечуя-Левицького.

Г Остапа Вишні.

Д М. Куліша.

53. «Сучасне завжди на дорозі з минулого в майбутнє» - лейтмотив:

А повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків».

Б повісті І. Франка «Перехресні стежки».

В поеми В. Сосюри «Мазепа».

Г кіноповісті О. Довженка «Зачарована Десна».

Д новели Григора Тютюнника «Три зозулі з поклоном».

54. У новелі М. Хвильового «Я (Романтика)» центральною є проблема:

А революційного фанатизму.

Б романтичного кохання.

В зради комуністичним ідеалам.

Г зайвої людини.

Д ролі митця в суспільстві.

55. Осередком східноукраїнського модернізму напочатку ХХ століття був журнал:

А «Українська хата».

Б «Житє і слово».

В «Світ».

Г «Літературно-науковий вісник».

Д «Нова громада».

56. У творі «Маруся Чурай» Ліни Костенко характеристика персонажа

Був молодий і гарний був на вроду.

І жив, і вмер, як личить козаку.

За те, що він боровся за свободу,

його спалили в мідному бичу

стосується:

А Григорія Бобренка.

Б Северина Наливайка.

В Гордія Чурая.

Г Мартина Пушкаря.

Д Леська Черкеса.

57. У творі «Маруся Чурай» Ліни Костенко самохарактеристика персонажа

Я мучуся, я сам собі шуліка.

Є щось в мені, та наче не моє.

Немов живе вмені два чоловіка,

І хтось когось в мені не впізнає

стосується:

А Григорія Бобренка.

Б Северина Наливайка.

В Гордія Чурая.

Г Мартина Пушкаря.

Д Леська Черкеса.

58. З-поміж перелічених поетів до неокласиків належав:

А Павло Тичина.

Б Максим Рильський.

В Володимир Сосюра.

Г Євген Маланюк.

Д Андрій Малишко.

59. Батьківщину, як і рідну матір, не обирають – це провідна думка вірша:

А «Лебеді материнства».

Б «Ти знаєш, що ти – людина?»

В «Любїть Україну».

Г «На колимськїм морозї калина...»

Д «Два кольори».

60. У селї Тополївка розгортаються подїї твору:

А «Марїя».

Б «Я (Романтика)».

В «Подвійне коло».

Г «Три зозулї з поклоном».

Д «Україна в огнї».

61. Вїршовий розмїр поезїї

Безгомїння, безлюддя довкола,

тїльки сонце і простїр, і снїг.

І котилося куль-покотьолом

моє серце в ведмежий барлїг

А хорей

Бямб

В дактиль

Г амфїбрахїй

Д анапест

62. Уривок «Коло хати мати-зозуля кує менї розлуку. Довго-довго, не один десяток рокїв буде провoджати мене мати, дивлячись крїзь сльози з молитвами на зорях вечїрнїх і ранїшнїх, щоб не взяла мене нї куля, нї шабля, нї наклеп лихий» узятий із твору:

А «Три зозулї з поклоном».

Б «Зачарована Десна».

В «Марїя».

Г «Тигролови».

Д «Я (Романтика)».

63. У жанрї колискової піснї написано вїрш:

А «Ви знаєте, як липа шелестить».

Б «Любіть Україну».

В «Пісня про рушник».

Г «Два кольори».

Д «Лебеді материнства».

64. Визначте автора поезії, де є рядки:

Не поет – бо це ж до болю мало,

Не трибун – бо це лиш рупор мас,

І вже менш за все – «Кобзар Тарас»

Він, ким зайнялось і запалало...

А Василь Симоненко

Б Василь Стус

В Євген Маланюк

Г Дмитро Павличко

Д Іван Драч

65. Визначте автора поезії, де є рядки:

Безгоміння, безлюддя довкола,

тільки сонце і простір, і сніг.

І котилося куль-покотьолом,

моє серце в ведмежий барліг.

А Василь Симоненко

Б Василь Стус

В Євген Маланюк

Г Дмитро Павличко

Д Іван Драч

66. Рядки

Ще молитесь, далекий брате,

Серед Звенигородських піль.

Ще не стомились карбувати

В коштовних ямбах вічний біль.

присвячені:

А Тарасу Шевченку.

Б Максиму Рильському.

В Павлові Тичині.

Г Василеві Симоненку.

Д Андрію Малишку.

67. Заклик *«Всім серцем любіть Україну свою – і вічні ми будемо з нею!»*

належить:

А Павлові Тичині.

Б Дмитрові Павличку.

В Василеві Симоненку.

Г Володимирові Сосюрі.

Д Ліні Костенко.

68. Усмішку як різновид гуморески активно розробляв:

А Олександр Довженко.

Б Андрій Малишко.

В Григорій Сковорода.

Г Остап Вишня.

Д Микола Куліш.

69. Питання *«Ви знаєте, як липа шелестить у місячні весняні ночі?..»*

поставлене в поезії:

А Павла Тичини.

Б Дмитра Павличка.

В Василя Симоненка.

Г Володимира Сосюри.

Д Ліні Костенко.

70. Заклик *«Любіть Україну всім серцем своїм і всіми своїми ділами...»*

належить:

А Павлові Тичині.

Б Ліні Костенко.

В Василеві Симоненку.

Г Дмитрові Павличку.

Д Володимирові Сосюрі.

71. Найбільшу виражальну силу в рядках В. Симоненка

Найогидніші очі порожні,

Найгрізніше мовчить гроза,

Найнікчемніші дурні вельможні,

Найпідліша брехлива сльоза...

має:

А гіпербола.

Б порівняння.

В епітет.

Г метафора.

Д літота.

72. «Любові всевишній присвячується...» – рядки з твору:

А «Зачарована Десна» О. Довженка.

Б «Три зозулі з поклоном» Григора Тютюнника.

В «Я (Романтика)» М. Хвильового.

Г «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського.

Д «Мойсей» І. Франка.

73. Про «дівчину з легенди» йдеться у творі:

А «Лісова пісня» Лесі Українки.

Б «Катерина» Т. Шевченка.

В «Маруся Чурай» Л. Костенко.

Г «Людина» О. Кобилянської.

Д «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського.

74. Образ вогнедишного дракона з'являється у творі:

А «Я (Романтика)».

Б «Жовтий князь».

В «Тигролови».

Г «Україна в огні».

Д «Мисливські усмішки».

75. Рядки

*На межі двох епох, староруського золота повен,
Зазгучав сонценосно твій сонячно-яркий оркестр...*

присвячені:

А Тарасу Шевченку.

Б Максиму Рильському.

В Павлові Тичині.

Г Василеві Симоненку.

Д Андрію Малишку.

76. «Ліпше вмирати біжучи, ніж жити гниючи» – моральне кредо:

А Якіма Сомка («Чорна рада» П. Куліша).

Б Степана («Бояриня» Лесі Українки).

В Андрія Половця («Вершники» Ю. Яновського).

Г Григорія Многогрішного («Тигролови» І. Багряного).

Д Гриця Бобренка («Маруся Чурай» Л. Костенко).

Завдання на встановлення відповідності

77. Установіть відповідність між назвою та жанром твору:

1 «Мина Мазайло»

2 «Чорна рада»

3 «Камінний хрест»

4 «Шевченко»

А сонет
Б трагедія
В новела
Г комедія
Д роман

78. Установіть відповідність між письменником і назвою його твору:

1 Василь Стус

2 Василь Барка

3 Дмитро Павличко

4 Іван Драч

А «Жовтий князь»

Б «Два кольори»

В «Вершники»

Г «Сто років, як сконала Січ»

Д «Балада про соняшник»

79. Установіть відповідність між назвами та героями художніх творів.

1 «Марія»

2 «Україна в огні»

3 «Тигролови»

4 «Жовтий князь»

А родина Катранників
Б родина Половців
В родина Запорожців
Г родина Гната Кухарчука
Д родина Сірків

80. Установіть відповідність між віршованими рядками та їх авторами.

1

*Можна вибрати друга і по духу брата, / Та не
можна рідну матір вибирати*

2 *Мене водило в безвісті життя, / Та я вертався на
свої пороги, / Переплелись, як мамине шиття, / Мої
сумні і радісні дороги*

3 *Ви знаєте, як сплять старі гаї? / Вони все бачать
крізь тумани. / Ось місяць, зорі, солов'ї... / «Я твій»
– дець чують дідугани, / А солов'ї!.. / Та ви вже
знаєте, як сплять гаї!*

4 *Я візьму той рушник, простелю, наче долю, / В
тихім шелесті трав, в щебетанні дібров. / І на тім
рушничкові оживе все знайоме до болю: / І
дитинство, й розлука, і вірна любов*

А Дмитро Павличко
Б Василь Симоненко
В Ліна Костенко
Г Павло Тичина
Д Андрій Малишко

Контрольні тести

Варіант 1.

1. Рядки

Радуйся, ой радуйся, земле -

Син Божий народився.

узяті з твору, що належить до:

А календарно-обрядових пісень

Б родинно-побутових пісень

В соціально-побутових пісень

Г балад

Д історичних пісень

2. Висловлення зі «Слова про Ігорів похід» «Браття і дружино! Лучче ж би потятим бути, аніж полоненим бути. Так всядьмо, браття, на свої бистрії коні та на Дін синій поглянем» належить:

А Ростиславові

Б Святославові

В Володимирові

Г Ігореві

Д Олегові

3. Мораль у байках Григорія Сковороди названа автором:

А «мудрість»

Б «висновок»

В «повчання»

Г «сила»

Д «настанови»

4. Характеристика «Золото – не дівка! (...) Окрім того, що красива, розумна, моторна і до всякого діла дотепна – яке у неї добре серце, як вона поважає матір свою, шанує всіх старших за себе, яка трудяща, яка рукодільниця, що й себе і матір свою на світі держить...» стосується :

А Марусі («Маруся» Григорія Квітки-Основ'яненка)

- Б Устини («Інститутка» Марка Вовчка)
В Наталки («Наталка Полтавка» Івана Котляревського)
Г Мелашки («Кайдашева сім`я» Івана Нечуй-Левицького)
Д Марічки («Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського)

5. «Енеїду» Івана Котляревського написано:

- А ямбом
Б хоресом
В дактилем
Г амфібрахієм
Д анапестом

6. П'єса Івана Котляревського «Наталка Полтавка» починається піснею :

- А «Віють вітри, віють буйні...»
Б «Ой під вишнею, під черешнею...»
В «Всякому городу нрав і права...»
Г «Де згода в сімействі...»
Д «Віє вітре горою...»

7. Прочитайте уривок поезії Тараса Шевченка та з'ясуйте, кому присвячений твір.

...Замовкнеборака, сиротами кинув

І гори, і море, де вперше вивав.

Де ватагу пройдисвіта

Водив за собою, —

Все осталося, все сумує.

Як руїни Трої.

Все сумує, — тільки слава

Сонцем засіяла.

Не вмерекобзар, бо навіки

Його привітала.

А Іванові Вишенському

Б Григорієві Сковороді

В Іванові Котляревському

Г Григориєві Квітки-Основ'яненку

Д Пантелеймонові Кулішчу

8. Прочитайте уривок, визначте автора та використані поетичні фігури.

Народемій, замучений, розбитий,

Мовпаралітик той на роздорожжю,

Людським презирством, ніби струпом, вкритий!

Твоїм будущим душу я тривожу,

Від сорому, який нащадків пізніу

Палитиме, заснути я не можу.

А Тарас Шевченко; інверсія, тавтологія

Б Леся Українка; інверсія, оксиморон

В Іван Франко; інверсія, риторичне звертання

Г Микола Вороний; інверсія, антитеза

Д Олександр Олесь; інверсія, анафора

9. Рядки з поеми Тараса Шевченка «Кавказ» «*Слава!*

Хортам, і гончим, і псарям, і нашим батюшкам-царям слава» пройнято:

А захватом величчю царської особи

Б вірно підданським почуттям до царя

В їдким сарказмом

Г легкою іронією

Д урочистим пафосом

10. «*Чорна рада*» Пантелеймона Куліша - ... :

А історичний роман

Б роман у новелах

В біографічний роман

Г пригодницький роман

Д соціально-психологічний роман

11. Боротьба за гетманську булаву в романі Пантелеймона Куліша «*Чорна Рада*» точиться між:

- А Хмельницьким і Барабашем
- Б Остряницею і Черкесом
- В Пушкарем і Шибалистом
- Г Сомком і Брюховецьким
- Д Туром і Шраменком

12. Справжні ім'я та прізвище Марка Вовчка:

- А Лариса Косач
- Б Марія Вілінська
- В Панас Рудченко
- Г Іван Білик
- Д Михайло Драгоманов

13. Слова «*Чоловік гордий та жорстокий, з його буде добрий посіпака*» характеризують героя «Кайдашевої сім'ї» Івана Нечуй-Левицького:

- А Омелька
- Б осавули
- В волосного
- Г Лавріна
- Д Карпа

14. Співавтором роману Панаса Мирного «*Хіба ревуть воли, як ясла повні?*» був:

- А Пантелеймон Куліш
- Б Михайло Драгоманов
- В Микола Костомаров
- Г Михайло Павлик
- Д Іван Білик

15. Кульмінацією новели Михайла Коцюбинського «*Intermezzo*» є:

- А звільнення письменника від залізних обійм міста
- Б зустріч митця з селянином
- В звернення героя до сонця
- Г пісня жайворонка

Д прощання з нивами

16. До збірки «Зів`яле листя» належить вірш:

А «Contraspempiero»

Б «О, панно Інно...»

В «До Основ`яненка»

Г «Блакитна Панна»

Д «Чого являєшся мені у сні...?»

Прочитайте поезію Івана Франка та виконайте завдання 17-21.

Як почувеш вночі край свого вікна,

Що щось плаче і хлипає важко,

Не тривожся зовсім, не збавляй собі сна,

Не дивися в той бік, моя пташко!

То не та сирота, що без мамиблука,

Не голодний жебрак, моя зірко.

Се розпука моя, невтишима тоска,

Се любов моя плаче так гірко.

17. Твір належить до :

А громадянської лірики

Б філософської лірики

В пейзажної лірики

Г інтимної лірики

Д медитативної лірики

18. Поезію включено до збірки:

А «З вершин і низин»

Б «Зів`яле листя»

В «Мій Ізмарагд»

Г «Давнє і нове»

Д «Із днів журби»

19. Говорячи в другій строфі про свою любов, поет використовує:

А антитезу

Б тавтологію

В риторичне звертання

Г риторичне запитання

Д оксиморон

20. Віршовий розмір твору:

А хорей

Б ямб

В дактиль

Г амфібрахій

Д анапест

21. У творі використано:

А паралельне римування

Б перехресне римування

В кільцеве римування

Г білий вірш

Д монориму

Завдання 22-25 мають по сім варіантів відповіді, серед яких правильним може бути ОДИН, ДВА або БІЛЬШЕ варіантів.

22. Жанрові ознаки народної думи:

А ліро-епічний характер

Б речитативність

В строфічна будова

Г рівноскладові рядки

Д дієслівне римування

Е наявність заспіву

Є супровід кобзи, бандури або ліри

23. До модернізму належать художні напрями:

А орнаменталізм

Б романтизм

В сентименталізм

Г реалізм

Д символізм

Е імпресіонізм

Є екзистенціалізм

24. В уривку з поезії Павла Тичини «Арфами, арфами...»

Арфами, арфами —

золотими, голосними обізвалися гаї

Самодзвонними:

Йде весна

Запашна,

Квітами-перлами

Закосичена.

використано художні засоби:

А монориму

Б синекдоху

В метафору

Г неологізм

Д оксиморон

Е епітет

Є інверсію

25. Прочитайте уривок з кіноповісті Олександра Довженка «Зачарована

Десна» та з'ясуйте, які художні засоби використав письменник для створення

образу дядька Самійла. «*Вінбувкосар. Вінбувтакий великий косар,*

щосусідизабулинавіть

йогопрізвище і звали йогоСамійло-косар, а то й просто Косар. Орудював він косою, як добрий маляр пензлем, - легко і вправно. Коли б його пустили з косою просто, він обкосив би всю земну кулю, абитількибула добра трава та хліб і каша.»

- А іронія
- Б порівняння
- В гротеск
- Г оксиморон
- Дметонимія
- Е гіпербола
- Єепітет

Варіант 2

1.Рядки:

Ой коли ми Петрівочки діждали,

То ми її русу косу заплітали.

Тепер же ми Петрівочку проведемо,

Ми ж русу розплетемо.

взято з календарно-обрядової пісні:

- А купальської
- Б жнивварської
- В русальної
- Г веснянки
- Д щедрівки

2. Григорій Сковорода у своїх байках називає мораль:

- А рекомендацією
- Б висновком
- В ідеєю
- Г порадою
- Д силою

3.Укажіть термін за його навчанням: *«Жанр гумористичної поезії, комічний ефект у якій досягається або тим, що героїчний зміст викладається*

навмисне вульгарно, грубо, зниженою мовою, або, навпаки, тим, що про буденне говориться високим смилем, піднесено».

А травестія **Г** гротеск

Б сатирична поема **Д** пародія

В бурлеск

4. Образ Прометея символізує силу й нескореність народу у творі:

А «Україна в огні» Олександра Довженка

Б «Contraspetspero» Лесі Українки

В «Кавказ» Тараса Шевченка

Г «Гімн» Івана Франка

Д «Мойсей» Івана Франка

5. Характеристика «Під її солодкими словами ховається гіркий полин» стосується образу:

А Череванихи («Чорна рада» Мانتелеймона Куліша)

Б Марусі Кайдашихи («Кайдашева сім`я» Івана-Нечуя Левицького)

В Явдохи Гудзь («Хіба ревуть воли, як ясла повні?») Панаса Мирного та Івана Білика)

Г Палагни («Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського)

Д Килини («Лісова пісня» Лесі Українки)

6. Емансипація жінки – основна проблема твору:

А «Лісова пісня» Лесі Українки

Б «Інститутка» Марка Вовчка

В «Людина» Ольги Кобилянської

Г «Маруся» Григорія Квітки-Основ`яненка

Д «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського

7. У творі якого автора зустрічаємо рядки:

«Якби ви вчилися так, як треба,

То й мудрість би була своя?»

А «І мертвим, і живим, і ненародженим...» Тарас Шевченко

Б «До Основ`яненка» Тараса Шевченка

В «Послання до єпископів» Івана Вишенського

Г «Мина Мазайло» Миколи Куліша

Д «Гімн» Івана Франка

8. «Вік свій збув на тім горбі» - говориться про:

А Івана Палійчука (Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків»)

Б Івана Дідуха (Василь Стефаник «Камінний хрест»)

В Лукаша (Леся Українка «Лісова пісня»)

Г Омелька Кайдаша (Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім`я»)

Д Стефана Лієвича (Ольга Кобилянська «Людина»)

9. Уривок: *З далекого туману, з тихих озер загірної комуни шелестить шелест: то йде Марія. Я виходжу на безгранні поля, проходжу перевали і там, де жевріють кургани, похиляюсь на самотню пустельну скелю*» узяті з твору:

А «Марія» Уласа Самчука

Б «Хазяїн» Івана Карпенка-Карого

В «Кайдашева сім`я» Івана Нечуя-Левицького

Г «Камінний хрест» Василя Стефаника

Д «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного та Івана Білика

10. Хто з українських митців не належить до когорти «шістдесятників»?

А Василь Симоненко

Б Григорій Тютюнник

В Ліна Костенко

Г Павло Тичина

Д Іван Драч

11. Верлібром написаний твір:

А «Ви знаєте, як липа шелестить...» Павла Тичини

Б «Так ніхто не кохав» Володимира Сосюри

В «Балада про соняшник» Івана Драча

Г «Пісня про рушник» Андрія Малишка

Д «Два кольори» Дмитра Павличка

12. Роман у віршах – жанр твору:

А «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного та Івана Білика

Б «Марія» Уласа Семчука

В «Вершники» Юрія Яновського

Г «Маруся Чурай» Ліни Костенко

Д «Чорна рада» Пантелеймона Куліша

13. Хто з героїв літературного твору любив слухати музику «клепання коси»?

А тьотя Мотя (Микола Куліш «Мина Мазайло»)

Б Сашко (Олександр Довженко «Зачарована Десна»)

В Оленка (Василь Барка «Жовтий князь»)

Г Наталка (Іван Багряний «Тигролови»)

Д Іванко (Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків»)

14. «Ліпше вмирати біжучи, ніж жити гниючи!» - життєвий принцип героя літературного твору:

А Терентія Пузиря (Іван Карпенко-Карий «Хазяїн»)

Б Григорія Многогрішного (Іван Багряний «Тигролови»)

В Василя Кравчини (Олександр Довженко «Україна в огні»)

Г Сашка (Олександр Довженко «Зачарована Десна»)

Д Мирона Катранника (Василь Барка «Жовтий князь»)

15. Автором віршованих рядків

«Як в нації вождя нема,

Тоді вожді її – поети!» - є:

А Іван Драч

Б Павло Тичина

В Володимир Сосюра

Г Василь Стус

Д Євген Маланюк

16. Укажіть автора та назву твору, рядки з якого наведено:

«... Через тисячу літ лиші приходять подібне кохання...»

А Максим Рильський «яблука дозріли, яблука червоні...»

Б Володимир Сосюра «Так ніхто не кохав...»

В Павло Тичина «Ви знаєте, як липа шелестить...»

Г Василь Симоненко «Ти знаєш, що ті – людина?»

Д Василь Стус «Сто років, як скопала Січ...»

17. «Якби знайшлась неопалима книга», «Полтавський полк виходить на зорі», «Сповідь», «Гінець до гетьмана», «Страта», «Проща», «Дідова Балка», «Облога Полтави», «Весна, і смерть, і світле воскресіння» - назви розділів твору:

А «Гайдамаки» Тараса Шевченка

Б «Тигролови» Івана Багряного

В «Марія» Уласа Самчука

Г «Маруся Чурай» Ліни Костенко

Д «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного та Івана Білика

18. Елементи експресіонізму наявні у творі:

А «Кайдашева сім`я» Івана Нечуя-Левицького

Б «Мартин Боруля» Івана Карпенко-Карого

В «Мойсей» Івана Франка

Г «Intermezzo» Михайла Коцюбинського

Д «Камінний хрест» Василя Стефаника

19. У вірші «Delsbertate» уславлюється

А князь Володимир

Б князь Святослав

В апостол Андрій

Г гетьман Богдан Хмельницький

Д гетьман Іван Мазепа

20. Представниками сучасного літературного процесу є всі, крім:

А Юрія Андруховича

Б Оксани Забужко

В Ліни Костенко

Г Валерія Шевчука

Д Володимира Сосюри

21. Установіть відповідність між письменником і літературним персонажем.

1 Василь Стефаник

А Олена Ляуфлер

2 Панас Мирний

Б Мелашка

3 Ольга Кобилянська

В Василь

4 Іван Нечуй-Левицький

Г Іван Дідух

Д Чіпка Варениченко

22. Установіть відповідність між літературним персонажем та його цитатною характеристикою.

1 Терентій Пузир (Іван Карпенко-Карий «Хазяїн»)

2 Чіпка Вареник (Панас Мирний та Іван Білик «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»)

3 Кирило Тур (Пантелеймон Куліш «Чорна рада»)

4 Лаврін (Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім`я»)

А «Халат мільйонера! Бачите, як багатіють. Ще отакий є кожух, аж торохтить! Нового купувать не хоче, а від цього халата і від кожуха, повірте, смердить! Он, як люди багатіють, учіться!».

Б «Веселі, сині, як небо, очі світились привітно й ласкаво. Тонкі брови, русяві дрібні кучері на голові, тонкий ніс, рум`яні губи – все дихало молодою парубочою красою».

В «Гострі темні очі були ніби сердиті».

Г «Не багатого роду – казала проста свита, накинута наопашки. Та чепурної вдачі – одмовляла чста, біла, на грудях вишивана сорочка...».

Д «Здоровенний козарлюга. Пика широка, засмалена на сонці; сам опасистий; довга, густа чуприна, піднявшись перше вгору, спадала за ухо, як кінська грива; уси довгі, униз позакручені»

аж на жупан ізвисали...».

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

23. Установіть відповідність між назвою твору та автором.

1 «Балада про соняшник»

А Іван Драч

2 «Як варити і їсти суп із дикої качки»

Б Григір Тютюнник

3 «Три зозулі з поклоном»

В Микола Куліш

4 «На колимськiм морозi калина»

Г Остап Вишня

Д Василь Стус

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

24. Установіть відповідність між рядками літературного твору і автором. А Андрій Малишко

1 «Сьогодні усе для тебе -

Б Дмитро Павличко

Озера, гаї, степи.

В Василь Стус

І жити спішити треба,

Г Василь Симоненко

Кохати спішити треба -

Д Володимир Сосюра

Гляди ж не проспi!»

2 «Як я малим збирався навесні

Піти у світ незнаними шляхами,

Сорочку мати вишила мені

Червоними і чорними нитками.»

3 «Ти вже не згинеш, ті двожильна,
земля, рабована віками,
і не скарать тебе душителям
сибірами і соловками.»

4 «Для нас вона в світі єдина, одна
в просторів солодкому чарі...
Вона у зірках, і у вербах вона,
і в кожному серця ударі...»

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

Варіант 3.

Завдання 1-20 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його.

1. Рядки

Ходить сон біля вікон

А дрімота біля плота.

узяті з твору, що належить до:

А календарно-обрядових пісень.

Б родинно-побутових пісень.

В соціально-побутових пісень.

Г балад.

Д історичних пісень.

2. Речитативом виконуються:

- А думи
- Б балади
- В історичні пісні

Г казки

Д перекази

3. Чотири сонця у «Слові про похід Ігорів» символізують:

А пори року.

Б князів – учасників походу.

В князівен.

Г полки Ігоря.

Д вимір часу (чотири дні).

4. Перша збірка поезій Павла Тичини має назву:

А «Замість сонетів і октав»

Б «Вітер з України»

В «Сонячні кларнети»

Г «Плуг»

Д «На крилах пісень»

5. У рядках Є. Плужника

« Для вас, історики майбутні,

Наш біль - рядки холодних слів!» використано художній троп:

А гіперболу;

Б антитезу;

В епітет;

Г метонімію;

Д метафору.

6. Як поет і «мандрівний філософ» у своїх творах постає

А Іван Вишенський.

- Б Григорій Сковорода.
- В Іван Котляревський.
- Г Григорій Квітка-Основ'яненко.
- Д Тарас Шевченко.

7. Особливістю композиції «Наталки Полтавки» І.Котляревського є:

- А твір має декілька кульмінаційних моментів
- Б п'єса, репліки героїв, ремарки написані виключно українською мовою
- В включення різного виконання пісень
- Г заплутана інтрига
- Д великі авторські відступи

8. Однією з найдотепніших усмішок Остапа Вишні, присвяченої М. Рильському, є:

- А «Як засмажити коропа»
- Б «Як варити і їсти суп із дикої качки»
- В «Дика гуска»
- Г «Дикий кабан, або вепр»
- Д «Сом»

9. До «Празької школи» НЕ належав:

- А Юрій Дараган
- Б Іван Драч
- В Євген Маланюк
- Г Юрій Клен
- Д Олена Теліга

10. Головна тема роману «Тигролови» І. Багряного — зображення:

- А красивого почуття кохання Григорія до Наталки
- Б радянських політв'язнів 50-х років ХХ ст.
- В протистояння людини-особистості тоталітарній системі
- Г складного життя людини на тлі краси Уссурійського краю

Д гімн людині праці, її духовній праці

11. Уміння бачити красу в повсякденні, процес творчості й суть мистецтва — мотиви твору:

А «Два кольори» Д. Павличка

Б «Пісня про рушник» А. Малишка

В «Лебеді материнства» В. Симоненка

Г «Балада про соняшник» І. Драча

Д «Як добре те, щ смерті не боюсь я» В. Стуса

12. Найбільший і центральний за змістом розділ роману, у якому найширше розкрито образ Марусі Чурай, має назву:

А «Страта»

Б «Проща»

В «Якби знайшлась неопалима книга»

Г «Сповідь»

Д. «Гінець до гетьмана»

13. Справжнє ім'я Григорія Косинки:

А Гео Шкурупій

Б Євген Плужник

В Микола Фітільов

Г Григорій Стрілець

Д Юрій Яновський

14. Образ нескореного титана Прометея є в творі:

А «Мойсей».

Б «Contra spem spero».

В «Енеїда».

Г «На колимським морозі калина».

Д «Кавказ».

15. До одного літературного роду належать усі твори рядка :

А «Чорна рада», «Енеїда».

Б «Наталка Полтавка», «Камінний хрест».

В «Камінний хрест», «Гімн».

Г «Чорна рада», «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

Д «Лісова пісня», «Тіні забутих предків».

16. Елементи імпресіонізму наявні у творі:

А «Камінний хрест».

Б «Інститутка».

В «Маруся».

Г «Мартин Боруля».

Д «Intermezzo».

17. Новелами є усі твори у рядку:

А «Чорна рада», «Кайдашева сім'я».

Б «Мойсей», «Хазяїн».

В «Камінний хрест», «Intermezzo».

Г «Маруся», «Інститутка».

Д «Людина», «Тіні забутих предків».

18. У повісті «Тіні забутих предків» М.Коцюбинського події розвиваються в такій послідовності:

А зустріч родів біля церкви, випасання худоби Марічкою та Іваном, Іван на полонині, смерть Марічки;

Б зустріч ворожих родів, Іван одружується з Палагною, Іван на полонині, смерть Івана;

В кохання Івана та Марічки, ворогування родів, танець з Чугайстром, смерть Марічки;

Г Іван на полонині, зустріч ворожих родів, одруження з Палагною, смерть Марічки;

Д кохання Івана та Марічки, одруження Івана з Палагною, смерть Марічки,

танець з Чугайстром.

19. Вірш Л.Костенко «Дощ полив, і день такий полив'яний»

Дощ полив, і день такий полив'яний

Все блищить, і люди як нові.

Лиш дідок старенький кропив'яний,

Блискавки визбирує в траві. написаний розміром:

А ямбом

Б хореем

В дактилем

Г анапестом

Д амфібрахієм

20. «Сонцепоклонником» критики назвали:

А М. Коцюбинського

Б О. Довженка

В П. Тичину

Г Б. Олійника

Д І. Драча

У завданнях 21-24 до кожного з чотирьох рядків інформації, позначених цифрами, виберіть один правильний варіант, позначений буквою.

21. Установіть відповідність між назвою та жанром твору:

1 «Мина Мазайло»	А сонет
2 «Чорна рада»	Б трагедія
3 «Камінний хрест»	В новела
4 «Шевченко»	Г комедія
	Д роман

22. Установіть відповідність:

Художній засіб

Приклад

1.	Алітерація	А. Задарма в слові твому іскряться
І сила, й м'якість, дотеп, і потуга...
2.	Алегорія	Б Ті слова про обіцяний край
Для їх слуху – се казка...
3.	Епітет	В В золотім океані вас все
Буде спрага томити...
4.	Порівняння	Г І ревнув понад горами грім...
Д Мовив терен: « Се добре вам хтось
Підповів таку раду....»

23. Установіть відповідність:

<i>Автор</i>	<i>Назва твору</i>
1. Василь Стус	А «Пісня про рушник»
2. Євген Маланюк	Б «Лебеді материнства»
3. Василь Симоненко	В «Стилет чи стилос?»
4. Іван Драч	Г «Балада про соняшник»
	Д « О земле втрачена, явися!...»

24. Установіть відповідність між назвою твору і жанром:

<i>Назва твору</i>	<i>Жанр</i>
1 „Тигролови”, І.Багряний	А сентиментальна повість
2 „Чорна рада”, П.Куліш	Б оповідання
3 „Маруся”, Г.Квітка-Основ'яненко	В соціально-побутова повість
4 „Максим Гримач”, Марко Вовчок	Г пригодницький роман
	Д історичний роман

Бажаємо успіхів!